

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

Výroční zpráva

2021

Obsah

Úvodní slovo generálního ředitele 3

Události roku

Zpřístupnění digitálních fondů 4

Ocenění NK ČR při udílení cen Knihovna roku 2021..... 6

Novinky ve službách 7

Stěhování fondů Národní knihovny do zrekonstruovaných
skladišť..... 9

Výstavy Lipnická bible a Kniha a závoj..... 10

Spuštění 4. verze digitální knihovny Manuscriptorium..... 10

Z hlavních činností knihovny

Rekonstrukce původního objektu a výstavba nové budovy
depozitáře..... 11

Doplňování novodobých knihovních fondů..... 11

Zpracování novodobých knihovních fondů 12

EBSCO Discovery Service 13

Služba Ptejte se knihovny 14

Služba eBooks on Demand (EOD)..... 14

Historické a hudební fondy 15

Slovanská knihovna 20

Knihovnický institut 22

Správa fondů 23

Ochrana knihovních fondů 25

Výzkumné a vývojové aktivity a další projekty 30

Mezinárodní styky..... 49

Archiv Národní knihovny ČR 50

Propagace a marketing 51

Ekonomické ukazatele, statistika, grafy

Základní statistické údaje o NK ČR v roce 2021 52

Finanční hospodaření 54

Personální údaje..... 58

Vnitřní kontrolní systém 58

Odbor doplňování fondů..... 59

Statistika domácí neperiodické produkce za rok 2021 59

Přírůstek domácí literatury za rok 2021..... 65

Přírůstek zahraniční literatury za rok 2021..... 67

Mezinárodní agentury 73

Statistiky zpracovatelských útvarů 74

Statistické ukazatele služeb 75

Přehled poskytnutých služeb v půjčovnách a studovnách

Národní knihovny ČR v roce 2021* 79

Základní služby NK ČR v číslech 2001–2021* 80

Slovanská knihovna 86

Knihovna knihovnické literatury 87

Odbor správy fondů..... 88

Odbor ochrany knihovních fondů..... 91

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb..... 92

Kulturní, vzdělávací a publikační aktivity knihovny

Kalendárium významných akcí..... 93

Publikační činnost 104

Přílohy

Dárci..... 110

Organizační struktura k 31. 12. 2021..... 114

Zkratky 115

Důležité údaje a kontakty..... 116

Úvodní slovo generálního ředitele

Rok 2021 nám všem v dlouhodobé paměti patrně zůstane spojený zejména s dalšími útoky koronaviru, protiepidemickými opatřeními snažícími se snížit dopady několikerých vln celosvětové nákazy či neutuchajícím úsilím zdravotníků, učitelů, vědců a dalších profesí snažících se zmírnit dopady této krize na každého z nás. Mezi ně lze směle zařadit i pracovníky knihoven, včetně mých kolegyn a kolegů, jež svůj profesní život v uplynulém roce spojili s Národní knihovnou České republiky.

Ano, i Národní knihovna má za sebou další náročný rok spjatý s řadou významných aktivit, které bych chtěl připomenout a na něž jsem náležitě hrdý. Na prvním místě si dovoluji uvést mimořádné zpřístupnění obsahu digitálních knihoven v tzv. covidovém režimu, jež umožnilo celé řadě studentů, akademiků i dalších vědeckých pracovníků dokončit jejich výzkum či zpracování odborných prací. Tato možnost, postavená na základech náročných jednání a patřičné ochoty zástupců knihkupců, nakladatelů, držitelů autorských práv, státních institucí a přirozeně i knihoven, ukázala potenciál digitálních dat a náležitě zhodnotila také všechny vklady vložené do procesu digitalizace. Národní knihovna České republiky naplno zúročila své zkušenosti a byla přirozeným lídrem těchto aktivit, za což byla ohodnocena v rámci předávání cen Knihovna roku 2021.

Osobně jsem velmi rád, že se díky dodržování protiepidemických opatření podařilo v průběhu roku zorganizovat dva zajímavé výstavní počiny, které všem zájemcům přiblížily nádherná rukopisná díla nejen z fondů Národní knihovny České republiky. Počátkem

září šlo o čtrnáctidenní výstavu Lipnická bible, na níž v prosinci navázal dlouho připravovaný projekt Kniha a závoj, jež důstojně uzavřel oslavy svatoludmilského výročí. Obě tyto akce byly doprovázeny celou řadou přednášek, komentovaných prohlídek či odborných publikací, které jejich kulturní a společenský dopad rozšířily o další rozměr. Stojí za to připomenout, že díky moderním technologiím zůstanou obě tyto výstavy stále živé, a to v podobě digitálních dat či virtuálních výstav, které jsou všem dostupné prostřednictvím Manuscriptoria – online knihovny rukopisů a starých tisků, jež od konce roku 2021 nabízí zájemcům plnohodnotné badatelské prostředí.

I z předcházejících dvou odstavců je zcela zřejmé, že řada činností Národní knihovny České republiky plně reflektovala v poslední době jednoznačný trend efektivního propojování fyzického a virtuálního světa, jenž byl v posledních dvou letech výrazně akcelerován složitou epidemickou situací. Ta s sebou přinesla nejen řadu negativních dopadů, ale také výzev, které mohou nejen knihovny, ale i celou společnost posunout dále. Za sebe, jakožto generálního ředitele Národní knihovny České republiky, Vám mohu slíbit, že se i v roce 2022 pokusíme ze sebe vydat to nejlepší, abychom Vám byli náležitou oporou ve Vašich vzdělávacích, informačních, kulturních i společenských potřebách.

*Mgr. Tomáš Foltýn,
generální ředitel Národní knihovny ČR
Foto: Archiv NK ČR*

Události roku

Zpřístupnění digitálních fondů

Národní knihovna ČR (NK ČR) se dlouhodobě snaží držet krok s celosvětovým trendem zpřístupňování digitálních fondů co nejširšímu spektru čtenářů za použití moderních nástrojů s cílem přiblížit co největší množství literatury maximálnímu počtu uživatelů formou pro ně co nejpříjemnější.

Povaha a odlišnosti jednotlivých fondů a také rozdílné požadavky na užití vyžadují specializované nástroje. Historické fondy tak používají nástroje prostředí Manuscriptorium, Slovanská knihovna část svého digitalizovaného fondu stále zpřístupňuje přes Google Books a moderní literatura je čtenářům zpřístupněna nástrojem Kramerius.

V roce 2021 prostředí digitální knihovny Kramerius obsahující moderní fondy NK ČR navštívilo vzdáleně přes síť internet celkem 218986 uživatelů, kteří si během 1829048 návštěv prohlédli celkem 10563893 stran literárního obsahu. Ve všech sledovaných parametrech došlo v porovnání s předchozím rokem k nárůstu využití. Služba zpřístupnění digitalizovaných dokumentů je knihovnám i uživatelům poskytována bezplatně.

Kurátoři systému Kramerius v roce 2021 poskytovali čtenářům a dalším uživatelům stálou podporu a zodpověděli přes 670 dotazů týkajících se obsahu a obsahové správy. Na sociálních sítích Facebook, Twitter a Instagram pokračovala v roce 2021 propagace NK ČR zaměřená na prezentaci zajímavých dokumentů z digitální knihovny a rozšíření povědomí o existenci služeb Národní digitální knihovny (NDK) a Děel nedostupných na trhu (DNNT) mezi širokou veřejností. Celkový počet sledujících u těchto tří účtů dosáhl v uplynulém roce 35 tisíc. Prostřednictvím 919 příspěvků se podařilo zaujmout více než 11 milionů uživatelů – po přepočtu na jedinečné účty byly osloveny více než 2 miliony unikátních uživatelů.

NK ČR se také v roce 2021 aktivně zapojila do pokračujícího vývoje systému Kramerius v rámci vícestranného vývojového týmu řízeného z Knihovny Akademie věd ČR, v. v. i. (KNAV). Byly mimo jiné řešeny požadavky na bezpečnost systému, zlepšení funkcí pro statistiku provozu a nové požadavky na přesnější a detailnější správu přístupových oprávnění k jednotlivým dílům v digitální knihovně.

Zpřístupnění děl nedostupných na trhu

Na rozdíl od historických fondů je rozsah možného zpřístupnění moderní literatury významně ovlivněn omezeními danými autorským zákonem. Převážná část děl vydaných ve 20. století a prakticky celá produkce 21. století stále ještě požívá autorské ochrany, která znemožňuje i jejich prohlížení vzdáleným přístupem přes internet. NK ČR se dlouhodobě snaží hledat způsob nebo formu, jak

čtenářům zájímajícím se o literaturu umožnit vyhledání a přiblížení obsahu digitální knihovny vzdáleným přístupem z pohodlí domova.

Jednou z cest vedoucích ke zlepšení dostupnosti digitalizovaných fondů je zpřístupnění děl nedostupných na trhu na základě smluv uzavřených s kolektivními správci autorských práv v roce 2019. Prostředí NDK, kde jsou tato díla přístupná, je dostupné na internetové adrese *NDK.cz*, kterou provozuje NK ČR pro své čtenáře i čtenáře zapojených knihoven. Do konce roku 2021 se takto zapojilo již více než 200 knihoven. Čtenáři zapojených knihoven se mohou po přihlášení dostat k obsahu digitální knihovny a přistupovat k titulům podle licenčních pravidel buď vzdáleně přes internet, nebo případně z terminálů uvnitř kterékoliv zapojené knihovny bez ohledu na místo fyzického uložení dat nebo předlohy k nim. Na konci roku 2021 bylo z fondů NK ČR takto zpřístupněno celkem 139328 titulů z celkového počtu 237 tisíc titulů tvořících digitální knihovnu *NDK.cz*, další díla pak čtenářům ze svých fondů zpřístupňují partnerské knihovny Moravská zemská knihovna v Brně (MZK) a KNAV.

Ve spolupráci s partnerskými knihovnami (MZK a KNAV) došlo ke sjednocení výkladu ustanovení autorského zákona ovlivňujících způsob zobrazení a dostupnost děl a ke sjednocení politiky zpřístupňování děl nedostupných na trhu. Nastavení a kontrola tak již od roku 2021 probíhají koordinovaně mezi kurátory jednotlivých digitálních knihoven.

Služba zpřístupnění děl nedostupných na trhu je registrovaným uživatelům poskytována bezplatně, což je

umožněno díky úhradě licenčních poplatků ze státního rozpočtu. Cena licence v roce 2021 činila 18,571 mil. Kč bez DPH.

Seznam děl nedostupných na trhu

NK ČR v roce 2021 v souladu s povinností danou ustanovením § 97 autorského zákona (AZ) vedla a spravovala Seznam děl nedostupných na trhu (DNNT). V prostředí páteřního knihovnického systému NK ČR provozovala aplikaci pro správu celého životního cyklu jednotlivých děl, resp. jejich provedení, ve vztahu k § 97 AZ. Ke konci roku 2021 tak seznam obsahoval téměř 513 tisíc literárních děl nedostupných na trhu, přes 10 tisíc děl ve fázi podaného návrhu na zařazení a necelých 10 tisíc děl ze seznamu vyřazených.

Zpřístupnění digitální knihovny v době 2. vlny pandemie covidu-19

NK ČR také na počátku roku 2021, kdy probíhala druhá vlna pandemie covidu-19, pokračovala ve své snaze co nejvíce usnadnit studentům a pedagogickým i vědeckým pracovníkům přístup k informacím v podmínkách uzavření knihoven pro fyzické návštěvy. Vzdálený přístup k jinak nedostupným dílům chráněným autorskými právy byl po vzájemné dohodě NK ČR, kolektivních správců a zástupců knihkupců a nakladatelů k dispozici do 30. června 2021. Jedním z důležitých předpokladů k tomu byl vládní příslib poskytnutí kompenzací za ušlé příjmy knihkupců a nakladatelů ve výši 80 milionů Kč. Tyto prostředky byly ve čtvrtém čtvrtletí převedeny na

účet NK ČR, která zajistila jejich rozdělení mezi oprávněné subjekty na základě společně definovaného výpočtu.

Digitalizace fotoarchivu České tiskové kanceláře

V roce 2021 pokračovala první etapa společného projektu NK ČR a České tiskové kanceláře (ČTK) k záchraně kulturního dědictví tvořeného fotografickým fondem uloženým na tradičních analogových materiálech od vzniku agentury. Probíhala digitalizace fotoarchivu a bezpečné uložení digitalizovaných obrazů, současně byly původní fyzické nosiče odborně ošetřeny a uloženy do vhodných obalů (blíže viz kapitola Výzkumné a vývojové aktivity a další projekty).

Byla vytvořena kompletní metodika pro zpracování černobílých předloh, která se následně aplikovala ve zkušebním provozu, během něhož bylo v roce 2021 dokončeno zpracování cca 62 tisíc obrazových polí, uložených ve více než 4 tisících složkách (obálkách).

Soubory digitalizovaných obrazů jsou vícenásobně ukládány do zálohovaného úložného prostoru v NK ČR i v ČTK. Fyzické nosiče byly po odborném ošetření a uložení do nových obalů vráceny zpět do archivu ČTK.

Na konci roku 2021 se další práce na projektu přerušily a projekt je nadále pozastaven do doby vydání rozhodnutí a financování dalších etap.

Digitalizace novodobé literatury

V roce 2021 bylo v prostředí digitalizačního systému NK ČR digitalizováno 1212687 stran literárních děl, tvořících 5575 titulů monografií a 315 periodik. Loňská čísla

jsou ve výsledku negativně ovlivněna rozsáhlým hackerským útokem proti NK ČR v květnu 2021, který digitalizaci prakticky pozastavil na více než pět měsíců. Celkem se tak v prostředí digitalizačního systému již zpracovalo a je dlouhodobě uloženo 66445239 stran fondu, což představuje 217965 monografií (50798245 stran) a 4831 periodik (15604486 stran).

V roce 2021 bylo do systému pro dlouhodobé uložení (LTP) přijato na 17368 nových archivních balíčků o objemu 7 TB. Celkem je tedy v úložišti LTP uchováváno přibližně 327 TB dat. V rámci logické ochrany dat se v loňském roce aktualizovalo více než 8800 archivních balíčků, což je čtyřikrát více ve srovnání s rokem 2020. Pro účely meziknihovnických replikací bylo z LTP vykopírováno 4514 archivních balíčků, dvakrát více než v předchozím roce.

V roce 2020 se také dokončil vývoj řešení pro importy dat z Manuscriptoria do LTP a první pilotní balíčky byly také importovány a uloženy.

V roce 2021 byly vydány tři nové verze standardů NDK, aktualizovaly se standardy pro digitalizaci gramofonových desek a fonografických válečků, nově byl vydán standard pro tzv. skládaná periodika u elektronických publikací. Připraveny byly také revize standardů pro tištěné monografie a periodika.

Ve službě ČIDLO (systém perzistentní identifikace dokumentů digitálního dědictví) bylo ke konci roku 2021 registrováno 151 registrátorů, kteří mohou digitálním dokumentům přidělovat identifikátory URN:NBN. V roce 2021 se tímto způsobem přidělilo 146906 identifikátorů novým digitalizovaným dokumentům.

Webarchiv

V roce 2021 Webarchiv shromáždil data o objemu 39,34 TB. S vydavateli bylo uzavřeno 17 nových licenčních smluv umožňujících zpřístupnění kopií webů vzdáleným přístupem. Sbírky Webarchivu byly obohacovány o další zdroje určené k pravidelné archivaci v rámci výběrových sklizní. Webarchiv také pokračoval v budování rozsáhlé sbírky zdrojů zaměřené na šíření a dopady koronaviru způsobujícího pandemii covidu-19. K dalším realizovaným tematickým sbírkám patří Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR 2021, Olympijské a paralympijské hry 2021, Antikvariáty, kolekce zachycující události spojené s výbuchy muničních skladů ve Vrbětčích, sbírka zdrojů reflektující ničivé bouře na jižní Moravě a Lounsku nebo kolekce zaměřené na herní žánry Dračí doupe a Larpy. Webarchiv dále rozvíjel stávající tematické kolekce, např. 10 webů pro věčnost, Klimatická změna nebo Česká média. Pokračuje ve spolupráci v oblasti sklizení literárních webových zdrojů s Ústavem pro českou literaturu AV ČR. Společně s kolegy z Depozitu digitálních pramenů při Univerzitní knihovně v Bratislavě připravil kolekci českých a slovenských zdrojů reflektující život a tvorbu v listopadu 2021 zesnulého skladatele a zpěváka Miroslava Žbirky.

Webarchiv přispěl do mezinárodních kolekcí iniciovaných konsorciem IIPC – Novel Coronavirus (COVID-19), 2020 Summer Olympics & Paralympics a Afghanistan regime change. Aktivity Webarchivu byly prezentovány v zahraničí na online konferenci zaměřené na činnost středoevropských webových archivů 404 Not Found –

– Who Will Preserve the Internet? (The National Széchényi Library, Budapešť), na workshopu National Bibliographies and Catalogs Curation and Research: Digital Humanities Outlook (DARIAH Bibliographical Data WG Meeting), na akci Forum for archiving of the Polish Internet (State Archives, Varšava) a Meet the National Library of the Czech Republic (Slavic Reference Service, University of Illinois).

NK ČR s využitím dosavadních zkušeností s Webarchivem a sklizením webů v roce 2021 pomáhala s implementací nástrojů pro sklizení a zpřístupnění webového obsahu v prostředí Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí (ÚDHPSH) a přispěla tak k plnění úkolů úřadu jako orgánu veřejné moci.

Ocenění NK ČR při udílení cen Knihovna roku 2021

Národní knihovna ČR získala v rámci udílení cen Knihovna roku 2021 zvláštní ocenění za zpřístupnění digitálních knihoven v době pandemie covidu-19 jako nenahraditelného zdroje pro oblast vzdělávání a výzkumu. Ocenění jí bylo uděleno v kategorii významný počín v oblasti poskytování veřejných a knihovnických služeb. Na slavnostním ceremoniálu v Zrcadlové kapli Klemen-

tina konaném 14. října 2021 převzal cenu z rukou ministra kultury Lubomíra Zaorálka generální ředitel NK ČR Mgr. Tomáš Foltýn.

Pandemie koronaviru a související vyhlášení nouzového stavu v letech 2020 a 2021 výrazným způsobem omezily služby knihoven spjaté s fyzickým přístupem uživatelů k fondům. Díky vyjednávání NK ČR s kolektivními správci autorských práv Dilia a OOA-S a se Svazem knihkupců a nakladatelů se podařilo uzavřít mimořádné krátkodobé kolektivní smlouvy, které umožnily úplné otevření digitálních knihoven zahrnujících autorsky chráněná díla dostupná na trhu. Celkem bylo dostupných přibližně 250 000 jednotek starší i novodobé české vydavatelské produkce (knihy, časopisy a další dokumenty). Přístup byl zajištěn formou vzdáleného přístupu, tj. z vlastního zařízení uživatelů z domova nebo ze zaměstnání. Systém zpřístupnění NDK-COVID zahrnoval

175 knihoven především z oblasti vysokých škol a vědeckých institucí. Uživatelé těchto knihoven mohli zobrazovat a číst plné texty nabízených dokumentů bez možnosti zhotovení tiskové nebo digitální kopie. Nakladatelé za plné otevření digitálních knihoven včetně nejnovějších knih chráněných autorským právem získali náhradu ve výši 80 mil. Kč. NK ČR ve spolupráci s Dilia a Svazem českých knihkupců a nakladatelů zajistila rozdělení těchto náhrad.

Novinky ve službách

Rok 2021 byl v rámci Oddělení služeb čtenářům ve znamení několika novinek, které by měly zpříjemnit a usnadnit čtenářům úkony spojené s procesy registrace a absenčních výpůjček. Po některých z nich veřejnost volala dlouho, u některých se nutnost zavedení ukázala v době lockdownu.

Platební terminály

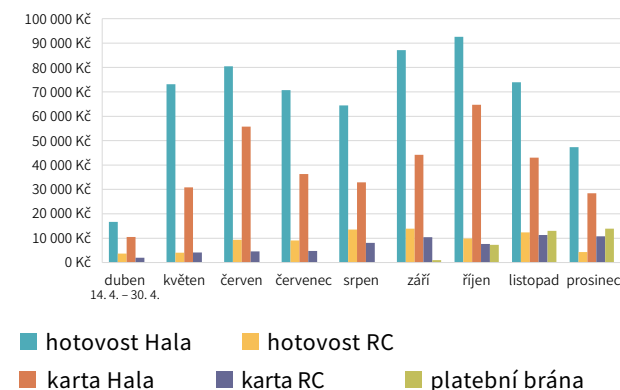
Spolu s plným obnovením provozu Haly služeb byl v dubnu 2021 zahájen i provoz platebních terminálů – jednalo se o jednu pevnou stanici a jeden mobilní přístroj půjčený k testovacímu provozu z Odboru komunikace. Další platební terminál čtenářů nově najdou i v Referenčním centru, Slovanské knihovně a Zrcadlové kapli. V souvislosti se změnou poskytovatele bankovních služeb pro NK ČR disponuje Hala služeb od srpna 2021 již vlastním mobilním terminálem, kte-

rý doplňuje jeden pevný platební terminál. Přes 36 % celkového objemu tržeb Haly služeb uhradili čtenáři v roce 2021 platebními kartami. Od začátku provozu platebních terminálů se uskutečnilo v Hala služeb více než 30 % veškerých plateb bezhotovostně, což potvrzuje, že rozhodnutí zajistit pro Halu služeb dva terminály bylo na místě.

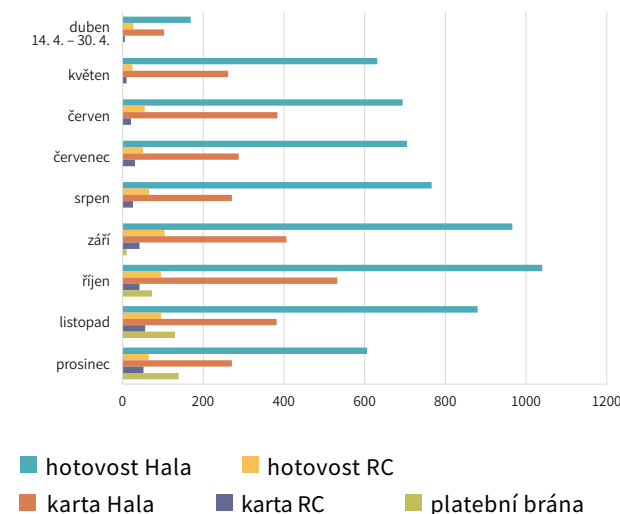
Biblioschránka

Počátkem května 2021 byla instalována v areálu Klementina, u paty Astronomické věže, biblioschránka. Jejím prostřednictvím je možné vracet absenční výpůjčky z fondu NK ČR (včetně Knihovny knihovnické literatury) a Slovanské knihovny i mimo provozní dobu těchto pracovišť. Do biblioschránky nelze vkládat výpůjčky, které mají charakter CD nebo DVD a dokumenty vypůjčené z jiných knihoven v rámci meziknihovnických služeb. Vypůjčené dokumenty vložené do biblioschránky jsou z konta čtenáře odečteny následující provozní den za podmínky, že byly do biblioschránky vloženy ve stejném stavu, v jakém byly vypůjčeny. Díky biblioschránce se rozšířila možnost vracet absenční výpůjčky i v časech, kdy je Hala služeb, případně celá knihovna, veřejnosti uzavřena. Jako velký pomocník se osvědčila poměrně záhy, když Hala služeb musela být v důsledku kybernetického útoku nečekaně uzavřena a biblioschránka se tak stala jedinou možností, jak zachovat alespoň část fyzických služeb. Anonymita biblioschránky pravděpodobně přispěla i k tomu, že se touto cestou do fondu

Srovnání objemu tržby podle způsobu úhrady v Hala služeb (Hala) a Referenčním centru (RC)

Srovnání četnosti plateb podle způsobu úhrady v Hala služeb (Hala) a Referenčním centru (RC)

NK ČR vrátilo i několik svazků, které již byly v minulosti odepsány jako ztracené.

Vzdálená registrace

Mezi služby NK ČR, které v její nabídce dlouhodobě chyběly, patřila možnost zaregistrovat se pro využívání vybraných služeb NK ČR i bez osobní přítomnosti. Vzdálená registrace byla v režimu experimentální služby spuštěna 14. září 2021. Zájemce o tento typ registrace získá po splnění všech požadavků (vyplnění formuláře pro předregistraci, online zaplacení registračního poplatku, případně doložení dokladu opravňujícího k nároku na slevu, a dodání legalizované smlouvy) přístup k elektronickým informačním zdrojům či k těm dílům nedostupným na trhu, jež mohou být v rámci NDK využívána vzdáleně. Vzdáleně registrovaní uživatelé nemají

přístup ke službám fyzicky poskytovaným v NK ČR, nicméně mají vždy možnost svou registraci při návštěvě v NK ČR doplnit a stát se „plně“ registrovanými uživateli s přístupem i k dalším službám.

Proces vzdálené registrace v současné době vyžaduje, aby zájemce kromě úhrady registračního poplatku přes platební bránu také osobně navštívil např. Czech POINT a zde si legalizoval podpis na smlouvě. Věříme, že v roce 2022 bude možné zájemcům o služby a zdroje NK ČR nabídnout i další typy vzdálené registrace, které tento proces zjednoduší.

Prodloužení registrace

Prostředí platební brány jsme využili také k tomu, abychom opět v rámci experimentální služby od 20. října 2021 nabídli čtenářům možnost prodloužit si regist-

raci na základě online platby. Tato služba je určena těm, kteří mají vůči knihovně vyřízeny veškeré pohledávky a platnost jejich registrace je maximálně rok prošlá, případně je teprve 30 dní před koncem platnosti. Čtenářům, kteří jsou vzhledem k věku nebo výjimce dle Knihovního řádu od platby osvobozeni, tuto službu nabízíme prostřednictvím mailu. Upozornění na možnost prodloužit si registraci online je i součástí výzvy, kterou odesíláme začátkem každého měsíce čtenářům, jejichž registrace v daném měsíci končí.

Velkým bonusem této služby je i fakt, že probíhá v podstatě bez našeho zásahu – celý proces je díky Oddělení knihovního systému nastavený tak, že do dvou hodin po převedení částky na účet NK ČR dojde automaticky k prodloužení registrace.

	9/2021	10/2021	11/2021	12/2021	celkem
dokončené vzdálené registrace (placené)	10	28	27	20	85
dokončené vzdálené registrace (neplacené)	0	0	1	0	1
převedené na plnou registraci	1	3	3	3	10
nedokončené vzdálené registrace (nedodány veškeré podklady)	6	1	2	5	14

	10/2021	11/2021	12/2021	celkem
online prodloužené registrace (placené)	45	103	119	267

Informace ve čtenářském kontě k možnosti prodloužení registrace po online úhradě registračního poplatku

Stěhování fondů Národní knihovny do zrekonstruovaných skladišť

Národní knihovna ČR ukončila v průběhu měsíce dubna 2021 velké stěhování knihovních fondů, vybavení pracovišť a lístkových knihovních katalogů, které bylo zahájeno 17. srpna 2020. V návaznosti na postupně dokončované rekonstrukční práce v prostorách starší budovy Centrálního depozitáře v Hostivaři došlo k rozsáhlému stěhování aktuálně uživatelsky nedostupných novodobých knihovních fondů z náhradních prostor umístěných v areálu společnosti Artex Art Safe, s. r. o. v Měšicích a depozitů pronajatých v jenštejnském areálu Knihovny AV ČR (KNAV) do znovuotevřených hostivařských depozitářů. Paralelně s přemísťováním ucelených

sbírek uložených v externích skladištích proběhlo i scelování signatur, které byly v poslední době rozmístěny po různých skladech NK ČR v Klementinu i Hostivaři, či dílčí přesouvání výhradně v rámci komplexu budov NK ČR v Praze-Hostivaři. Stěhování se týkalo několika milionů svazků z Univerzálního knihovního fondu (UKF), sbírek Slovanské knihovny (SK) a fondů Knihovnického institutu (KI). Cílem bylo umístit téměř čtyři miliony svazků na finální místo uložení, včetně přípravy volného prostoru pro přírůstky těchto signatur za dodržení optimálního přístupu pro uložení fondů a budoucí zefektivnění procesu expedice svazků uživatelům knihovny. Takový přesun fondů je srovnatelný jen například s velkým stěhováním realizovaným v devadesátých letech 20. století, kdy docházelo k zaplňování tehdy nového depozitáře NK ČR v Hostivaři, či s přemístěním Národního konzervačního fondu (NKF) do nové budovy depozitáře v Hostivaři, které proběhlo v roce 2014.

Na koordinaci stěhovacích aktivit standardně dohlížela speciální pracovní skupina složená ze zástupců úseků odpovědných za správu a ochranu fondů, správu a provoz jednotlivých objektů NK ČR a úseku investic. Dohled nad samotným procesem stěhování byl denně prováděn správci jednotlivých sbírek. Manipulaci s fondem a převoz knih prováděla společnost Stahl – stěhovací služba, s. r. o.

Hlavní část stěhovaných fondů v celkovém počtu přesahujícím 56 000 bm patřila mezi signatury spravované v rámci UKF. Stěhování se týkalo zejména dlouho uzavřených signatur uložených v přepravech a krabi-

cích v externím skladišti v Měšicích. V průběhu stěhování došlo i k přemístění dokumentů uložených v dalším pronajatém externím skladu v jenštejnském areálu KNAV o celkovém počtu kolem 2 000 bm. Do prostor ve zrekonstruovaných skladech byly přesunuty i vybrané signatury dříve uložené v Klementinu, čímž došlo k spojení logicky a obsahově spjatých signatur, přípravě části prostor na další fáze revitalizace Klementina a zajištění prostoru pro část speciálně uchovávaných fondů. V rámci stěhovacích prací se realizovaly i přesuny fondů mezi jednotlivými hostivařskými depozitáři, jejichž cílem bylo zefektivnit uložení fondů, do budoucna zjednodušit expediční procesy a navýšit kapacitu pro přírůstky NKF. Po ukončení stěhovacích prací proběhly pořádkové revize, které zajistily kontrolu integrity a úplnosti signaturových řad. Na jejich zdárném průběhu se kromě odborných pracovníků Odboru správy fondů (OSF) podíleli zástupci Odboru služeb (OS) v rámci náhradní práce v době uzavření knihovny způsobeného pandemií covidu-19.

Nedílnou součástí stěhování bylo i stěhování fondů KI a SK. KI stěhoval knihovní fond Knihovny knihovnické literatury (KKL) z areálu v Měšicích do Centrálního depozitáře v Hostivaři. Celkem se přemístilo 589 bm. Po uložení svazků do regálů následovala kontrola fondu, kterou prováděly pracovnice KKL. Stěhování fondů SK probíhalo v několika časově oddělených fázích. Nejprve se přestěhovalo asi 380 bm periodik v rámci hostivařských depozitářů. Stěhování fondu uloženého v Měšicích bylo zahájeno v březnu 2021. Celkem se

přestěhovalo více než 2350 bm fondu. Součást stěhování tvořilo i vřazování svazků přivezených dříve z Klementina do těchto sbírek, z důvodu zachování jejich celistvost.

Cílem stěhování bylo po dlouhé době znovu zpřístupnit podstatnou část fondů NK ČR jejím uživatelům, na což řada z nich čekala i několik let. V současné době jsou tak dostupné všechny fondy NK ČR.

Výstavy Lipnická bible a Kniha a závoj

Ve spolupráci s americkým Muzeem bible ve Washingtonu a Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze byla ve dnech 1. až 15. září 2021 v Zrcadlové kapli spolu se čtyřmi exponáty z našich sbírek vystavena tzv. Lipnická bible, rukopis českého původu, který do ČR poprvé v historii přicestoval z amerického Oklahoma City, kde je dnes trvale uložen. Texty k výstavě s názvem *Lipnická bible 1421–2021: Štít víry do neklidné doby*, vyprávějící poutavý příběh vzácného středověkého kodexu v kontextu dalších soudobých biblí z bouřlivého období konce 14. a začátku 15. století, zpracoval badatelský tým pod vedením doc. Lucie Doležalové z Filozofické fakulty UK.

K výročí 1100 let od mučednické smrti kněžny a světice Ludmily připravil autorský tým složený z pracovníků Oddělení rukopisů a starých tisků a dalších odborníků

Lipnická bible.
Foto: Eva Hodíková

Z výstavy Kniha a závoj.
Foto: Romana Vardanová

ků z několika vědeckých institucí (Historického ústavu AV ČR, Filozofické fakulty a Evangelické teologické fakulty UK), který vedla kolegyně PhDr. Renáta Modráková, výstavu pod názvem *Kniha a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily*. Cílem expozice bylo v interdisciplinární perspektivě představit obraz sv. Ludmily v knižní kultuře středověku a raného novověku. Prostřednictvím tematických panelů a exponátů, které tvořily rukopisy a staré tisky z historických fondů NK ČR, tak byla ukázána reflexe osobnosti sv. Ludmily v různých žánrech knižní produkce. Výstava byla instalována v Galerii Klementinum od 13. prosince 2021 do 30. ledna 2022. Na leden 2022 bylo připraveno krátkodobé vystavení nejcennějších exponátů v Zrcadlové kapli.

Pro obě výstavy byly připraveny stejnojmenné virtuální výstavy, které byly publikovány v digitální knihovně Manuscriptorium.

Spuštění 4. verze digitální knihovny Manuscriptorium

V listopadu 2021 byla v beta verzi pro veřejnost zpřístupněna první testovací verze nové podoby digitální knihovny Manuscriptorium. Jejím cílem je přetvořit stávající digitální knihovnu v plnohodnotné virtuální badatelské prostředí. Uživatelé si zde budou moci nepřehledný digitalizovaný obsah nejen prohlížet a studovat, nýbrž i třídit, obohacovat a tak jej fakticky spoluvytvářet. V prvním kroku se zprovoznil nový katalog umožňující pokročilou rešeršní práci s historickými dokumenty, byly publikovány první virtuální výstavy, videa a články o rukopisech a zpracovány bohaté informace pro úvodní rozhraní. V následujícím roce bude do nové verze Manuscriptoria doplněna další funkce i rozmanitý obsah a po celou dobu testování a ladění nového systému bude běžet i stávající verze Manuscriptoria tak, aby nebylo žádným způsobem narušeno pohodlí koncových uživatelů. Novou verzi Manuscriptoria lze nalézt na adrese: <https://beta.manuscriptorium.com>.

Manuscriptorium
Digital Library of Written Cultural Heritage

Z hlavních činností knihovny

Rekonstrukce původního objektu a výstavba nové budovy depozitáře

Rekonstrukce původního objektu depozitáře

Na základě skutečnosti, že objekt byl z důvodu nedostatku finančních prostředků zrekonstruován pouze částečně, požádala NK ČR v srpnu 2021 o registraci akce „Rekonstrukce obvodového pláště původního depozitáře v Hostivaři“, na niž má připraveno stavební povolení i dokumentaci pro provedení stavby. Pokud se akci podaří zaregistrovat včas, měla by být rekonstrukce fasády zahájena na jaře 2022.

V červnu 2021 byla podepsána smlouva se zhotovitelem rekonstrukce objízdné komunikace v areálu, vítězným uchazečem se stala společnost JP-ČADIL, s. r. o.

Rekonstrukce zahájena 19. července 2021 bude dokončena na jaře 2022.

Výstavba nového depozitáře

Stěžejní akcí v areálu CDH je výstavba nového depozitáře. Na akci bylo vydáno stavební povolení již v dubnu 2020. Následně požádala NK ČR o navýšení finančních prostředků na rekonstrukci v souladu s aktuálními cenami (akce byla registrována již v roce 2015). Do konce roku 2020 a následně po celý rok 2021 pak probíhala komunikace NK ČR s Ministerstvem kultury ČR (MK ČR) ohledně upřesňování a dokládání požadovaného navýšení financí. Chybějící finanční prostředky byly na návrh MK ČR převedeny z akce „Rekonstrukce a revitalizace Klementina – III. závěrečná etapa“ až na přelomu roku 2021/2022. V průběhu těchto jednání byla ke konci roku 2021 připravena a se správcem dotačního programu zkontrolována zadávací dokumentace pro výběr zhotovitele stavebních prací, počátkem roku 2022 tedy může být vypsáno výběrové řízení.

Doplňování novodobých knihovnických fondů

Průběžné doplňování fondů bylo financováno z příspěvku MK ČR, včetně prostředků pro realizaci pro-

jektu *Česká knihovna při Univerzitní knihovně v Bratislavě a Slovenská knihovna v Národní knihovně ČR* ve výši 300 tis. Kč, recipročně pro doplňování slovenské literatury ve fondech NK ČR byla prostřednictvím Univerzitní knihovny v Bratislavě využita dotace MK SR ve výši 12 tis. €.

Disponibilní prostředky na sbírkotvornou činnost v NK ČR dlouhodobě stagnují, což se knihovna snaží eliminovat účastí v programovém financování, případně hledá další možnosti co nejvýhodnějšího pořizování tzv. elektronických informačních zdrojů (dále EIZ) zejména na podporu vědy, výzkumu a vzdělání. Od roku 2018 knihovna využívá služeb Národního centra pro EIZ v Národní technické knihovně – CzechELib (<https://www.czechelib.cz/cs/>). Výhody centralizovaného financování EIZ umožnily knihovně zacetit hrozící propad v nabídce titulů EIZ, které jsou pro profilové uživatele knihovny zásadní. CzechELib se soustřeďuje hlavně na větší konsorciální licence, proto jsou zpravidla stěžejní tituly pro malé obory z oblasti společenských věd (hudba, slavistika, knihovnictví a další) hrazeny přímo z rozpočtu knihovny bez další účelové podpory.

Celkově byly všemi akvizičními pracovišti realizovány nákupy a předplatná za téměř 28 446 tis. Kč. Oproti předchozímu roku se jedná o cca 50 tisíc Kč nižší objem. Poměr mezi akvizicí fyzických dokumentů a EIZ se opět více naklonil ve prospěch „elektroniky“. Bylo to důsledkem dvou zásadních faktů: pořizování EIZ se děje zpravidla v prostředí

dlouhodobějších smluvních závazků, které je nutné uhradit i v době většího tlaku na akviziční rozpočty, a součástí těchto kontraktů je rovněž pravidelné meziroční navyšování ceny. Nakonec bylo přes 10 milionů Kč věnováno na uhrazení závazků CzechELib a dalším dodavatelům EIZ v individuálních licencích, tj. v meziročním srovnání o 2,1 mil. Kč více než v předchozím roce. Bohužel to neznamená vždy více titulů a rozšíření obsahu EIZ. Jen jsou meziročně dražší i přesto, že se CzechELib podařilo vyjednat pro „covidové“ období redukci meziročních nárůstů a byla v některých případech i snížena sazba DPH. Naopak o 2,1 mil. Kč musel být ponížěn objem na doplňování fyzických dokumentů včetně předplatného novin a časopisů, v úhrnu tj. cca 15,2 mil. Kč.

Tradičně NK ČR připravila a realizovala opět projekt z účelového financování zřizovatelem (bývalý podprogram VISK 8/A MK ČR) na úhradu domácích EIZ ve veřejných knihovnách v celkové výši 3300 tis. Kč.

Nominální výše disponibilních a rozpočtově garantovaných prostředků se léta pohybuje zhruba na stejné úrovni. Reálná hodnota je nepříznivě ovlivňována dalšími faktory, jako jsou stálý nárůst cen dokumentů a cen předplatného, sazba DPH, inflační indexy, kurzovní pohyby, ceny poštovního apod. V daném finančním rámci je velmi složité koncipovat a realizovat systematickou a konzistentní akviziční politiku. V oblasti doplňování fondů proto i nadále zůstávají nenaplněny nejen konkrétní požadavky uživatelů, ale částečně i strategické cíle instituce vy-

cházející z jejího poslání a garantované informační gesce.

Vedle nákupu jsou do knihovních fondů doplňovány dále dokumenty povinným výtiskem, mezinárodní výměnou, dary, příp. z interních zdrojů. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům se knihovna snaží nákup zdrojů co nejvíce zefektivnit. Všechny činnosti v této oblasti byly ovlivněny omezeními, která vyvolala pokračující pandemie covidu-19. Omezeně se konaly mezinárodní knižní veletrhy v zahraničí, s výrazným poklesem produkce se potýkal již druhý rok domácí knižní trh. Tyto faktory se projeví i v nižším přírůstku knihovních sbírek, a to zejména prostřednictvím povinného výtisku.

(Doplňování knihovních fondů včetně statistických analýz je podrobněji pojednáno v oddíle Ekonomické ukazatele, statistika, grafy.)

Zpracování novodobých knihovních fondů

Pokračovala spolupráce tří knihoven s úplným povinným výtiskem – Moravské zemské knihovny (MZK), NK ČR a Vědecké knihovny v Olomouci (VKOL) – na sdílené katalogizaci v rámci Aleph Cluster. Ve sdílené katalogizaci beletrie pokračovala Městská knihov-

na v Praze (MLP) importy záznamů do báze NK ČR, které mají zajistit rychlejší kvalitní zpracování beletrie vydávané na území ČR. Ačkoli všechny záznamy, které jsou výsledkem těchto kooperačních projektů, dosud procházejí revizí v NK ČR (jedná se o záznamy pro Českou národní bibliografii), jsou pro ostatní knihovny přínosné. Záznamy pro beletrii v České národní bibliografii (ČNB) a Souborném katalogu ČR (SK ČR) jsou k dispozici rychleji, v případě záznamů CENTRAL navíc jde o záznamy s anotacemi, které jinak záznamy pro ČNB neobsahují. Databáze ČNB se rozrostla o 19 543 dokumentů, tištěných monografií, periodik i speciálních dokumentů. Do databáze SK ČR se jako první častěji dostávají kvalitní záznamy, přínos bude i pro další projekty knihoven.

Do SK ČR přibylo v roce 2021 celkem 257 832 nových záznamů. K 31. 12. 2021 obsahovala báze SK ČR 8 088 723 záznamů (z toho 180 982 seriálů, 316 328 starých tisků, 608 882 speciálních druhů dokumentů). Celkově bylo v rámci importů do SK ČR v roce 2021 přijato 1 095 057 z celkového počtu 1 273 052 zaslaných nebo sklizených záznamů. Digitální kopie dokumentu je v současné době připojena již k 495 773 z nich. Nadále pokračuje spolupráce na projektu *Obálkyknih.cz*. V prostředí SK ČR bylo odesláno 4 901 objednávek Mezinárodní výpůjční služby (MVS): celkem ze 124 různých knihoven do 227 různých knihoven. Do SK ČR přispívá celkem 507 knihoven. Počet knihoven umožňujících sklízet záznamy do SK ČR prostřednictvím OAI protokolu v roce 2021

vzrostl na 163 (cca o 17 % oproti předcházejícímu roku). Ručně byly v SK ČR v roce 2021 vyřešeny duplicity u 67 718 titulů (což představovalo smazání 98 454 duplicitně dodaných záznamů).

V Oddělení souborných katalogů bylo v říjnu 2021 vytvořeno nové systemizované místo, jeho náplní bude metodika, koordinace a rozvoj národního systému analytické bibliografie. Od října 2021 zatím probíhala analýza záznamů v bázi ANL, v rámci této analýzy bylo upraveno celkem 7 370 záznamů (především šlo o propojování záznamů na národní autority a doplňování znaků konspektu) a zároveň bylo vytvořeno 248 nových záznamů. Pro kooperační systém ANL byla spravována báze, která se letos rozrostla o 45 498 analytických záznamů na celkových 1 875 482.

Do souboru národních jmenných autorit přibylo za rok 2021 v rámci činnosti NK ČR a kooperujících knihoven 32 350 nových autoritních záznamů pro osoby a korporace a byly navrženy a provedeny úpravy ve více než 42 000 autoritních záznamech v souvislosti s aktualizací údajů a s doplňováním záznamů podle požadavků katalogizačních pravidel RDA. Přispívání knihoven s jiným systémem než Aleph bylo přerušeno po kybernetickém útoku na NK ČR a znovuobnoveno po několikátýdenním výpadku. V roce 2022 bude technické řešení pro zasilání autoritních záznamů prostřednictvím protokolu Z39.50 nahrazeno novým, které bude odpovídat aktuálním bezpeč-

nostním požadavkům a technologickým možnostem. Pokračuje spolupráce se spolkem Wikimedia ČR na zpřístupňování autoritních záznamů v podobě propojených dat především v souvislosti s celosvětovým projektem Wikidat. Byl aktivován nový open source nástroj NKLink sloužící k obohacování autoritních záznamů o přidané odkazy na další související zdroje.

V souboru národních věcných autorit probíhala průběžná aktualizace záznamů tematických, geografických, formálních a chronologických autorit. Zvláštní pozornost byla věnována tematickým autoritám v sémantické doméně hudba: v kooperaci s Hudebním oddělením v souvislosti se změnou věcné katalogizace hudebnin byly zrušeny tzv. „malé autority“ a aktualizovány používané notace MDT. Následně se upravily a aktualizovaly věcné selekční prvky v bibliografických záznamech.

V květnu 2021 byla zveřejněna aktualizovaná verze databáze klasifikačního systému MDT. Aktualizace této databáze spočívala v připojení 2 000 záznamů nových znaků MDT, v úpravě 3 000 stávajících záznamů a zrušení 700 záznamů neaktuálních znaků MDT, v odstranění 450 chybných znaků způsobených komplikovaným kódováním češtiny v prostředí mezinárodní databáze.

Databáze České MDT Online je součástí mezinárodní databáze, která zpřístupňuje klasifikační systém MDT v devíti jazycích UDC Online – English. V Česku je hojně využívána, v současné době je zare-

gistrováno 200 uživatelů (knihoven, knihovnických škol a individuálních uživatelů převážně z řad badatelů).

Odbor zpracování fondů pokračoval v metodické činnosti, doplňována byla databáze Dotazy ke katalogizaci, pokračovala její celková rekonstrukce.

Třemi kurzy pokračovalo e-learningové vzdělávání pro širokou knihovnickou veřejnost s účastí 211 přihlášených, osvědčení dosáhlo 23 z nich.

EBSCO Discovery Service

Mezi nejvýznamnější statistické ukazatele tradičně patří využívání elektronických informačních zdrojů a navazujících služeb. Uživatelům NK ČR je nadále k dispozici multivyhledávač EBSCO Discovery Service (EDS, <http://eds.nkp.cz>), který umožňuje prohledávat z jednoho místa většinu licencovaných plnotextových a bibliografických databází dostupných v NK ČR, digitální knihovny a také elektronické katalogy NK ČR, Slované knihovny a Souborný katalog ČR.

Součástí EDS pro NK ČR je rovněž linkovací nástroj Full Text Finder (FTF), který zprostředkovává informace o dostupnosti plného textu vybraného časopisu nebo knihy. U záznamů z lokálních katalogů jsou zobrazovány

obálky a obsahy knih a časopisů shromažďované v rámci projektu *Obálkyknih.cz*.

Autorizovaný přístup ke kompletnímu obsahu EDS je pro uživatele NK ČR možný z počítačů ve studovnách NK ČR nebo prostřednictvím vzdáleného přístupu. Lze použít také přístup typu host, jehož prostřednictvím je možné prohledávat indexovaný obsah EDS.

V roce 2021 bylo podle statistických ukazatelů zaznamenáno 41904 přístupů a 55409 vyhledávání. Po mírném nárůstu počtu přístupů v roce 2020, které je možné dát do vztahu s dlouhodobým uzavřením NK ČR pro veřejnost kvůli pandemii covidu-19, se tak využívání EDS vrátilo na úroveň podobnou roku 2019.

Vzhledem k tomu, že k polovině roku 2021 končila dosavadní smlouva na využívání EDS, byli v rámci veřejné zakázky osloveni potenciální dodavatelé působící na území ČR. Na základě dodaných nabídek bylo rozhodnuto, že pro období následujících tří let bude NK ČR opět využívat službu EDS.

Služba Ptejte se knihovny

Referenční služba *Ptejte se knihovny* (PSK) patřila i v roce 2021 k platformám, které uživatelé nejen NK ČR vyhledávají, ale také se k nim s důvěrou vrací. Archiv služby, na které participuje 93 českých knihoven, čítal ke konci roku 2021 téměř 25000 zodpovězených do-

tazů z různých oborů, nejčastěji z lingvistických nebo historických. Dříve zodpovězené dotazy jsou ze strany uživatelů často prohlíženy nebo jsou doplňovány dodatečnými upřesňujícími dotazy a komentáři. V letošním roce opět počet návštěv stránek PSK výrazně překročil jeden milion přístupů. Uživatelé se přihlašovali převážně z České republiky, ale někteří službu PSK využívali i z dalších evropských zemí (např. Německo – 15 přístupů, Francie – 6 přístupů), dokonce evidujeme i přístupy z USA (3), Jižní Koreje (1), Indie (1) nebo Namibie (1).

Množství zodpovězených dotazů se konstantně drží nad počtem 3000 dotazů ročně. V letošním roce bylo v rámci projektu PSK zodpovězeno 3225 dotazů. Nejvíce dotazů (1221) přišlo prostřednictvím webového formuláře. Během online chatu, který zajišťuje NK ČR ve spolupráci se Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně (SVKKL) a Vědeckou knihovnou v Olomouci (VKOL), bylo zodpovězeno téměř 1000 dotazů a dalších 834 dotazů z offline chatu knihovníci zodpověděli e-mailem.

Stejně jako v loňském roce byla služba PSK v kratších obdobích uzavření knihovny kvůli pandemii covidu-19 realizována v rámci home office, na což jsme již byli připraveni, a celá agenda byla bezproblémová. Technické potíže, které postihly NK ČR v květnu 2021, způsobily i v jinak stabilní službě PSK menší dvouměsíční propad, který byl ale kompenzován nárůstem zodpovězených dotazů v druhém pololetí, takže v ročních souhrnech je, jak již bylo uvedeno výše, využití PSK úspěšné. I proto je velmi potěšitelné, že v roce 2021 přes zmíněné komplikace stránky www.ptejteseknihovny.cz navštívilo

1001339 uživatelů (o 8,2 % více než v předchozím roce) a poprvé tak toto číslo překročilo hranici jednoho milionu. Oproti roku 2020 stoupl i počet návštěv o 6,86 % na 1141446 a počet zobrazených stránek o 6,51 %, tj. na 1392586.

Služba eBooks on Demand (EOD)

Již téměř deset let jsou některé záznamy knih v databázích NK ČR (báze NKC a STT) a Slovanské knihovny (báze SLK) označeny logem se zkratkou EOD. Tato tři písmena reprezentují službu *eBooks on Demand* neboli elektronické knihy na objednávku. Podstatou služby EOD je digitalizace konkrétních titulů na základě objednávky konkrétního zákazníka. V rámci EOD nabízíme knihy vydané v letech 1500–1900 (výjimečně až 1910). Podmínkami digitalizace jsou, aby kniha již byla takzvaně „volná“ z hlediska autorského práva, a dále dobrý fyzický stav daného výtisku. Výsledným produktem služby je e-kniha, tedy PDF soubor opatřený tzv. OCR vrstvou, která umožňuje v dokumentu vyhledávat, kopírovat části textu či obrázky. Po uplynutí dvou měsíců, což je lhůta, po kterou je elektronická verze knihy dostupná pouze zákazníkovi, jenž si digitalizaci objednal a zaplatil, je e-kniha zpřístupněna široké veřejnosti. V online katalogu se u záznamu objeví odkaz na digitalizovaný dokument. Zobrazování probíhá pomocí aplikace

Flipping-Book. Ta umožňuje čtení elektronického dokumentu, fulltextové vyhledávání, ukládání či tisk.

I přes nepříznivé podmínky, dané globální pandemickou situací, přijala NK ČR v roce 2021 58 objednávek, z nichž 46 vyřídila kladně. Celkově bylo naskenováno 5439 stran. Převažujícím jazykem dokumentů byla čeština, následovaná latinou a němčinou.

Jádro klientely tvoří kulturní instituce a jednotlivci z České republiky, výjimkou však nejsou ani požadavky na digitalizaci knih, které přicházejí z Asie nebo obou Amerik.

Historické a hudební fondy

Odbor Historické a hudební fondy (HHF) je útvar NK ČR podřízený přímo generálnímu řediteli a sestává ze tří organizačních složek, Oddělení rukopisů a starých tisků (ORST), Hudebního oddělení (HO) a Referátu pro Manuscriptorium.

ORST je odborné pracoviště, které má ve své správě historické knižní fondy NK ČR. Sbírkou čítá bezmála 15000 rukopisných jednotek, asi 4200 prvotisků (což z ní činí největší sbírku inkunábule v ČR), přes 160000 svazků starých tisků (jež obsahují více než 200000 knihovních jednotek), dále přibližně 640 exemplářů historických map a 526 barokních univerzitních tezí.

Ze zásadních částí fondů ORST lze zmínit především knihovny kolejí pražské univerzity, knihovny zrušených klášterů či rozsáhlou pražskou lobkowiczskou knihovnu, již získala dnešní NK ČR koupí v roce 1928. Fondy obsahují čtyři národní kulturní památky a dvě sbírky zařazené na seznam Paměť světa UNESCO (Rukopisy české reformace 14.–16. století a Sbírká barokních tezí).

HO založené v roce 1923 bibliotekářem a hudebním skladatelem Ladislavem Vycpálkem je odborné pracoviště spravující cca 6000 hudebních rukopisů z 18.–20. století, 110000 hudebních tisků z 18.–21. století a přes 700 jednotek korespondence světových skladatelů, interpretů i hudebních nakladatelů. Do jeho fondu patří komplet takzvaného Mozartova Památníku, jenž v dnešní NK ČR vznikl roku 1837 jako první Mozarteum na světě vůbec. Obsahuje reprezentativní výběr Mozartova díla, zejména v podobě historicky důležitých opisů a prvních tištěných vydání. Nejvýznamnější jsou autografy dopisu W. A. Mozarta a jeho rodinných příslušníků.

Referát pro Manuscriptorium koordinuje vývoj a správu mezinárodní digitální knihovny pro psané kulturní dědictví (dokumenty vzniklé před rokem 1800 – rukopisy, staré tisky, inkunábule, historické mapy) Manuscriptorium. Obsahovými partnery je cca 130 institucí z více než 20 zemí. V Manuscriptoriu je zpřístupněno přes 360000 popisných záznamů a 33 milionů obrazů, což z něj činí největší digitální knihovnu zaměřenou na starší písemné dědictví na světě. Manuscriptorium je

certifikovaným doménovým subagregátorem projektu Europeana pro oblast historických fondů.

Hlavní činnost odboru HHF spočívá v ochraně, zpřístupnění a vědeckém zpracování spravovaných historických a hudebních fondů, přičemž obsah digitální knihovny Manuscriptorium, zahrnující sbírky většího množství evropských institucí, šíří těchto fondů značně překračuje. Činnost odboru se uskutečňuje jak katalogizací a digitalizací, tak vědeckou publikační činností jednotlivých pracovníků ve formě studií v odborných periodikách a monografiích, a to zejména v oblasti historie knižní kultury, hudební vědy a kulturních dějin středověku a novověku. Pracovníci odboru jsou zapojeni do četných českých i evropských výzkumných projektů a spolupracují na vytváření mezinárodních databází. ORST mj. vede bibliografii českých prvotisků a starých tisků pro Českou republiku *Knihopis*. Pro HO je zvláště důležité členství v IAML, Mezinárodním sdružení hudebních knihoven, archivů a dokumentačních středisek. Pracovníci referátu pro Manuscriptorium se věnují výzkumu v oblasti digital humanities se specifickým zřetelem na téma středověkých rukopisů.

Odbor provozuje dvě studovny vybavené příručními knihovnami o velikosti 22 tisíc (dějiny knižní kultury) a 11 tisíc (hudební věda) svazků. V neposlední řadě se pracovníci odboru HHF věnují populárně naučné činnosti. V tomto ohledu stojí za zmínku především výstavní činnost, cyklus přednášek ORST *Z klementinských*

pokladů a rovněž prezentace ORST na sociálních sítích (Instagram, Pinterest, Facebook, Twitter).

V roce 2021 spočívalo těžiště činnosti odboru HHF vedle standardního provozu ve výzkumu, publikaci a propagaci, mnohdy soustředěnými v digitálním síťovém prostředí. I v době protiepidemických opatření byla v kontextu dalších rukopisů ve spolupráci s FF UK a Muzeem bible ve Washingtonu v Klementinu vystavena *Lipnická bible* a v prosinci se otevřela rozsáhlejší výstava s názvem *Kniha a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily*. Pokračoval úspěšný přednáškový cyklus *Z pokladů Klementina*, nově streamovaný na internetu. Pracovníci HO připravili a prezentovali činnost českých hudebních knihoven, muzeí a dokumentačních pracovišť na mezinárodním online kongresu IAML 2021. Byla vydána publikace ... *papír a olovo... Hudebniny vydané tiskem v Praze v 19. století* (Ludmila Šmídová) a byly připraveny a předány do tisku publikace *Knižní kultura kláštera benediktinek u sv. Jiří na Pražském hradě* (Renáta Modráková) a další z tematických katalogů ediční řady *Catalogus Artis musicae* věnovaný sbírce P. Barnabase Weisse uložené v HO (J. Vozková a E. Šedivá).

Provoz studoven v první polovině roku 2021 poznamenala snížená návštěvnost vlivem pandemické situace. Tím více se rozšířily informace podávané elektronickou cestou, objednávky kopií a korespondenční komunikace. Pokračovaly práce na zpracování, katalogizaci a rekatalogizaci s hloubkovou revizí. Se zpracováním souvisela i tvorba autoritních předmětových hesel pro věcné zpracování. Realizovala se alespoň část obvyklé-

ho množství odborných exkurzí, seminářů a studijních návštěv studentů, pedagogů, výzkumných pracovníků i významných pracovníků a politických představitelů v oblasti kultury a mezinárodních vztahů.

AKVIZICE V ODBORU HISTORICKÝCH A HUDEBNÍCH FONDŮ

Přirůstky do fondu Oddělení rukopisů a starých tisků

V roce 2021 obdrželo ORST dar v podobě padesáti svazků starých tisků či tisků 19. a 20. století. Šlo o knižní pozůstalost po manželích Františkovi ml. a Mileně Kornalíkových. Původ sbírky je ale starší a lze ho vysledovat až k rodičům výše zmíněných majitelů. Předpokládá se, že jejím skutečným tvůrcem byl chemik a přírodovědec František Kornalík st. Kromě očekávané lékařské a přírodovědné literatury tvoří většinu darovaného souboru náboženské spisy, díla antických autorů nebo cizojazyčná beletrie. Po jazykové stránce jednoznačně převažují německé a latinské publikace. Čeština se omezuje pouze na jediný titul z konce 18. století. Nejstarší tisk pochází z roku 1536 a nejmladší kniha byla vydána asi mezi lety 1901–1906. Z nejzajímavějších svazků je nutné zmínit např. konvolut opatřený razítkem zednářské lóže Bibliothek der Vereinten Logen zu Rostock a skládající se ze tří alchymistických tisků.

Další přírůstek byl získán v rámci zahraniční aukce. Jde o unikátní zlomek jednolistové minuce, kterou vytiskl norimberský typograf Hieronymus Höltzel pravdě-

podobně na náklad plzeňského humanisty Jana Mantuána Fencla. Z původního tisku se dochovala zhruba čtvrtina (20,5 x 29 cm) obsahující sloupcově členěný text kalendáře pro druhou polovinu ledna, května či září a skoro celé měsíce únor, červen a říjen. Typografickou výzdobu minuce tvoří kromě červeno-černého tisku, astronomických značek tzv. charakterů či textových rubrik hlavně oboustranné dřevorezové lišty s erby nejvyšších zemských úředníků Království českého (např. Petra Berky z Dubé či Děpolta Popela z Lobkovic). Na nepotřítěné rubové straně minuce se pak nachází latinský rukopisný text a noty pocházející zhruba z první poloviny 16. století. Zlomek popisované minuce byl původně použit soudobým knihvazačem jako makulatura k výlepu vnitřních stran knižních desek.

V antikvariátech byly zakoupeny tři převážně českojazyčné knihy (*Kratochvilná kronika o trpělivé Griseldě...* autora Giovanniho Boccacca, *Panis quotidianus pro consequenda & conservanda vita...* od Vojtěcha Františka Josefa Levinského a *Zlatý nebeský klíč...* Martina von Cochem, 54 Se 434–436) evidované v *Knihopise českých a slovenských tisků* jako variantní vydání či edice na první pohled nelišící se od názvové a obsahově podobných tisků popsaných taktéž v této retrospektivní bibliografii, což byly důvody, které vedly k pořízení výše zmíněných titulů. Mnohem zajímavějším knižním přírůstkem byla cizojazyčná publikace *Beschreibung Des Haupt- und Freuden-Schiessens...* (Sb 358). Jedná se o příležitostný a typograficky kvalitní tisk, který vyšel v roce 1743 a který dokumentuje průběh slavnostní střelby uspořádané

na počest narození Josefa II. (1741–1790), prvního syna Marie Terezie (1717–1780). Kromě popisu slavnosti či seznamu zúčastněných osob obsahuje tisk i vyobrazení dobových střeleckých terčů a umělecky zdařilý frontispis s portrétem panovnice a vedutou Hofburgu.

Antikvární akvizice dále zahrnovaly nákup starých map zachycujících jak zahraniční lokality, tak i území dnešní České republiky. Z kartografických památek, jež se týkají Čech a Moravy, stojí za zmínku především mapy Olomouckého a Přerovského kraje, pro které byla základní předlohou mapa Moravy z roku 1716 od významného kartografa Jana Kryštofa Müllera, a které byly následně zhotoveny v norimberské dílně Johanna Baptisty Homanna. Dalším kartografickým dokumen-

tem regionálního charakteru je mapa jihovýchodní Moravy vydaná pravděpodobně ve Vídni Franzem Antonem Schrämblem ke konci 18. století. Celá Morava je pak společně se Slezskem a Lužicí vyobrazena na bohatě kolorované mapě od Guillaumea Sansona, syna věhlasného francouzského kartografa Nicolase Sansona, tištěné roku 1679. České království zastupuje reprezentativně zpracovaná mapa Loketska od kartografa a nakladatele Matthäuse Seuttera, pocházející přibližně z poloviny 18. století a obsahující několik vedut, které zpodobňují Loket, Karlovy Vary a Ostrov. Tuto mapu navíc doplňuje podrobný místopisný rejstřík. V případě zahraničních oblastí byla zakoupena mapa Švýcarska od Matthäuse Seuttera, která je impozantně zdobená mědirytinami

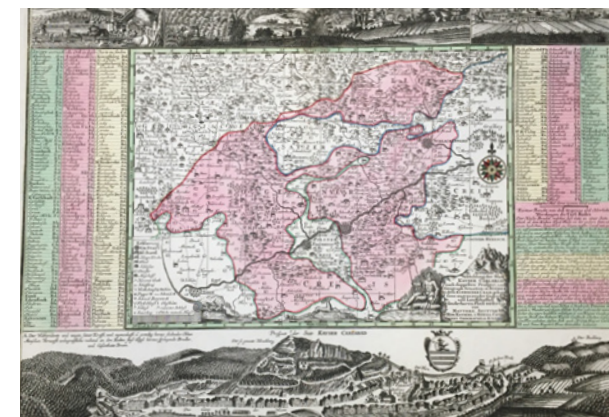
s alpskými motivy, mapa Flander od kartografa a nakladatele Fredericka de Wita z konce 17. století, jež detailně zobrazuje dané území, a pak také mapa Solnohadska a Korutan vydaná v Amsterdamu Willemem Janszoonem Blaeuem. V neposlední řadě byla kartografická sbírka doplněna dvěma Homannovými mapami severní Evropy, a to konkrétně mapou Skandinávského poloostrova a mapou Švédského království.

Zlomek jednolístové minuce zakoupené na aukci v Bruselu

Frontispis a titulní list publikace Beschreibung Des Haupt- und Freuden-Schießens...

Mapa Loketska, ve spodní části veduta Karlových Varů

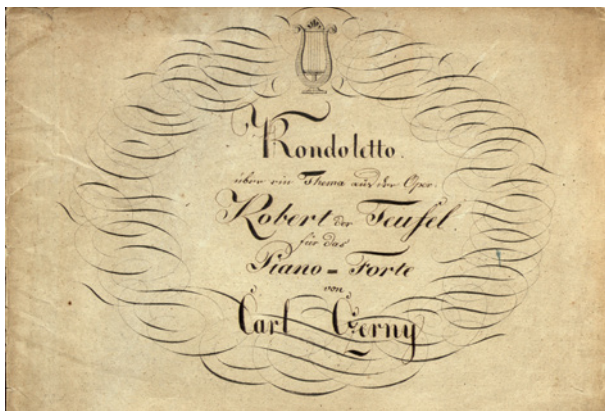
Akvizice Hudebního oddělení

Pro sbírku HO jsme nakoupili z nabídky antikvariátu „Ztichlá klika“ několik rukopisných a tištěných hudebních památek. Rukopisné rondoletto, které zkomponoval na motivy opery Giacoma Meyerbeera *Robert der Teufel* autor s českými kořeny Carl Czerney (1791–1857), je vzácný opis datovaný rokem 1837. Dle soupisu RISM je známo pouze několik dobových tištěných vydání. Sbírkou libret HO rozšířil nákup tisku z roku 1773. Text hry Carla Goldoniho (1707–1793) *La guerra* do němčiny přeložil Christian Felix Weisse ve spolupráci s Karlem W. Ramlerem jako předlohu ke komické opeře *Der Krieg*. Hudbu napsal Johann Adam Hiller (1728–1804). Svazek obsahuje přívazek

německých básní různých autorů, které byly rovněž zhudebněny. Dalším vzácným přírůstkem je konvolut libret edice Le Theatre de la Foire ou l'Opera Comique. Pařížský tisk z roku 1737 vhodně doplňuje v NK ČR uchovanou edici s tímto názvem. Jedná se o druhý díl svazku IX. této edice. Svazek obsahuje rytiny s výjevy vztahujícími se k ději oper a také hudební přílohu. Do novodobých fondů jsme získali samizdatový *Sborník textů* vytvořený patrně v Praze asi v roce 1987, redigovaný Petrem Kofroněm. Obsahuje texty Johna Cage, Steva Reicha a dalších autorů a úvodní rozhovor György Ligetiho s Clytus Gottwaldem o tendencích v Nové hudbě USA. Obsahuje i ukázky partitur a notových příkladů.

Knihopis českých a slovenských tisků – národní retrospektivní bibliografie

V roce 2021 se redakce *Knihopisu* zapojila do tříletého projektu TAČR TL05000157 *Česká knižní ilustrace v raném novověku*, jehož cílem je vizuálně zpřístupnit obrazový ilustrační aparát jazykově českých a bohemikálních starých tisků vydaných zhruba v letech 1476–1550. Vzniknout by mělo virtuální badatelské prostředí umožňující studium knižních ilustrací za pomoci moderních digitálních nástrojů. Projekt bude probíhat v letech 2021–2023 a kromě NK ČR se ho zúčastní i Knižněvědné oddělení KNAV a technologická společnost inQool. Projektové aktivity budou zahrnovat např. vytvoření manuálu pro databázové

Titulní list tisku libreta opery *Der Krieg*, kterou na námět Carla Goldoniho zkomponoval Johann Adam Hiller

Rondoletto. Titulní list a hudební zápis skladby Carla Czerneho. Dobový opis z roku 1837

zpracování knižní ilustrace v paměťových institucích, aplikaci mezinárodního ikonografického klasifikačního systému ICONCLASS či využití specializovaného softwaru VGG Image Search Engine (VISE) pro vyhledávání na základě jednotlivých obrázků a grafických detailů.

Redakce *Knihopisu* provedla v průběhu roku 2021 přípravu obrazových dat. Z českojazyčných starých tisků uložených v NK ČR byly vybrány tituly obsahující ilustrace. Ty byly postupně naskenovány a knihovědně i kunsthistoricky popsány. Takto vzniklé popisy ilustrací se následně připojily k příslušným knihopisným záznamům. Tímto způsobem se zpracovalo přes jeden tisíc ilustračních vyobrazení. V dalších letech poslouží tyto popisy jako zdrojové podklady pro další projektové záměry. Kromě toho byl navržen rejstřík vybraných ilustračních žánrových hesel pro pole 655 a průběžně aktualizována evidence analyzovaných tisků.

Průběh dalších bibliografických prací ovlivnila, podobně jako v roce 2020, hygienická a společenská opatření související s epidemií nemoci covid-19. Opět se nerealizovaly žádné zahraniční služební cesty a redukovaly se i návštěvy tuzemských knihoven a muzeí. Doplnění elektronické báze *KPS-Databáze Knihopis* se tak omezilo na přírůstky v podobě jednotlivých knihopisných záznamů nebo na jejich dílčí úpravy.

CERL – katalogizace starých tisků

Consortium of European Research Libraries (CERL) je jednou z nejvýznamnějších organizací činných

v oblasti výzkumu dějin knihy, knihtisku a knižní kultury. Bylo založeno v roce 1994 a jeho členy se stala většina největších evropských knihoven s historickými fondy a některé knihovny Severní Ameriky. CERL usiluje o sdílení zdrojů a odborných znalostí mezi vědeckými knihovnami s cílem zlepšit přístup k těmto zdrojům a jejich využívání ke zpřístupňování a uchování evropského tištěného dědictví v období ručního tisku (cca do roku 1850). Mezi jeho hlavní aktivity patří vytváření několika specializovaných databází, z nichž největší je Heritage of the Printed Book Database (HPB) obsahující záznamy o inkunábulích a starých tiscích nacházejících se ve fondech členských a spolupracujících knihoven (viz https://gso.gbv.de/DB=1.77/SET=1/TTL=1/START_WELCOME) v období let od cca 1455 do cca 1830. NK ČR do databáze pravidelně přispívá od roku 2012 formou roční aktualizace. Tomu předcházela obsáhlá analýza našich záznamů ze strany CERLu a následné opravy či korekce z naší strany. V současné době je v databázi HPB přes 196 tisíc záznamů inkunábulí, starých tisků, starých map a tisků do roku 1830 z databáze STT. Záznamy obsahují jak základní bibliografické údaje, tak exemplářový popis, odkaz do lokální databáze a odkazy na digitalizát, je-li k dispozici. CERL rovněž spolupracuje s digitální knihovnou Manuscriptorium, která jeho databázi využívá pro zpřesnění vyhledávání. Pracovník Referátu

pro Manuscriptorium je členem pracovní skupiny rukopisných knihovníků.

Manuscriptorium

V rámci vytváření Manuscriptoria 4 byly testovány možnosti zpřístupnění produktů digitálního síťového publikování a první výsledky byly zveřejněny v rámci beta verze. Jednalo se jednak o virtuální výstavu *Lipnická bible 1421–2021. Štít víry do neklidné doby a Kniha a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily*, jednak o nové uživatelské sekce *Z pokladů digitální knihovny a Našimi sbírkami – virtuálně*, které byly naplněny prvními články, materiálovými studii či hesly z virtuálních průvodců. Díky hlubší integraci editačního modulu s personalizovaným individuálním účtem bude možné dále testovat a publikovat data vytvořená uživateli včetně koncových uživatelů (paradata).

Díky implementaci technologie IIIF (International Image Interoperability Framework), poskytující standardizovanou metodu popisu a doručování obrázků přes web, jakož i „metadata založená na prezentaci“ o strukturovaných sekvencích obrazů, byla usnadněna integrace obrazových dat z jiných zdrojů do prostředí Manuscriptoria, jakož i publikace dokumentů zpřístupněných v Manuscriptoriu v jiných zdrojích (zejm. v digitální knihovně EUROPEANA). Ve spuštěné beta verzi Manuscriptoria 4 je v rámci individuálního personalizovaného uživatelského účtu zařazen i nástroj pro

tvorbu virtuálních výstav a data articles (materiálových studií), který za využití technologie IIIF umožňuje data nejenom vytvářet, ale i zobrazovat.

Vedle nového správního systému pro správu TEI dokumentů se do beta verze Manuscriptoria 4 zařadil také modul plných textů primárních dokumentů. Pro jeho naplnění byly analyzovány volně dostupné online textové databáze, zpracovány desítky edic středověkých i antických textů z 19. století, které byly převedeny do struktury XML a korelovány s digitálními kopiemi originálních historických dokumentů zařazených v digitální knihovně. V současné době probíhají korektury připravených XML edic, modul se zatím nachází v testovacím režimu a bude zveřejněn v první polovině roku 2022, čímž po obsahové stránce výrazně obohatí obsah digitální knihovny.

Koncem roku 2020 obsahovalo Manuscriptorium 378 656 evidenčních záznamů, 152 049 komplexních digitálních dokumentů, jakož i 23 241 konvolut.

Slovanská knihovna

Slovanská knihovna (SK) je veřejně přístupná specializovaná vědecká knihovna pro oblast slavistiky a problematiku slovanských zemí. SK je odborem NK ČR, při plnění statutárních úkolů spolupracuje s jejími složkami.

V roce 2021 se podařilo významně zkvalitnit nabídku služeb: jelikož byla dokončena rekonstrukce

hostivařského depozitáře, mohl být uživatelům opětovně zpřístupněn celý fond SK. Studovna a půjčovna SK však nadále zůstávají v provizorním umístění způsobeném postupnou revitalizací Klementina. Poskytované služby, stejně jako odborně-kulturní činnost v průběhu celého roku ovlivňovala protiepidemická opatření.

V roce 2021 rozšířila SK svůj fond o 8 231 svazků dokumentů, z toho 4 911 svazků získala nákupem, 1 798 výměnou, 1 511 darem a 11 jiným způsobem. Pokračující projekt NK ČR a Univerzitní knihovny v Bratislavě *Česká knihovna při Univerzitní knihovně Bratislava a Slovenská knihovna v NK ČR*, jehož garanty jsou české a slovenské ministerstvo kultury, umožnil získat pro fond SK 493 svazků slovenské literatury.

Pokračovalo třídění sbírky knih bývalého pracovníka knihovny Jiřího Vacka, kterou SK získala v roce 2018. Roztříděno a prověřeno bylo 1 583 svazků, k vřazení do knihovního fondu bylo vybráno 81 svazků (ostatní představují buď literaturu z hlediska zaměření knihovny neprofilovou, nebo duplicitní).

Fond SK obohatilo v průběhu roku několik významných darů. Generální konzulát České republiky ve Lvově věnoval knihovně 115 svazků knih vydaných v západních oblastech Ukrajiny. Celkem 131 svazků encyklopedické, slovníkové, odborné i krásné literatury jihoslovanského zaměření pocházejících z knihovny chorvatského intelektuála Dejana Drakuliće věnovala knihovně jeho dcera Dejana Dra-

kulić. Ke konci roku získala SK dvě sbírky rusistického zaměření, které budou tříděny a katalogizovány až v průběhu roku 2022: 43 krabic ruských odborných slovníkových publikací pocházejících z knihovny Radia Svobodná Evropa / Radia Svoboda a 14 krabic knih ze sbírky novináře, právníka a vydavatele Lva Roitmana. Ty knihovně věnovala jeho manželka Snježana Pelivan-Roitman, která přidala ještě několik krabic knih jihoslovanské provenience. Mezi dárce tradičně patřily Ústav národní paměti ve Varšavě a ruská společnost Memorial.

Kontinuální byla účast SK v probíhajících digitalizačních projektech. Technické problémy negativně ovlivnily počet svazků digitalizovaných v rámci programu budování Národní digitální knihovny. K digitalizaci bylo předáno jen 50 svazků české a slovenské slavistické produkce. Jejich kopie jsou dostupné v digitální knihovně Kramerius. Z další prioritní oblasti digitalizace – zbývajících periodik vydávaných v Československu v letech 1918–1945 ruskou emigrací – se k digitalizaci předaly jen tři zkušební dávky obsahující 45 svazků časopisů.

V rámci programu VISK 6 se v roce 2021 digitalizovalo šest historických dokumentů z fondu SK. Jde o pět rukopisů (jeden rukopis ze sbírky A. D. Grigorjeva, dva z Rešetarovy sbírky ragusian a dva rukopisy církevněslovanské) a jeden tisk (*Paterik ili Otečnik Pečerskij* z roku 1661). Nejstarším zdigitalizovaným rukopisem je cyrilský *Oktoich* (soubor

liturgických zpěvů pro denní modlitby) ze 16. a 17. století se vzácnými filigrány.

Podpora stejného programu umožnila zahájit přípravné práce nutné pro pokračování společného digitalizačního programu NK ČR a společnosti Google, jehož hlavní část probíhala v letech 2011–2019. V průběhu roku se prozkoumalo 1 600 dokumentů z fondu SK, 1 176 z nich je připraveno k digitalizaci (blíže v části Výzkumné a vývojové aktivity).

V rámci programu skenování obálek a obsahů bylo naskenováno 6 662 obálek a 9 743 stran obsahů publikací profilových pro zaměření SK.

Po provedení příslušných přípravných prací byly do Souborného katalogu České republiky (báze SKC) dávkově importovány katalogizační záznamy periodik ze sbírky bývalého Ruského zahraničního historického archivu (jde o 4 400 záznamů novin a 4 271 záznamů časopisů).

Kvůli omezení řady standardních činností způsobenému pandemickou situací se i v roce 2021 pracovníci SK věnovali těm pracím, na něž v běžném provozu nezbývá čas. Dokončili úpravu a rozšíření provizorních katalogizačních záznamů vytvořených v prvním období existence elektronického katalogu (přibližně 4 000 záznamů). Pokračovali také v retrospektivním vkládání popisných údajů v cyrilici do záznamů dokumentů vydaných tímto písmem.

Čtvrtým rokem participovala SK v programu institucionálního výzkumu „Dlouhodobá koncepce rozvo-

je výzkumné organizace Národní knihovna České republiky v letech 2019–2023“ (blíže v části Výzkumné a vývojové aktivity).

Přípravou podkladů pro svazky zahrnující písmena „T“ a „U“ pokračovala účast SK v projektu Ruské národní knihovny *Mezinárodní souborný katalog ruské knihy (1918–1926)*.

V oblasti správy speciálních sbírek byla dokončena hlavní fáze třídění souboru dokumentů mapujících veřejný život ukrajinské diaspory v letech 1915–1947. Utřídila se nevelká sbírka listinných dokumentů z pozůstalosti ruského slavisty a filologa Nikolaje N. Durново, jejíž inventární soupis je dostupný na internetu. Bylo zahájeno třídění rozsáhlé sbírky dokumentů se vztahem k dějinám SK. Na portálu www.esbirky.cz, který provozuje Národní muzeum, bylo zpřístupněno prvních 387 fotografií ze sbírky Rudolfa Hůlky s tematikou Podkarpatské Rusi.

Během roku 2021 připravila SK k vydání jednu knihu a čtyři čísla elektronického čtvrtletníku *Přírůstky odborné literatury ve fondu Slovanské knihovny*. Tento titul byl rozšířen o zvláštní číslo zaměřené na novinky z oblasti poezie, prózy a dramatu. Knihovna se dále podílela na přípravě tří kulturně odborných akcí a tří výstav. Potřinácté byla udělena odborná Cena Rudolfa Medka, kterou předávají společně SK a spolek Ruská tradice. Nositeli pro rok 2021 jsou historik a komeniolog František Hýbl a divadelní a filmový režisér, herec a moderátor Jiří Havelka.

Ze sbírky dokumentů vztahujících se k veřejnému a společenskému životu ukrajinské emigrace v letech 1915–1947, která byla utříděna v roce 2021: ručně malovaná obálka s pozvánkou na stromečkovou zábavu pro děti ukrajinské kolonie v Praze, kterou 4. ledna 1933 pořádaly členky Ukrajinské ženské národní rady. Slovanská knihovna. Speciální sbírky: T-UEP-1-920.

Knihovnický institut

V roce 2021 pokračovalo rozšiřování informačních zdrojů Knihovnického institutu (KI) pro odbornou veřejnost. Knihovna knihovnické literatury (KKL) je ústředním informačním, dokumentačním a referenčním střediskem v oboru knihovnictví a vědeckých informací. Na začátku roku 2021 byl provoz KKL vzhledem k pandemii omezen, služby byly částečně poskytovány prostřednictvím výdejového okénka. V březnu 2021 se uskutečnilo stěhování knihovního fondu KKL z areálu v Měšicích do Centrálního depozitáře v Hostivaři. Celkem se přestěhovalo 589 bm fondu. Pokračovala akvizice a budování informačních zdrojů KKL pro odbornou veřejnost.

Oborová brána KIV sjednocuje knihovnické zdroje ČR v rámci portálu Informace pro knihovny (IPK). Vyhledávání v oborové bráně KIV zajišťuje portál *Knihovny.cz*. Informační portál brány KIV a alternativní vstup do Oborového řezu KIV je nadále dostupný v rámci IPK. S podporou CzechELib a samostatným nákupem byly udrženy licence na zpřístupnění významných informačních zdrojů LISA a LISS. Z dalších zdrojů byl kladen důraz na bibliografickou databázi KKL a terminologickou databázi TDKIV.

V roce 2021 organizovalo Oddělení vzdělávání počtvrté rekvalifikační knihovnický kurz podle pravidel Národní soustavy kvalifikací. Ve 30 lekcích prezenč-

ního studia se kurzu zúčastnilo 27 absolventů a studium bylo doplněno e-learningem, který vznikl díky programu VISK 2. Rekvalifikační kurz podporovaný MK ČR byl ukončen v prosinci. Vzhledem k epidemické situaci se závěrečné zkoušky konaly i za rok 2020. Pracovníci oddělení v průběhu roku zajistili cca 95 jednodenních i vícedenních vzdělávacích kurzů pro pracovníky NK ČR i pracovníky dalších knihoven ČR. Kurzů se zúčastnilo téměř 1 959 frekventantů. Dále proběhlo 35 online vzdělávacích akcí pro 780 účastníků. Pokračovaly kurzy Základy informační gramotnosti financované z grantu VISK 2. Oddělení vzdělávání také připravilo cca 10 odborných exkurzí v NK ČR pro knihovníky nebo studenty našeho oboru. Oddělení vzdělávání průběžně spolupracuje s dalšími odbornými pracovišti při zajištění stáží v NK ČR českých i mezinárodních.

KI plnil úlohu koordinačního centra dotačního programu VISK – Veřejné informační služby knihoven a organizačně zajišťoval činnost Ústřední knihovnické rady. Ústřední knihovnická rada se dohodla na rozdělení témat Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 mezi zpravodaje, kteří budou sledovat naplňování hlavních priorit implementačního plánu. Ve dnech 23. a 24. listopadu proběhla diskuse o možnostech aktualizace Koncepce s ohledem na změnu podmínek, které vyplývají z probíhající pandemie. Ve spolupráci s Komisí Sdružení knihoven ČR pro regionální funkce byla zajištěna celostátní koor-

dinace programu podpory regionálních funkcí knihoven. Byla zpracována výroční zpráva za rok 2020. Ve dnech 20. a 21. října proběhl v Pardubicích celostátní seminář Regionální funkce 2021.

V roce 2021 proběhl opakovaný Průzkum věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR. Pokračoval projekt Benchmarking knihoven, jehož se účastnily i slovenské knihovny. Počet účastníků činil 296 knihoven (217 z ČR, 79 z SR). Průběžně probíhala aktualizace a redakční práce na Centrálním adresáři knihoven.

Byl zajištěn výpočet a úhrada odměn autorům za půjčování děl v knihovnách ČR za rok 2020 dle autorského zákona (č. 121/2000 Sb.) a úhrada odměn vyplývajících z kolektivních licenčních smluv na půjčování nosičů zvuku a na veřejná čtení za rok 2021. KI byl pověřen koordinací aktivit spojených se zpřístupněním digitálních knihoven v režimu děl nedostupných na trhu. Za zpřístupnění děl nedostupných na trhu byla uhrazena licence ve výši 27,74 mil. Kč. V listopadu roku 2020 se podařilo uzavřít kolektivní licenční smlouvu na zpřístupnění digitálních knihoven včetně děl chráněných autorským právem. V tomto režimu mohly být digitální knihovny dostupné pro studenty, pedagogy a vědecké pracovníky do 30. června 2021. Usnesením vlády č. 238 z 1. března 2021 byla NK ČR pověřena rozdělením finančních náhrad nakladatelům za zpřístupnění digitálních knihoven v celkové výši 80 mil. Kč. Rozdělením

náhrad byla příkazní smlouvou pověřena agentura Dilia, která výplatu odměn uskutečnila do konce roku 2021.

KI byl spolupřadatelem již 22. ročníku konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2021, která se konala 30. 11. a 1. 12. 2021 online. V oblasti publikační činnosti KI byla ve spolupráci se SKIP vydána další metodická příručka pro práci knihoven s dětmi v projektu *S knížkou do života – Bookstart* a také metodická příručka *Interkulturní knihovnictví*. Ve spolupráci s Knihovnou geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy vyšla příručka *Citace kartografických dokumentů*. Ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou byl vydán nový *Standard pro postupy rekonstrukce knihoven*. Dále byla vydána příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven *Jak řídit knihovnu*. S podporou MK ČR vyšly dotisky standardů pro veřejné knihovny: *Standard pro dobrou knihovnu*, *Standard pro dobrý knihovní fond* a *Služby knihoven knihovnám*. Bylo zajištěno vydávání časopisů *Knihovna: knihovnická revue* a *Knihovna plus*.

Díky podpoře MK ČR se v roce 2021 podařilo realizovat dva celostátní průzkumy zaměřené na čtenářství v době pandemie covidu-19. Především se uskutečnil opakovaný celostátní reprezentativní průzkum dětské populace a mládeže ve věku 6 až 19 let se zaměřením na četbu knih, čtenářské chování, obvyklé způsoby trávení volného času, vlivy rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke kni-

hám a čtení obecně (předchozí průzkumy proběhly v letech 2013–2014 a 2017). Výzkum se realizoval na reprezentativním vzorku 2 040 respondentů. Druhý průzkum zacílil na dospělou (15+) internetovou populaci v rozsahu 1 005 respondentů. Obsahově se průzkum zaměřil na čtenářství knih a v širším kontextu na volnočasové a mediální aktivity. Oba průzkumy byly provedeny ve spolupráci s agenturou Nielsen Admosphere.

Správa fondů

Fungování jednotlivých pracovišť Odboru správy fondů (OSF) bylo i v roce 2021 ovlivněno přetrvávající pandemií covidu-19 a s tím spojenými omezeními včetně uzavření NK ČR pro veřejnost. Tento výjimečný stav ovlivnil řadu standardních činností odboru, zejména pak těch, které jsou napojené na veřejné výpůjční služby knihovny, což se projevilo například ve statistických ukazatelích navázaných na expedici fondů. Řada činností však mohla proběhnout standardně (zajištění externí vazby dokumentů, revize knihovních fondů), řádně proběhlo i dokončení stěhování knihovního fondu. V květnu 2021 se však knihovna stala obětí rozsáhlého kybernetického útoku, jehož dopad se v OSF odrazil nejvíce v činnosti Oddělení výběru knihovního fondu pro reformátování, které je přímo spojeno s fungováním digitalizační linky, jejíž obnovení se řešilo po dobu několika měsíců.

Stěhování knihovního fondu

Na počátku roku 2021 bylo dokončeno stěhování fondů Univerzálního knihovního fondu (UKF) z pronajatého depozitáře v Jenštejně, jednalo se o posledních 350 bm. Tím bylo dokončeno rozsáhlé stěhování, které začalo v srpnu 2020 a přestěhoval se veškerý fond z pronajatých prostor do znovu zpřístupněného skladiště ve staré budově Centrálního depozitáře Hostivař (CDH). V únoru dále proběhl přesun Fondu 19. století z nové budovy CDH do staré budovy tak, aby se uvolnil prostor na přírůstky v Národním konzervačním fondu (NKF). Z Klementina byl pak do CDH přesunut fond ve zvláštním ochranném režimu (tzv. ZOR). Celkem se přestěhovalo 2 150 bm knižního fondu UKF. V rámci stěhování proběhla i pořádková revize, aby byl fond prověřen z hlediska kompletnosti a správného uložení. Díky těmto přesunům došlo ke zpřehlednění knižního fondu a většina signatur je postavená v depozitářích v celku, nedochází u nich k rozdělení na více míst.

Strategie digitalizace a výběr dokumentů na digitalizaci

V rámci činností OSF byla v roce 2021 vytvořena Strategie digitalizace novodobých knihovních fondů NK ČR, která je aktuálně platná do roku 2023. Tato strategie zhodnocuje současný stav digitalizace v NK ČR týkající se digitalizace novodobých fondů, představuje jednotlivá kritéria výběru na digitalizaci

a rovněž si vytyčuje plány do budoucna. V roce 2021, v návaznosti na vytvářenou strategii, se do výběru na digitalizaci začlenily i svazky ze specializovaných fondů SK, ORST a HO, aby se mohly reformátovat i tyto typy dokumentů.

Kritéria výběru novodobých fondů na digitalizaci jsou následovná: ochranná, systematická, výběrová, destruktivní a tituly spadající pod licenci děl nedostupných na trhu. Výběr je kromě těchto kritérií zčásti ovlivněn i aktuálním zatížením jednotlivých skenerů, aby došlo k jejich vyváženému používání. Vzhledem ke kybernetickému útoku na NK ČR z května, se v roce 2021 ve větší míře využívala destruktivní digitalizace, dále ochranná (například v rámci VISK 7) a systematická (platí především pro tituly spadající do rezervních fondů) digitalizace.

V roce 2021 se rovněž připravovala národní strategie digitalizace knihovních fondů, která má být vytvořena v rámci Koncepce rozvoje knihoven na léta 2021–2027. Národní strategie si klade za cíl zhodnotit současný stav digitalizace v ČR v rámci jednotlivých typů dokumentů i institucí, které se digitalizaci knihovních fondů věnují. Zároveň řeší výsledky dotazníkových šetření týkajících se digitalizace na vysokých školách a rovněž v archivech, muzeích a galeriích. Národní strategie by měla být zveřejněna v prvním pololetí roku 2022.

Pracovníci OSF se také podíleli na výběru a přípravě dokumentů pro digitalizaci. Výběr dokumentů

tradičně ovlivňovala různá kritéria – degradace dokumentů způsobená rozpadem fyzických nosičů, zájem uživatelů, návrhy pracovníků Odboru služeb či nově výběr dokumentů spadajících do systému zpřístupnění děl nedostupných na trhu. Celkem bylo připraveno kolem 3900 svazků, na destruktivní digitalizaci bezmála 3000 svazků. Toto číslo je poněkud nižší, než v předchozích letech, což je způsobeno především následky kybernetického útoku. Pozitivně lze zhodnotit i praxi nastavenou již v roce 2019, kdy byla v knihovním katalogu spuštěna možnost navržení titulu k digitalizaci samotnými uživateli knihovny. V roce 2021 se díky této možnosti zařadilo do digitalizace téměř 470 svazků monografií a více-svazkových monografií.

Realizace projektů

Pracoviště OSF se aktivně podílela na realizaci projektů podpořených dotačním mechanismem VISK, v současné době řešenou přímou dotací do rozpočtu NK ČR. V roce 2021 se NK ČR zásluhou dotace z podprogramu VISK 7 mohla zaměřit na hromadné odkyselování novodobých knihovních fondů, ochranné reformátování dvou titulů, dále byla nakoupena lepenka archivních hodnot, z níž se poté vyrobily ochranné obaly. Kromě toho došlo také k vývojovým pracím a správě nástrojů Aplikace pro průzkum fondů a Registr odkyselených dokumentů. V roce 2021 bylo díky dotaci hromadně odkyseleno 554,49 kg

knihovního materiálu, což představuje 1040 svazků. Jako v předcházejících letech byly svazky odkyseleny pomocí metody Papersave Swiss, kterou používá firma Nitrochemie sídlící v Německu. Co se týče ochranného reformátování, pokračovalo se v digitalizaci již vybraných titulů *Československý sport* a *Svět práce*. Pro všechny svazky, které byly na digitalizaci využity, i pro vybrané odkyselené svazky, byly vytvořeny ochranné obaly (celkem 194). V roce 2021 se uskutečnil pravidelný seminář k podprogramu VISK 7. Program se týkal nejen VISK 7, ale i nově vzniklého podprogramu VISK 4.

OSF byl tradičně velmi aktivní i v oblasti řešení výzkumných a vývojových projektů. Aktivně jsou pracovníci OSF zapojeni do výzkumné infrastruktury LINDAT/CLARIAH-CZ, jež se zabývá digitálními daty a nástroji, které jsou pro tato data používány. NK ČR se v této oblasti věnovala především rozvoji digitální knihovny Kramerius, kurátorským pracím formou kontroly metadat již digitalizovaných titulů a také se účastnila seminářů a konferencí. Pracovníci OSF jsou rovněž řešiteli projektů *NAKI RightLib – elektronické zpřístupnění chráněných publikací* a *Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách*.

V roce 2021 vznikla nová výzkumná priorita NK ČR číslo 8 v rámci institucionálního výzkumu s názvem *Novodobá vydavatelská produkce v českých zemích po roce 1800*, kterou OSF garantuje. V letech

2021–2023 se výzkum priority zaměřuje především na oblast mapování regionálních mutací velkých periodických titulů a optimalizaci nástroje pro evidenci periodik.

Paralelně s uvedenými výzkumnými úkoly poskytovali pracovníci OSF také důležitou metodologickou, standardizační a koordinační pomoc všem zájemcům z řad veřejných knihoven a pracovali na realizaci jednotlivých úkolů v rámci Koncepce rozvoje knihoven na léta 2021–2027.

Správa a ochrana novodobých fondů

Nedílnou součástí standardních činností OSF byla i další etapa zpracování tzv. rezervních fondů NK ČR, které budou do budoucna tvořit základ plánovaného systému depozitního ukládání. V roce 2021 bylo vytvořeno celkem 9917 jednotek rezervních fondů. Vytříděno, zpracováno či předáno ke zpracování bylo cca 50 bm zahraničních rezervních fondů a 30 bm bohemik z 19. století. Ke zpracování bylo předáno přes 500 mapových listů. V závěru roku proběhlo rozsáhlejší přebírání dokumentů oddělení akvizic, která se stěhovala do CDH.

V rámci dalších činností úseku je třeba uvést zajištění dalšího postupu externí knižní vazby. Na tu bylo v roce 2021 vyčleněno bezmála 2 400 000 Kč. Celkem bylo svázáno 7 484 svazků novin, časopisů a brožur. Dalších cca 600 svazků bylo připraveno a předáno na

pracoviště interní knižní vazby a pro NK a UKF bylo vyrobeno cca 4 200 ochranných obalů.

Revize knihovních fondů probíhá dle dlouhodobých plánů Oddělení revize fondů a dle propozic schválených MK ČR. V roce 2021 bylo zrevidováno 270 462 svazků. Proběhla revize přestěhovaného fondu tzv. ZOR a podle plánu pokračuje i revize přestěhované části fondu UKF.

Ochrana knihovních fondů

Činnosti Odboru ochrany knihovních fondů (OOKF) probíhaly v první polovině roku 2021 zčásti ještě v provizorních prostorech, a to jednak z důvodu havárie v budově a následných oprav, a jednak kvůli časově náročnému stěhování všech zařízení, materiálů a vybavení zpět na finální umístění. V druhé polovině roku již bylo celé pracoviště přestěhováno do zrekonstruovaných prostor.

Odborná činnost OOKF se soustředila především na kontrolu klimatických parametrů v depozitářích NK ČR, průzkum fyzického stavu fondů a na zajištění projektu hromadného odkyselení novodobých knihovních fondů. Cílem všech činností byla odborná péče o knihovní fondy NK ČR i dalších českých institucí.

Na základě schválené žádosti o dotaci z programu VISK 7 bylo v roce 2021 v hromadné technologii úspěš-

ně odkyseleno 1 040 svazků (554 kg) knih z fondu NK ČR, které byly ohrožené kyselou hydrolyzou papíru a byly vybrány na základě nízké hodnoty pH získané v rámci soustavného a systematického průzkumu fyzického stavu knihovních fondů v NK ČR. Na výběru vhodných exemplářů k odkyselení, přípravě, kontrole a zpracování se významně podíleli pracovníci OOKF, konkrétně Oddělení preventivní konzervace (OPK) a Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří (OVL), správci fondu a externí spolupracovníci.

Z důvodu provizoria nemohly být v první polovině roku 2021 prováděny některé činnosti OOKF, např. stěry v rámci preventivní kontroly mikrobiologické aktivity, mikrobiální rozborů, a rovněž ostatní práce v laboratořích byly omezeny. Přes provizorní podmínky zajišťovaly laboratoře kontrolu a dezinfekci plísní zasažených knihovních fondů.

OOKF poskytuje operativně konzultace státním organizacím i ostatním kulturním a vzdělávacím institucím v problematice konzervace a restaurování knihovních fondů a jejich preventivní ochrany. V roce 2021 byl hlavním tématem konzultací a doporučení především bezpečný provoz knihoven během pandemie covidu-19. V angličtině byl vydán článek *Protection of Library Collections and Readers During the Pandemic Period*, a to v periodiku *Review of the National Center for Digitization*. Stěžejní část konzultací a rad směřovala k žádostem v rámci nově vzniklého programu VISK 4.

OOKF plní neformální funkci metodického centra konzervace novodobých dokumentů, zhodnocuje a aplikuje výsledky projektů NAKI II. V roce 2021 pokračovalo plnění výzkumných cílů institucionálního výzkumu a v rámci tří projektů národního programu NAKI II¹ bylo odevzdáno osm hlavních výsledků projektu, šest metodik, památkový postup a užitiný vzor.² Také v roce

¹ Projekt s názvem *Syntetické materiály v knihovních fondech* s identifikačním kódem DG18P02OVV001, projekt s názvem *Využití zobrazovacích metod pro studium skrytých informací v knihách* s identifikačním kódem DG18P02OVV024, projekt s názvem *Výzkum a vývoj pokročilých technik čištění knih a rukopisů* s identifikačním kódem DG18P02OVV048.

² Metodika s názvem *Péče o plastové knižní vazby – podmínky uložení, manipulace a zpřístupnění*, památkový postup s názvem *Restaurování a konzervace syntetických vazebních prvků novodobých knihovních fondů*, metodiky: *Metodika průzkumu plastových knižních vazeb v novodobém knihovním fondu*, *Metodika neinvazivního průzkumu knihovních jednotek*, *Zviditelnování filigránů (průsvitek) v ručním papíru a jejich dokumentace*, *Metodika laserového čištění povrchů historických dokumentů*, *Metodika použití zařízení pro pneumatické čištění povrchu historických dokumentů dvoufázovým sprejem*, užitiný vzor s názvem *Mobilní zařízení k pneumatickému čištění knihovních a archivních dokumentů*.

2021 jsme se podíleli metodicky i manažersky na projektu *Digitalizace fotoarchivu ČTK*, kdy jsme nastavovali pravidla pro čištění, konzervaci a ukládání fotografických materiálů do nových kvalitních obalů.

Pracovníci OOKF zorganizovali v roce 2021 šest mezinárodních workshopů (online a fyzicky), a to: „Conservation of Plastics“ – Polyvinylchloride (PVC) as a covering material – chemical and physical properties, case studies and guidelines for preventive conservation, „Conservation of Plastics“ – Cellulose nitrate (CN), cellulose acetate (CA) and casein formaldehyde – chemical and physical properties, case studies and guidelines for preventive conservation, „Conservation of Plastics“ – Polyurethanes (PUR) as fake leather – chemical and physical properties, case studies and guidelines for preventive conservation a „2days SINTEVA³ workshop“ – všechny v rámci aktivit v NAKI II projektu s názvem *Syntetické materiály v knihovních fondech*. Vzhledem k pokračující pandemické situaci byly workshopy zorganizovány online s účastí odborníků ze světa a řady kolegů z českých i slovenských kulturních institucí a členů pracovní skupiny „Plasty“ v rámci Komise konzervátorů-restaurátorů při AMG ČR. Díky online platformám se podařilo zpřístupnit informace prezentované na workshopu mnohem širšímu publiku.

V rámci projektu V4 „*The Written Visegrad Heritage – Protection for the Future*“ jsme se zúčastnili worksho-

³ Inovativní materiál pro restaurování kůže (syntetická kůže schválená pro konzervaci-restaurování).

pu v Archivu města Budapešť, kde jsme prezentovali aktivitu OOKF v NK ČR. Náplní dalšího mezinárodního workshopu pořádaného v NK ČR byla tvorba online pětijazyčného slovníku odborné terminologie a globální, resp. obecný krizový plán pro případ živelních katastrof a havárií s uvedením case studies (případových studií).

Rok 2021 znamenal pro OVVL i Oddělení restaurování (OR) významný pokrok v technickém zázemí laboratoří. Laboratoře byly na jaře 2021 po několika letech provizorního provozu konečně vráceny do svých prostor vybavených novým nábytkem a podlahovými krytinami. Nevyhovující a rozpadlý mobiliář byl nahrazen moderním laboratorním mobiliářem splňujícím vysoké nároky na výzkumné a vývojové činnosti.

Pracovníci OVVL se významně podíleli na ochranně a péči o knihovní fondy NK ČR, od nejstarších po současné. Výzkum a vývoj prováděný v laboratořích se zaměřil na všechny aspekty knižní vazby, materiálové složení, průzkum poškození, predikci poškození na základě chemicko-fyzikálních vlastností materiálů a ověřování účinků restaurátorských či konzervátorských zásahů. Laboratoře se věnují také problematice odkyselování papíru, především hromadným procesům odkyselování, a světlostálosti materiálů knihovních fondů. Výzkumní pracovníci se podíleli na organizaci a vyhodnocení plošného průzkumu fyzického stavu fondů NK ČR.

Pokračoval rozvoj technického vybavení laboratoří. Pro kontrolu světelných podmínek na výstavách byl pořízen měřicí přístroj SpectraPen, pro objektivní a přesné vyhodnocování testovacích proužků Quantofix a pH-Fix

*Analytická laboratoř v roce 2019.
Foto: Lucie Mračková*

*Mikrobiologická laboratoř v roce 2019. Foto:
Lucie Mračková*

*Analytická laboratoř v roce 2021.
Foto: Josef Blaho*

*Mikrobiologická laboratoř v roce 2021.
Foto: Josef Blaho*

přístroj Quantofix Relax, průmyslové vysavače pro dekontaminační pracoviště, digitální fotoaparát a speciální USB mikroskopy pro průzkum a dokumentaci v UV, IR a v polarizovaném světle, nový luminometr pro rychlé stanovení kontaminace povrchů plísněmi. Bylo také pořízeno příslušenství pro transport mobilních analytických přístrojů pro průzkum materiálů v depozitářích a zařízení na úpravu vody.

Činnosti laboratoří i v roce 2021 ovlivňovala pandemie covidu-19, především v oblasti opatření proti šíření nakažlivých chorob. Testovala se bezpečnost a vliv prostředku Polymer Air Profi (WPD 60) od firmy Wero Water Service, s. r. o. na vybrané druhy papírů a dalších materiálů knihovních fondů. Tento prostředek je používán pro dezinfekci veřejných prostor v NK ČR. V rámci činnosti byly poskytovány konzultace především v oblasti dezinfekce a sterilizace knihovních fondů.

Byl rozšířen bezdrátový měřicí systém klimatických podmínek Hanwell do dalších depozitárních prostor. Nákup nových čidel byl financován z dotačního programu ISO.

Významnou proměnou prošla aplikace pro průzkum fyzického stavu fondů. Vizualní stránka i správa uživatelů byla zmodernizována a nyní lépe vyhovuje současným požadavkům. Připravoval se rovněž dopracovaný manuál pro práci s touto aplikací, který by měl být vydán v roce 2022.

Pokračovalo měření koncentrace oxidů síry a dusíku v Barokním knihovním sále. Hodnoty zjištěné v roce

*Přístroj Quantofix Relax.
Foto: Jitka Neoralová*

*Luminometr se
stěrovými tampony.
Foto: Jitka Neoralová*

*Mobilní sada pro průzkum fondů.
Foto: Kateřina Kocová*

*Obsah mobilní sady pro průzkum fondů.
Foto: Kateřina Kocová*

2021 opět překračují koncentrace doporučené normou ČNS/ISO 11799.

V roce 2021 byla využita víceúčelová vakuová komora k sušení zamražených vzácných materiálů a sušení vodou zasažených dokumentů pro čtyři objednatele. Technologie vysoušení lyofilizací je bezpečná pro záchranu křehkých materiálů poškozených vodou.

Dále bylo za přísných hygienických opatření organizováno několik zaškolení externích zaměstnanců na průzkum fyzického stavu knihovních fondů a školení zaměřené na přípravu na hromadné odkyselování, dále také školení externích spolupracovníků na ovládání systému SurveNIR pro materiálové analýzy.

V rámci provizorního pracoviště OR probíhala především fyzická příprava a restaurování exponátů na výstavy, vyhotovování průvodních výstavních dokumentací (tzv. condition reportů) a instalace objektů ve výstavních prostorách. Bylo připraveno přes 80 exponátů na čtyři plánované výstavy pro rok 2021 a 2022. V roce 2021 se jednalo o významné výstavy NK ČR, výstava s názvem *Lipnická bible* uskutečněná v Zrcadlové kapli Klementina a výstava s názvem *Knih a závoj* v Galerii Klementinum, která byla v lednu roku 2022 rozšířena o výstavu v Zrcadlové kapli Klementina.

I díky přesunu do stálých prostor se povedlo dokončit komplexní restaurování 19 knih z fondu NK ČR. Jednalo se o rozsáhlejší restaurátorské zásahy s větší

časovou náročností. Tyto zásahy zahrnovaly např. rozešití knižních vazeb, demontování knižního bloku z vazby, restaurování listů v bloku nebo restaurování potahu pomocí různých druhů usní. Pro Archiv NK ČR bylo konzervováno a restaurováno 80 listin a dalších plošných dokumentů.

V rámci práce z domova, kterou zaměstnanci využívali zhruba od ledna do května 2021, většina pracovníků vkládala dokumentace do informační restaurátorské databáze ResIS. Databáze ResIS byla takto doplněna o více než 250 restaurátorských dokumentací z projektu *Google pro českou kulturu* vzniklých mezi lety 2010 a 2018 a zhruba 1 800 formulářů z průzkumu fondu téhož projektu. Tyto činnosti byly ale zastaveny

po kybernetickém útoku na NK ČR. Práce z domova také umožnila další vzdělávání a studium tuzemské i zahraniční odborné literatury.

V OPK bylo v roce 2021 vyrobeno necelých 10500 ks obalů z nekyselých lepenky na plotteru Kongsberg a bylo spotřebováno 2286 archů lepenek archivní kvality. Výroba se zaměřila na historické fondy, 3723 vzácných exemplářů získalo svůj obal. Další obaly byly vyrobeny převážně pro Národní konzervační fond, který slouží k trvalému uchování, obal získalo 3051 exemplářů.

Pracovníci OPK se kromě běžných oprav a nových vazeb zaměřili na opravy konzervačního charakteru. Pracoviště preventivní konzervace provedlo 650 konzervátorských zásahů a ambulantních oprav, knihárna zpracovala 1242 svazků knih.

Pomocí externí firmy a interních pracovníků na pozici očištění fondu se celkem vyčistilo 9955 běžných metrů knih. Díky posílení pracovní kapacity na očištění fondů došlo k nárůstu počtu očištěných knih o 25 % oproti předešlému roku. Pokračovalo strojní čištění knihovních svazků na stroji Depulvera® i mechanické ruční čištění knihovních fondů.

Pracoviště OPK také koordinovalo průzkum fyzického stavu novodobých knihovních fondů, zajišťovaný externími pracovníky z různých projektů. Podařilo se uskutečnit průzkum fondu v počtu 14137 nově založených záznamů do Centrální znalostní báze registru digitalizace (CZBRD) aplikace pro průzkum fondu a 11553 již uložených záznamů se editovalo (byla založena další karta zásahu provedeného na daném exempláři).

Z důvodu dlouhodobého zájmu o průzkum fyzického stavu knihovních fondů z různých institucí po celé ČR byla vyvinuta tzv. mobilní sada pro průzkum fondů. Obsahuje potřebné přístrojové vybavení a spotřební materiály, jako fotoaparát, váhy, pH metr, notebook, dále pufry, buničinu, stříčku ap. Sada byla přizpůsobena a umístěna do plastových kufrů tak, aby byl umožněn snadný a bezpečný přesun citlivých přístrojů i na delší vzdálenosti. Sady byly sestaveny dvě, jedna bude sloužit výlučně k edukačním účelům, druhá je určena k zapůjčení do institucí, které si průzkum chtějí vyzkoušet a seznámit se s potřebným vybavením.

Výsledky činností, výzkumu a vývoje pracoviště OOKF byly v roce 2021 prezentovány na několika tuzemských i mezinárodních konferencích, seminářích či workshopech a webinářích. I když bylo v roce 2021 omezeno cestování a organizace konferencí a workshopů či seminářů, přesto jsme se některých akcí aktivně účastnili (díky finanční podpoře projektového financování), a to jak fyzicky, tak většinou vzdáleně virtuálně, resp. online. Byly to např. ICOM-CC, Seminář Společnosti českých knihařů, Future Talks, Konference konzervátorů-restaurátorů – fyzicky se dvěma příspěvky, resp. přednáškami a články ve sborníku, fyzicky konference k 25 letům konzervátorské a restaurátorské dílny v Horšovském Týně, účast na Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně. Dále online účast na konferenci Scientific applications in Cultural Heritage Forum Doha 2021, na webináři Meet the National Library of the Czech

Republic, na Konferenci Řemeslo a kniha, konferenci IRUG14 (Prezentace posteru Evaluation of the Condition of Cellulose Nitrate Bookbindings by Spectroscopic Methods), na webináři Dyes in History & Archaeology pořádaném Britským muzeem v Londýně, online i fyzicky na semináři k VISK 4 a 7 (přednášky „Upgrade aplikace pro průzkum fyzického stavu knihovních fondů“ a nový program VISK 4 – „Národní program ochrany knihovních fondů“). Fyzicky pak na konferenci Periodická paměť s přednáškou „Praktické zkušenosti s průzkumem fyzického stavu knihovních fondů, konkrétně periodik“.

Výsledky získané využitím radiografie pro zobrazení skrytých informací v knižní vazbě byly prezentovány ve sborníku z mezinárodní konference Řemeslo a kniha v roce 2020, v článku *Využití videospektrálního komparátoru při průzkumu dokumentů*. Připraven byl odborný článek s názvem *Imaging techniques for survey of book collections*, který je v recenzním řízení a měl by být vydán na začátku roku 2022 v časopise *Bibliosphere*. Dalším výsledkem je článek Jost s názvem Čištění plastů knižní desky z nitrátu celulózy, který vyšel v odborném recenzovaném periodiku *Fórum pro konzervátory-restaurátory* a dále článek Jost s názvem *Using of system SurveNIR for identification of plastics in library collection*, který vyšel v recenzovaném periodiku *Bibliosphere*. Ve spolupráci s Metodickým centrem konzervace při Technickém muzeu v Brně byla vydána monografie s názvem *Kapitoly z konzervace a restaurování plastů II*.

Výzkumné a vývojové aktivity a další projekty

VÝZKUM A VÝVOJ V NÁRODNÍ KNIHOVNĚ ČR

A. Institucionální výzkum: Dlouhodobá koncepce rozvoje výzkumné organizace Národní knihovna České republiky v letech 2019–2023

Doba řešení: 2019–2023

Koordinátor: Mgr. Adolf Knoll

Finanční podpora: MK ČR

URL: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/projekty-a-programy/nk-vyzkumna-organizace>

Národní knihovna České republiky (dále jen NK ČR) pokračovala v realizaci *Dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumné organizace Národní knihovna České republiky na léta 2019–2023* v jejím rozšířeném aktualizovaném znění, obohaceném o další tři oblasti řešení, zatímco původní oblasti byly rozšířeny.

Oblast 1. Výzkum dějin knižní kultury

Garant řešení: PhDr. Kamil Boldan

Členové realizačního týmu pokračovali ve zjišťování původních majitelů středověkých knih uložených v NK ČR. Provedli průzkum proveniencí v cca 300 středověkých rukopisech a 280 svazcích inkunábulí s úplným přepisem provenienčních poznámek a návaznou prosopografií zjištěných osob. V rámci základního výzkumu se Renáta Modráková soustavně věnuje problematice knižní kultury ve středověkých ženských kláštřích, Milada Svobodová dějinám pražské lobkowiczské knihovny, Lucie Heilandová dějinám litografie a moravského knihtisku, Kamil Boldan dějinám knihtisku, knižního obchodu a knihvazačských dílen v 15. století a Jan Vojtíšek dějinám kartografie a městské knižní kultuře. Publikovali celkem tři studie: *Knihvazačská dílna staroměstského Mistra se supralibros Vyšehradské kapituly CW* (Kamil Boldan), *Mapa a popis Čech v Orteliově atlasu Theatrum Orbis Terrarum* (Jan Vojtíšek), *Rukopisy středověkých klášterních knihoven jako součást knižní sbírky Františka Josefa hraběte ze Sternberka* (Milada Svobodová). Vedle pěti nových studií byla do tisku odevzdána rozsáhlá monografie o svatojiřském skriptoriu Renáty Modrákové. Milada Svobodová dokončila další díl katalogu rukopisné sbírky pražské lobkowiczské knihovny a Michal Dragoun začal zpracovávat monografii o nově objeveném torzu knihovny Starého Města pražského z 15. století.

Oblast 2. Hudební věda

Garant řešení: Mgr. Zuzana Petrášková

Pokračoval průzkum dosud nezpracovaných sbírek v kostele Povýšení sv. Kříže v Litomyšli a v kostele sv. Jana Křtitele v Teplicích, včetně předávání záznamů do databáze RISM.

Proběhla kontrola záznamů v databázi filigránů, k využití je 1460 záznamů; databáze je navštěvována spolupracovníky RISM i dalšími badateli na adrese: <https://aleph.nkp.cz/web/watermarks/intro.htm>. Nadále je zpřístupněn online katalog hudebních tisků nakladatelství Marco Berra (1811–1855) na adrese <https://aleph.nkp.cz/web/berra/cze/intro.htm>. Průběžně probíhala hloubková kontrola uložených záznamů, jejich opravy a doplnění. Pokračovaly hloubkové revize a katalogizační práce na převodu papírové dokumentace sbírek již evidovaných v Souborném hudebním katalogu do mezinárodní databáze RISM včetně tisků ze sbírky Ludvíka Hornova, P. Barnabase Weisse a sbírky rodu Strachotů z NK ČR. Byl dokončen a předán do tisku tematický katalog sbírky P. Barnabase Weisse jako 12. svazek ediční řady NK ČR *Catalogus artis musicae in Bohemia et Moravia cultae*. V archivu Knihovny Pražské konzervatoře bylo ukončeno zpracování sbírky hudebnin Elisy hraběnky Šlikové a Schönborn-Lobkowiczské sbírky. V přípravě je odborná studie o této sbírce. Průběžně probíhaly hloubkové revize záznamů v archivu hudebnin v Českém Krumlově, včetně předávání do

databáze RISM. Všechny uložené záznamy jsou online přístupné na adrese: <http://opac.rism.info>. Spolupráce s mezinárodní redakcí RISM byla zaměřena na online pracovní konzultace, věnované zpracování zejména tištěných historických hudebních dokumentů. V oblasti výzkumu hudební kultury 19. a 20. století je připravena studie o notové pozůstalosti Josefa Páleníčka, která bude publikována v roce 2022. Je ukončena notosazba prvních dvou vět Dvořákova Tria B dur. Byly zpracovány podklady ke studii o autografech Otakara Ostrčila ve fondu Hudebního oddělení NK ČR. Plánovaná studie o francouzských dopisech ze sbírky korespondence Hudebního oddělení vyjde v roce 2022 v časopise *Fontes Artis Musicae*.

Oblast 3. Slavistika

Garant řešení: PhDr. Lukáš Babka

Předmětem oblasti je odborný rozvoj slavistické vědní disciplíny a slavistického knihovnictví, které v rámci NK ČR garantuje samostatný odbor Slovanská knihovna (dále jen SK). Cílem je odborný průzkum fondu historických rukopisů, starých tisků, kartografických a vizuálních sbírek ve fondu SK se zaměřením na provenienční znaky dokumentů a studium jevů objevených v průběhu průzkumu. Součástí cíle je kvalitní katalogizace historických dokumentů určených k digitalizaci a převod katalogizačních záznamů z báze SLK do Manuscriptoria. SK se dále zaměřuje na výzkum specifických jevů spoje-

ných s existencí knihovny a se složením její sbírky – problematika ruské a ukrajinské meziválečné emigrace, osobní knihovny ve fondu SK a další.

V rámci plnění dílčího cíle koncepce, kterým je vydání odborné publikace – čtvrtého dílu *Katalogu starých ruských tisků z fondů Slovanské knihovny tištěných azbukou* –, byly prozkoumány a rekatalogizovány zbývající monografické tituly vydané v letech 1799 a 1800 a prvních 12 titulů periodik. Souběžně s rekatalogizací dokumentů v systému Aleph byly připraveny katalogizační záznamy v podobě, v jaké budou publikovány v připravovaném svazku. Probíhala příprava studie uvozující svazek.

Za účelem digitalizace bylo prozkoumáno a dle příslušných parametrů zkatalogizováno celkem pět rukopisných dokumentů a jeden historický tisk z fondu SK, které byly následně digitalizovány v rámci programu VISK 6. Jejich digitální kopie jsou dostupné v Manuscriptoriu.

Jako výsledek odborného průzkumu vybraných historických tisků byla připravena odborná studie *The Old Believers prints from Klinty in the Slavonic Library in Prague*, jejíž rukopis byl předán k recenznímu řízení. Pokračoval průzkum tištěných dokumentů vydávaných příslušníky ruské emigrace v ČSR a relevantních archivních pramenů, a to za účelem podrobného mapování života ruské emigrace působící v letech 1918–1945 na území ČSR. Zakončena byla příprava rukopisu nového,

aktualizovaného a rozšířeného vydání *Adresáře ruské Prahy*, který připravila Anastasia Kopřivová.

Práce věnující se průzkumu speciálních sbírek SK se zaměřily: 1) na dokončení třídění, katalogizaci a digitalizaci sbírky materiálů věnujících se kulturnímu a společenskému životu ukrajinské diaspory v letech 1915–1947 (T-UEP). Připravena byla studie *Společenský a kulturní život ukrajinské emigrace (1915–1947)* (bude publikována ukrajinsky), jejíž rukopis byl předán k recenznímu řízení; 2) na třídění a katalogizaci sbírky provozních dokumentů se vztahem k dějinám a činnosti SK.

Oblast 4. Digitální kodikologie a knihověda

Garant řešení: PhDr. Zdeněk Uhlíř

V roce 2021 bylo vytvořeno Manuscriptorium 4 a zpřístupněno v beta verzi. V jeho rámci byl inovován vyhledávací systém a reorganizovány výsledky vyhledávání tak, aby více vyhovovaly uživatelským požadavkům. Do personalizovaného individuálního účtu byl hlouběji integrován modul pro tvorbu virtuálních výstav a dalších produktů digitálního síťového publikování, který umožňuje zařadit do obsahu Manuscriptoria i data vytvořená koncovými uživateli (paradata). Jako další externí modul byla do systému Manuscriptoria zařazena databáze plných textů korelovaná s komplexními digitálními dokumenty. Obsah Manuscriptoria 4 byl rozšířen o informace určené laickým koncovým uživatelům.

Byla implementována technologie IIIF pro komplexní tvorbu manifestů pro kolekce (sbírky knih), komplexní dokumenty (jednotlivé knihy), dílčí digitální objekty (jednotlivé stránky) a pro fragmenty (detaily na stránkách). Všem těmto úrovním je přiřazeno persistentní adresování, je tudíž možná jednoznačná identifikace všech typů digitálních objektů. To umožňuje plně funkční komunikaci mezi zdroji a výměnu dat, tedy také snadný postup vytváření virtuálního badatelského prostředí pro práci se starším písemným a dokumentovým dědictvím, jakož i přípravu paradat (dat vytvářených koncovými uživateli a vázaných na data a metadata jednoho nebo více síťových zdrojů) a v konečném důsledku digitální síťové publikování.

Pro beta verzi Manuscriptoria 4 byl vytvořen systém pro správu TEI dokumentů, který na bázi mezinárodního standardu TEI P5 ENRICH Specification umožňuje nejenom vyhledávání v katalogu a zobrazování dat, ale v rámci individuálního personalizovaného uživatelského účtu je možné jak vytváření virtuálních kolekcí důležitých v heuristice, tak virtuálních výstav a data articles důležitých v digitálním publikování výsledků výzkumu. Do beta verze Manuscriptoria 4 byl zařazen i modul plných textů primárních dokumentů, které jsou korelovány s digitálními kopiemi originálních historických dokumentů zařazených v digitální knihovně. Plné texty jsou připraveny též podle standardu TEI, takže jsou možné operace využívající dokumentů jak v modulu katalogu, tak v modulu plných textů, což v blízké budoucnosti do-

volí mnohem sofistikovanější vyhledávání v celém obsahu Manuscriptoria.

V rámci práce na evropském projektu ARMA (The Art of Reading in the Middle Ages) byly vytvořeny metodiky EDM (EUROPEANA Data Model) ARMA Specification a IIIF (International Image Interoperability Framework) ARMA Specification, které budou namapovány na TEI P5 ENRICH Specification, standard užívaný v Manuscriptoriu. To umožní interoperabilitu Manuscriptoria s Europeana mi, jakož i se systémy třetích stran.

Byl vytvořen nástroj pro generování IIIF manifestů a IIIF kolekcí a stal se součástí poloprovozu Manuscriptoria verze 4, v němž uživatel tvoří běžnou práci v grafickém rozhraní systému tematické kolekce ze záznamů, dokumentů, poznámek, externích odkazů, obrázků či audio a video streamů. Spolu s nástroji Charlene (načítání a prohlížení IIIF manifestů) a M-ERC (re-use obsahu European) tak je možné automatické nebo alespoň poloautomatické vytváření a využívání virtuálního badatelského prostředí pro písemné a dokumentové dědictví. Elektronické síťové publikování, které dosud bylo možné jen v lineární formě, je nyní možné i v hypertextuální podobě. Lze tak vytvářet a využívat komplexní digitální dokumenty obsahující různé druhy dat (textová, resp. plnotextová, obrazová, audio, video) s alternativním strukturováním primárních, sekundárních i terciárních dokumentů. Probíhaly též práce na formálním sjednocení (konsolidaci) dokumentů aktuálně i potenciálně vstupujících do grafové databáze plných

textů, kterou jsme vytvořili dříve. Cílem je automatické vytvoření korelace digitálních obrazů a příslušných pasáží plných textů a vice versa, takže i korelace mezi fragmentem a segmentem plného textu je za použití stávajících prostředků snadno možná. To je pro poznámkový a anotační aparát základní věc, která vede k obohacení digitálního síťového publikování o další vrstvu. Dále probíhaly i předběžné práce na modulu ManDoŠ (Manuscriptorium do škol), který je nejjednodušším způsobem digitálního síťového publikování. V prvním kroku jsme řešili požadavky koncových uživatelů (učitelé, žáci), kteří budou této formy digitálního síťového publikování využívat a případně se i podílet na jeho tvorbě. V souvislosti s tím jsme řešili i požadavky, které se kladou na komunikaci s Manuscriptoriem. Tím vznikla konkrétnější představa o tom, jak má celý modul vypadat a jaké má mít dílčí vnitřní složky. Koordinace s osobním uživatelským účtem zaručuje, že hranice mezi didaktickým a badatelským využitím je průchodná, takže lze snadno využít tzv. individuálních lokálních atp. znalostí.

Oblast 5. Webové archivy pro vědecký výzkum

Garant řešení: Mgr. Marie Haškovcová

Výzkumná činnost pokračovala hledáním možností zpřístupnění archivních dat a metadat z webového archivu pro další vědecký výzkum. V předchozích letech byl navržen software Grainery, který přinesl možnost extrahovat a zpřístupňovat technická a administrativní

metadata. Na jeho základě vznikla certifikovaná Metodika pro tvorbu, uložení a zpřístupnění technických a administrativních metadat z webového archivu, která nabídla teoretický rámec pro lepší práci s metadaty a jejich zapojení do dalších výzkumů. Webarchiv navázal na předchozí výsledky rešerší průzkumem aktuálních potřeb uživatelů v oblasti webových zdrojů v mezinárodním kontextu. Při analyzování dalších možností zpřístupňování dat a metadat z webového archivu se zaměřil na problematiku zanikajícího webového obsahu a na možnosti zpřístupnění dat a metadat o něm. Na základě rešerší zahraničních zdrojů a průzkumu archivních kopií licenčně ošetřených webů v interní databázi Webarchivu se soustředil na specifikování pojmu tzv. mrtvý web, který není zatím v literatuře zabývající se webovou archivací jasně definován. Používá se spíše pojem link rot, který však mluví o širším problému zanikání prolinkovaných zdrojů. Řešitelé se věnovali testování stavových kódů coby podkladu pro aplikaci pro detekování mrtvých webů. Bude založena na skriptu, který z logů Heritrixu identifikuje weby s chybovými hláškami 404, 400 či 500. Kurátorská aplikace se zaměří na automatizované detekování mrtvých webů, bude vytvářet další metadata a pomůže identifikovat weby pro specializovanou databázi, která informace o zaniklých webech zprostředkuje uživatelům a v dlouhodobé perspektivě může přinést důležité poznatky o zanikající vrstvě webové sféry internetu pro další výzkum.

Oblast 6. Archivace digitálních dat

Garant řešení: Bc. Václav Jiroušek

Výzkum v oblasti dlouhodobé archivace v uplynulém období navázal na výsledky předchozích let. Pokračovaly analýzy v oblasti technických a administrativních metadat potřebných pro dlouhodobou logickou ochranu digitálních dokumentů a také výzkum v oblasti výběru vhodných souborových formátů pro dlouhodobou archivaci digitálních dat. V roce 2019 byly provedeny analýzy metadatového standardu PREMIS a výzkum v oblasti signifikantních vlastností. V roce 2020 byl vytvořen návrh signifikantních vlastností digitálních dokumentů pro různé typy dat a navržen způsob jejich zápisu do metadat digitálních objektů s cílem umožnit zápis co nejúplnější informace o objektu a tím posílení kontroly jeho autenticity v případě předpokládaných budoucích konverzí na nové formáty. Získané poznatky byly v roce 2021 zpracovány do podoby odborného článku, který byl předán do recenzního řízení. V roce 2021 pokračoval výzkum v oblasti souborových formátů, navazující na přípravu a návrh metodiky pro posuzování vhodných formátů pro dlouhodobou archivaci z let 2019 a 2020. V tomto roce byly provedeny dvě analýzy formátů, zaměřené specificky na archivaci audiovizuálních dokumentů a elektronických publikací. Byl proveden průzkum formátů e-publikací na českém knižním trhu a posouzena vhodnost zjištěných souborových formátů k dlouhodobé archivaci. Zpracován byl také pře-

hled a porovnání formátových politik pro příjem a archivaci e-publikací u vybraných zahraničních institucí. V návaznosti na zjištěné skutečnosti byla zpracována pilotní studie ověřující možnosti převodu elektronických publikací mezi formátem PDF a jeho archivní variantou PDF/A. Získané poznatky budou uplatněny ve dvou připravovaných odborných recenzovaných člancích k archivaci audiovizuálních dokumentů a e-publikací.

Oblast 7. Ochrana knihovních fondů

Garant řešení: Ing. Petra Vávrová, Ph.D.

V roce 2021 pokračoval průzkum fyzického stavu novodobých knihovních fondů a pokračovaly práce v prostředí CZBRD aplikace pro průzkum fondu zaměřené především na založení původních stavů exemplářů převážně z Univerzálního knihovního fondu, fondu 19. století a hudebního fondu. Celkově se v roce 2021 pracovalo celkem na 20382 záznamech. Dále probíhala editace původních záznamů z důvodu zakládání karet zásahů, převážně odkyselování, dále mechanické čištění, konzervace a ambulantní opravy, ale také z důvodu přidání fotodokumentace, hmotnosti exempláře nebo načítání bibliografických údajů z Alephu. Tyto editace zpřesňují informace o fyzickém stavu jednotlivých knihovních exemplářů. Rovněž probíhala konzervace a restaurování kovových matric faksimile *Vyšehradského kodexu* a jejich přebalení do ochranných obalů; práce byly v roce 2021 dokončeny a matrice a tiskové předlohy byly

umístěny do Archivu NK ČR k dlouhodobému uložení ve vhodných klimatických podmínkách. Dále pokračovaly práce na vývoji nových gelů s definovanými vlastnostmi. Cílem je vývoj odkyselovací metody ve víceúčelové vakuové komoře – intenzifikace metody odkyselování knih „in situ“. Odkyselovací metoda knih „in situ“ vyžaduje dosažení dostatečného obsahu vody v papíru odkyselovaných knih, aby po stlačení bloku knihy, díky kontaktu povrchů sousedních listů, došlo ke vzniku kontinuální vodné fáze umožňující difúzi vložené alkalické sloučeniny z místa vložení do okolních listů knihy. Výzkum aplikace hydrogelů na odkyselení papíru a knih v minulém roce dospěl do stadia, že jsme schopni kromě odkyselení dodat do odkyselovaného souboru též minimálně 1 % alkalické rezervy. Při praktických testech s použitím hydrogelů o rozměrech odpovídajících odkyselované knize jsme narazili na problém jejich velké rozměrové změny při předání vodné fáze do listů knihy, což často vede k destrukci hydrogelové fólie během aplikace. Bohužel čím více vodné fáze hydrogelová fólie je schopna předat, tím je méně pevná. Pro knihy o formátu větším než A5 je tato fólie prakticky nepoužitelná. Její další nevýhoda je relativně velká tloušťka, což nedovolí silnější knihu odkyselit najednou, neboť by se poškodila vazba. Nicméně problém se podařilo vyřešit. Hydrogel s maximální absorpční schopností lze po mechanické dezintegraci zkombinovat s kvalitním papírenským vláknem a vyrobit papír, který po namočení přijme alespoň 400 % vodné fáze, a přitom je dostatečně pev-

ný a manipulovatelný. Navíc se absorpcí vody nemění jeho plošné rozměry, ale jen tloušťka, která je zlomkem nezbytné tloušťky původního hydrogelu. Zlomkem je i jeho cena vzhledem k tomu, že by bylo možné jej vyrobit v restaurátorské laboratoři z komerčně dostupného superabsorbentu. S tímto superabsorbentním papírem lze v příštím roce provést odkyselovací testy knih a jejich vyhodnocení. Z důvodu dlouhodobého zájmu o průzkum fyzického stavu knihovních fondů z různých institucí po celé ČR, byla vyvinuta tzv. mobilní sada pro průzkum fondů, která obsahuje všechno potřebné přístrojové vybavení i spotřební materiál. Sady byly sestaveny dvě, jedna bude sloužit výlučně k edukačním účelům, druhou sadu je možné zapůjčit do institucí. Stanovování koncentrací plyných polutantů v depozičních probíhalo po celý rok 2021 v Barokním knihovním sále Klementina a průběžně i v dalších depozičních, kde jsou srovnávány výsledky a je prováděna korelace s měřeními certifikovanou laboratoří. Probíhala rovněž příprava výstavy *Restaurování pokladů Národní knihovny České republiky aneb tajemství práce restaurátora*, která se bude konat v době konání 26th ICOM General Conference v roce 2022 v Praze.

Oblast 8. Novodobá vydavatelská produkce v českých zemích po roce 1800

Garant řešení: Mgr. Anna Vandasová

Tato nová výzkumná oblast doplňuje další výzkumné oblasti v možnostech výzkumu a práce s novodobými svazky nejen z hlediska ochrany, jak tomu je v oblasti č. 7, ale umožňuje širší badatelskou činnost, kterou je nutné této problematice věnovat nejen v NK ČR, ale i v dalších knihovnách či institucích. V letech 2021–2023 se výzkum zaměřuje především na vybrané periodické tituly vydávané po roce 1945 a jejich regionální mutace. Tomuto výzkumu se věnují odborní pracovníci nejen z NK ČR, ale zapojeny jsou další významné knihovny s konzervačními sbírkami, a to MZK a VKOL. Realizační tým byl rozšířen o pracovníky Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem. Jedním z hlavních cílů je především optimalizovat nástroj zefektivňující a zjednodušující práci s regionálními mutacemi vybraných novinových titulů – tedy systém pro evidenci periodik tzv. PerMonik. Nástroj funguje především jako platforma, kde je možné evidovat velmi detailní informace o jednotlivých svazcích velkých periodických titulů až do úrovně strany, které nelze snadno a efektivně zachytit v knihovních systémech. Systém umožňuje zaznamenání rozdílu v jednotlivých mutacích a mutačních vydáních, lze také konkrétně označit poškozené či chybějící strany, specifika vazby, atd. Všechny tyto informace lze dále filtrovat a porovnávat se svazky v dalších institucích, což je velmi efektivní přístup například při výběru svazků vhodných k digitalizaci.

Řešitelský tým se v průběhu roku věnoval testování systému plněním dat především k periodiku

Československý sport. Všechny následně vzniklé návrhy na úpravy byly průběžně diskutovány a zaznamenávány v repozitáři Github (<https://github.com/NKCR-INPROVE/evidence.periodik/issues>) tak, aby v průběhu roku vysoutěžený dodavatel mohl začít s požadovanými úpravami aplikace dle stanovené priority. Dodavatel a řešitelé také intenzivně pracovali na vytvoření komunikačního API pro systém evidence periodik, které bylo na konci roku řádně odevzdáno jako výsledek výzkumu (<https://github.com/NKCR-INPROVE/Permonik-API>). Systém pro evidenci periodik PerMonik byl v průběhu roku představen na dvou odborných akcích. Anna Vandasová a Josef Ludvíček informovali o nástroji na konferenci Knihovny současnosti ve dnech 7.–9. září 2021 příspěvkem *PerMonik jako nástroj pro evidenci periodik*. Anna Vandasová prezentovala výzkum také na konferenci *Periodická paměť: odborná konference z cyklu knižní kultura 19. století* ve dnech 20.–21. října 2021 v Jindřichově Hradci. Z obou uvedených akcí vznikne rovněž příspěvek do sborníku.

Oblast 9. Digital humanities

Garant řešení: Mgr. Zdenko Vožár

Během roku 2021 se podařilo sestavit odborný tým externistů a zřídit interní pracovní skupinu pro studium určení autorství, jako jedné z konkrétních oblastí digitálních humanit. Zároveň se podařilo stanovit první struktury pro formování obecné interdisciplinární digitální laboratoře *Digilab NK*. Laboratoř se bude zabý-

vat manipulací s daty a podporou aplikace metod digitálních humanit. Jde o sestavení výzkumné platformy pro rozvíjení know-how NK ČR a badatelů s trojím účelem. Prvním účelem je pomoci překonat zaměstnancům NK ČR příkrou bariéru pochopení datových analýz digitalizovaných/digitálních materiálů a nastavování pokročilých algoritmů umělé inteligence pro analýzu textů – a to nejen z pohledu vývojářského, ale i datově analytického. Následně umožnit zaměstnancům NK ČR kontakty s podobně orientovanými pracovišti v ČR a případně dle zdrojů i v zahraničí, a konečně nastavit cesty zjednodušující poskytování dat a tvorby datových setů pro badatele z humanitních a kvantitativních vědeckých oborů a zjednodušit jim orientaci v datových službách a případně i dostupných metodách. Pro zabezpečení dostatečné výpočetní kapacity optimalizované pro tento druh úkolů byl zajištěn specializovaný server s grafickou výpočetní jednotkou pro podporu složitých tenzorových propočtů, na kterém se v dalším roce řešení připravuje rozvoj modelu určení autorství českých prozaických autorů období pozdějšího romantismu. Vzhledem k již existujícím oborově (materiálově) specifickým projektům NK ČR umožňuje projekt *Digilabu NK* především dlouhodobou valorizaci infrastrukturních a databázových výsledků specifických projektů NK ČR jejich přímým napojením na základní výzkum. Zároveň umožňuje budování know-how NK ČR v oblasti digitálních humanit a strojového učení, které bude zásadní pro koncepční poskytování dat, ale také pro kvalifikovanou podporu implementace metod strojového zpra-

cování pro generování vlastního datového a metadátového obsahu NK ČR. Jde tedy o přípravu na vytvoření kvalifikovaných kapacit a zdrojů pro technickou podporu badatelů na poli textových, obrazových a metadátových materiálů dostupných v NK ČR a gesci workshopů a datathonů ve specifické výzkumné oblasti, kdy první z nich se má realizovat v roce 2022. Pomocí propojení částí národních center výzkumu umělé inteligence bude možné postupně rozvíjet aktivity a roli NK ČR na poli poskytování a strojového zpracování dat a metadat.

Oblast 10. Kniha jako médium ve středověku a novověku

Garant řešení: Mgr. Jan Vojtíšek

Výzkum knihy jako společenského média byl zahájen systematickou heuristikou činností zaměřenou na jednotlivé druhy a žánry knižní produkce a jejich společenský dopad a vliv v průběhu středověku a novověku. Členové výzkumného týmu se tak zaměřili na postavení a využití rukopisných kodexů v pozdním středověku, rozvoj tištěné produkce v novověku a její vliv na literární a uměleckou tvorbu a význam kartografické produkce v raném novověku. Druhou osou výzkumu bylo zaměření studia na konkrétní historickou osobnost, sv. Ludmilu, a její recepci ve středověké a novověké knižní kultuře, a to v týmu složeném ze specialistů více humanitních oborů (historie, kodikologie, teologie, dějiny umění, muzikologie) pod vedením Renáty Modrákové. V rámci plnění dílčích cílů koncepce byla

připravena výstava *Knihy a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a svěřice Ludmily*, která z interdisciplinárního pohledu představila obraz sv. Ludmily v různých žánrech středověké a novověké knižní tvorby (v hagiografii, historiografii, kazatelství, modlitebních knížkách i hudební tvorbě). Výstava byla otevřena veřejnosti v Galerii Klementinum od 13. prosince 2021 do 30. ledna 2022 a v Zrcadlové kapli od 14. do 16. ledna 2022. Současně byla publikována i stejnojmenná virtuální výstava dostupná v digitální knihovně NK ČR Manuscriptorium (<https://beta.manuscriptorium.com/disseminate/index.php?pid=61b0cf94130fc1.39345100/kniha-a-zavoj>). Výsledky výzkumu byly také prezentovány v cyklu přednášek *Z klementinských pokladů*, pořádaném Oddělením rukopisů a starých tisků, z něhož tři přednášky byly tematicky propojeny s uvedenou výstavou. Dílčí aspekty zkoumaného tématu knihy jako média ve středověku a novověku byly též prezentovány v sérii naučných videí publikovaných na YouTube kanálu NK ČR.

B. Programové projekty výzkumu a vývoje

V roce 2021 byly v oblasti účelového financování výzkumu řešeny projekty programu Ministerstva kultury České republiky *NAKI II* a programu Technologické agentury ČR na podporu aplikovaného společenskovedního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací *ÉTA* (2018–2025):

Syntetické materiály v knihovních fondech

Příjemce dotace: Národní knihovna ČR
Hlavní řešitel: Ing. Petra Vávrová, Ph.D.
Období řešení projektu: 2018–2022

Cílem projektu je specializovaný průzkum rozsáhlých knihovních fondů zaměřený na syntetické materiály, především ty s nižší stabilitou a životností (nejčastěji zastoupené materiály jako PVC, nitrát či acetat celulózy, polyuretany), výzkum a vývoj nedestruktivních a šetrných destruktivních metod diagnostiky, postupů hodnocení bezpečnosti, trvanlivosti a ekonomických aspektů aplikace moderních materiálů a technologií. Dále projekt směřuje k vývoji postupů restaurování a konzervace syntetických materiálů. Výsledky vývoje a ověření metodik a pracovních postupů konzervace a restaurování syntetických materiálů budou využitelné nejen pro knihovní fondy, ale pro kulturní dědictví vyrobené z plastů obecně. Těžiště řešení projektu v roce 2021 spočívalo ve finalizaci plánovaných hlavních i vedlejších výsledků. Byla k certifikaci odevzdána metodika s názvem *Péče o plastové knižní vazby – podmínky uložení, manipulace a zpřístupnění* a památkový postup *Restaurování a konzervace syntetických vazebních prvků novodobých knihovních fondů*. Rovněž je v procesu certifikace metodika s názvem *Metodika průzkumu plastových knižních vazeb v novodobém knihovním fondu*. Dalším výsledkem je článek s názvem *Čištění plastů knižní desky z nitrátu celulózy*, který vyšel v odborném recenzovaném pe-

riodiku *Fórum pro konzervátory-restaurátory*, a článek *Using of system SurveNIR for identification of plastics in library collection*, který vyšel v recenzovaném periodiku *Bibliosphere* (Russian Index of Science Citation). Rovněž tým pracovníků VŠCHT v Praze připravil článek *Hodnocení stavu knižních desek z měkčeného polyvinylchloridu*, který by měl být vydán v časopise *Chemické listy* v roce 2022. Přesahem projektu jsou aktivity členů projektového týmu směrem k aktivitám pracovní skupiny Plasty v rámci Komise konzervátorů-restaurátorů při AMG ČR. Pracovní skupina Plasty sdružuje od roku 2014 odborníky z muzeí, galerií, archivů, knihoven a vysokých škol z celé republiky a její snahou je sdílení informací a spolupráce v péči o novodobé syntetické materiály ve sbírkách, jejichž počet stále narůstá. Výsledkem činnosti týmu NK ČR i VŠCHT je rovněž monografie *Kapitoly z konzervace a restaurování plastů II*, kterou vydalo Metodické centrum konzervace při Technickém muzeu v Brně v roce 2021. Probíhala rovněž příprava výstavy s názvem *Doba plastová v knižní vazbě* jako hlavního výsledku projektu, která se bude konat v době konání 26th ICOM General Conference v roce 2022 v Praze.

RightLib – elektronické zpřístupnění chráněných publikací

Příjemce dotace: Knihovna AV ČR, v. v. i.
Hlavní řešitel: Ing. Martin Lhoták
Odpovědný řešitel na straně NK ČR: PhDr. Vít Richter
Období řešení projektu: 2018–2022

V roce 2021 probíhaly práce na projektu RightLib dle harmonogramu a vytyčených cílů, které však významně ovlivnila situace měnících se ujednání v souvislosti s různými formami zpřístupnění děl nedostupných na trhu i ujednání o zpřístupnění většiny obsahu knihoven v době lockdownu. Na realizaci projektu spolupracují tři knihovny, které se dlouhodobě věnují vývoji a optimalizaci digitální knihovny Kramerius určené zejména pro zpřístupnění digitalizovaných novodobých dokumentů – Knihovna AV ČR (KNAV), Moravská zemská knihovna (MZK) a NK ČR. V roce 2021 se práce soustředily na vývoj systému Kramerius zejména v souvislosti se zaváděním licence pro díla nedostupná na trhu (dále DNNT) a dalších licencí. Obecně šlo hlavně o několikakolové zpřístupňování dle licencí, jako např. COVID, DNNT-O, DNNT-T. Tyto úpravy byly využity v produkčním nasazení v NK ČR, MZK a KNAV ve verzi Kramerius 5 a umožnily vysokou míru využití digitálního obsahu zejména v době covidového lockdownu. Současně s řešením licencí se vývojové práce věnovaly dokončení nové verze systému Kramerius s označením Kramerius 7, který je nasazen v MZK, kde probíhá testování funkcí. Paralelně byla řešena problematika mobilních aplikací digitální knihovny pro iOS a Android. Ty jsou nyní plně funkční a probíhají na nich jen nezbytné úpravy vyžádané vnějšími vlivy, jako jsou nové verze operačních systémů iOS a Android, nebo úpravy vázané na rozvoj Krameria.

Velký posun nastal v realizaci České digitální knihovny (ČDK). NK ČR, MZK a KNAV se dohodly na rozděle-

ní rolí při provozování a dalším rozvoji, kdy KNAV bude zajišťovat koordinaci vývoje softwarového řešení, MZK provoz primární instance, testování a nasazování nových verzí a NK ČR především smluvní zajištění s knihovnami a s držiteli práv (DNNT), obsahovou správu a provoz sekundární instance. Toto rozdělení umožní efektivnější zajištění provozu a rozvoje ČDK směřující k tomu, aby se stala hlavním centrálním přístupovým bodem k digitálnímu obsahu knihoven v České republice. V roce 2021 byla připravena infrastruktura v MZK, která je základem pro vytvoření zcela nové instance ČDK, založené na Krameriu 7. Testy, které částečně proběhly již v minulém roce, prokázaly, že nové řešení založené na úložišti Akubra by mělo být technicky vhodné i pro objemy dat větší než 100 milionů stran, což bylo ověřeno na indexaci kompletního obsahu Krameria MZK, která trvala jen několik dní. Infrastruktura v MZK je založena na systému Kubernetes a místo doposud běžné instalace Solru je použit Solr Cloud. Tato konfigurace umožňuje efektivně škálovat a rozložit zátěž serverů a zároveň usnadňuje nasazování nových verzí. Aktualizace indexu bude probíhat nejprve v MZK, následně bude zrcadlena do NK ČR a obě instance budou provozovány v režimu vzájemného rozložení zátěže. Instance v NK ČR bude sloužit jako záložní pro případ výpadku primární instance v MZK. V NK ČR byla v rámci projektu vytvořena *Metodika pro zajištění bezpečného přístupu k datům v rámci různých režimů zpřístupnění digitálního obsahu*.

Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách

Příjemce dotace: Národní muzeum

Hlavní řešitel: PhDr. Richard Šípek, Ph.D.

Odpovědný řešitel na straně NK ČR: Mgr. Tomáš Foltýn / Mgr. Anna Vandasová

Období řešení projektu: 2018–2022

Konsorciální projekt Národního muzea, Národního památkového ústavu a NK ČR navazuje na předchozí zkušenosti jednotlivých řešitelů s výzkumem problematiky knižních proveniencí. Cílem projektu je virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních celků v tuzemských a zahraničních knihovnách a další aktivity spojené s popularizací naší knižní kultury. Společným dílem řešitelských institucí byla v roce 2021 výstava *V nejhlubší úctě* v termínu 1. 6. – 31. 7. na zámku Kozel. Výstava a kritický katalog shrnuly výsledky provenienčního průzkumu v řadě historických knižních fondů, přičemž hlavním tématem byly knižní dedikace zajímavých historických osobností z řad vysoké a nižší šlechty, vědců, spisovatelů, atd. Pokračovaly i práce na průzkumu fondu a mapování provenienčních znaků ve fondech Oddělení rukopisů a starých tisků – fondu Bibliotheca nationalis. Bylo zpracováno cca 1200 svazků ze signaturové řady 49 (*Philosophia nationalis*) a části signaturové řady 50 (*Historia profana nationalis*). Závěry z dosavadního průzkumu byly prezentovány v recenzovaném

článku *Jezuitské fondy Národní knihovny ČR ve světle provenienčního průzkumu* publikovaném v *Acta Musei nationalis Pragae – Historia litterarum*. Studie podává přehlednou zprávu o původu jezuitských fondů uložených v historickém fondu NK ČR. Dalším segmentem prací je tvorba autoritních záznamů do databáze národních autorit, odkud jsou následně importovány do databáze Provenio. Jsou vytvářeny jak personální, tak korporativní záznamy. V roce 2021 pokračovalo systematické doplňování fotodokumentace k autoritním záznamům. Do databáze Provenio bylo implementováno cca 83 nových záznamů personálních autorit. Nadále probíhaly konzultace se supervizory. V roce 2021 pokračoval i výzkum problematiky klášterních knihoven a Mgr. Luboš Kokeš, Ph.D. se zúčastnil konference *Monasteria abolita. Osudy klášterních statků od 2. poloviny 18. do 2. poloviny 20. století* konané v Želivě ve dnech 5.–7. října 2021. V samotném závěru roku byla přehodnocena koncepce studie původně zaměřené výhradně na problematiku přesunu fondů zámeckých knihoven od dvacátých do padesátých let 20. století. Materiály shromážděné a prostudované od roku 2018 do roku 2020 (Národní a univerzitní knihovna, Ministerstvo školství, Státní památková správa, Národní kulturní komise, Zdeněk Wirth ad.) tak byly v roce 2021 zapracovány do rozsáhlé studie *Správní mechanismy přesunu knižních fondů v letech 1918–1954: odrazový můstek k výzkumu knižní provenience* publikované v monotematickém čís-

le *Acta Musei nationalis Pragae – Historia litterarum* (autoři Luboš Kokeš – Marcela Sulženko).

Vývoj centralizovaného rozhraní pro vytěžování velkých dat z webových archivů

Příjemce dotace: Národní knihovna ČR

Hlavní řešitel: Mgr. Tomáš Foltýn, od 1. 5. 2021 Mgr.

Marie Haškovcová

Období řešení projektu: 2018–2022

V roce 2021 vstoupil projekt do třetí, závěrečné etapy zaměřené na integraci, implementaci a kompletaci softwarových nástrojů, na jejich použití v aplikovaných vědeckých výstupech a na vznik uživatelského grafického rozhraní. Zástupci řešitelů všech partnerských institucí – NK ČR, Západočeské univerzity v Plzni a Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. – se podíleli ve spolupráci s externí společností InQool, a. s. na vývoji uživatelského rozhraní a exportní aplikaci datových setů, zabývali se uživatelskými a funkčními požadavky, testovali rozhraní s důrazem na intuitivnost prostředí a stanovovali hierarchii důležitosti funkcí. Formulovány byly i možnosti síťové analýzy dle zvolených filtrů a probíhala práce na vývoji uživatelského designu rozhraní. Zároveň pokračovaly práce s přípravou exportní aplikace zpřístupňující datové sety koncovým uživatelům. Aplikace pracuje nad databází HBase, kde jsou uloženy výsledky zpracovaných sklizní. Získávají jsou nejen čisté texty s metadaty, ale pomocí nejmodernějších modelů umělé inteligence do-

chází k vytěžování informací, jako je téma, sentiment nebo typ stránky. Celé řešení je paralelizovatelné díky technologiím Hadoop a Spark. Na začátku roku došlo k nasazení cloudového integračního prostředí v NK ČR s funkční implementací HBase, změny technologií vedly ke změnám řešení distribučního prostředí. V rámci integračního prostředí probíhaly integrační, obsahové a funkční testy dodávaných softwarových funkcionalit, nad daty byly realizovány analytické dotazy. Sestavování aplikační vrstvy rozhraní je realizováno prostřednictvím samostatné kontinuální integrace. Bylo zpracováno a publikováno několik článků v odborných periodikách či sbornících a připraveny podklady pro monotematické číslo *Sociologického časopisu / Czech Sociological Review* s názvem *Big data a sociální vědy: příležitosti, problémy a řešení*, jehož cílem je představit práci s velkými daty v sociálních vědách a možnosti užití webových dat. Rozhraní bylo prezentováno na odborných konferencích českému i zahraničnímu publiku.

Využití zobrazovacích metod pro studium skrytých informací v knihách

Příjemce dotace: Národní knihovna ČR

Hlavní řešitel: Ing. Petra Vávrová, Ph.D.

Období řešení projektu: 2018–2022

Cílem projektu je specializovaný průzkum rozsáhlých knihovních fondů zaměřený na skryté informace v knihách, v knižní vazbě, přečtení nečitelných textů,

zviditelnění běžně neviditelných detailů apod. Těžičtě řešení projektu v roce 2021 spočívalo ve finalizaci hlavních výsledků – dvou metodik, jimiž jsou *Metodika neinvazivního průzkumu knihovnických jednotek a Zviditelnění filigránů (průsvitek) v ručním papíru a jejich dokumentace*, které jsou nyní v procesu certifikace. Byly vyhledávány knihovní jednotky, u kterých je předpokládán výskyt sekundárně použitých materiálů, fragmentů zmizelých nebo odstraněných textů ve fondu Slovanské knihovny, ale nově i v hudebních fondech NK ČR. Průzkum je zaměřen na nejstarší exempláře ve fondu a dokumenty, kde je zvýšená potřeba dohledat provenienční znaky, informace o majitelích nebo uživatelích exempláře. Na vzorcích, reálných exemplářích knižní vazby probíhalo testování efektivity jednotlivých zobrazovacích technologií – videospektrální komparátor, radiografie. Vybrané metody byly testovány za účelem ověření jejich bezpečnosti pro materiály knihovnických fondů a jejich případného poškození. Byly provedeny další testy na zobrazení filigránů, shrnuty poznatky o vlastnostech papírů a forem. Konkrétní výsledky získané využitím zobrazovacích metod, a to radiografie pro zobrazení skrytých informací v knižní vazbě, byly prezentovány ve formě článku ve sborníku z mezinárodní konference *Řemeslo a kniha* v roce 2020 s názvem *Využití videospektrálního komparátoru při průzkumu dokumentů*, kdy v roce 2021 byl přednesen příspěvek na této konferenci online. Připravili jsme odborný článek do zahraničního periodika s názvem *Imaging techniques for survey of book collec-*

tions, který je v recenzním řízení a měl by být vydán na začátku roku 2022 v časopise *Bibliosphere*. V průběhu celého roku 2021 rovněž probíhalo vyhodnocování obrazových výstupů zobrazovacích metod a jejich zpracování grafickou, resp. grafickým. Pro možnost detailnějšího průzkumu snímků získaných z přístrojů určených pro průzkum a testování materiálů knihovnických fondů NK ČR, které jsou důležité z hlediska vědeckého výzkumu, materiálové analýzy a restaurátorského průzkumu, je využíváno grafických úprav. Ty byly v roce 2021 opět prováděny pomocí programu Adobe Photoshop, grafického softwaru určeného k úpravě bitmapových souborů. K prezentaci a závěrečné úpravě výstupů z projektu jsou využívány i další softwary společnosti Adobe Systems – Adobe Illustrator pro práci s vektorovou grafikou a Adobe InDesign pro sazbu dokumentů, posterů a ostatních propagačních materiálů. O těchto grafických úpravách obrazů byl vydán odborný článek jako výsledek projektu. Probíhala rovněž příprava výstavy s názvem *Tajemství knih*, jako hlavního výsledku projektu, která se bude konat v době konání 26th ICOM General Conference ve dnech 20.–28. srpna 2022 v Praze.

Nový fonograf: naslouchejme zvuku historie. Vytvoření postupů a nástrojů pro evidenci, digitalizaci, zpřístupnění a dlouhodobou ochranu zvukových záznamů na historických nosičích v pamětových institucích

Příjemce dotace: Národní muzeum

Hlavní řešitel: Filip Šír, DiS.

Odpovědný řešitel na straně NK ČR: Mgr. Zuzana Petrášková

Období řešení projektu: 2018–2022 (pro NK ČR 2018–2020)

Projektu se účastnily čtyři instituce: Národní muzeum, NK ČR, KNAV a Filozofická fakulta Masarykovy univerzity. V roce 2021 nebyla NK ČR dle smlouvy již finančně podporována v tomto projektu. Kontakt s řešiteli pokračuje dále, stejně jako příprava studie o sbírce historických zvukových dokumentů uložených v NK ČR.

Výzkum a vývoj pokročilých technik čištění knih a rukopisů

Příjemce dotace: Akademie věd ČR, Ústav chemických procesů

Hlavní řešitel: Ing. Jiří Smolík, CSc.

Odpovědný řešitel na straně NK ČR: Ing. Petra Vávrová, Ph.D.

Období řešení projektu: 2018–2022

Projekt je řešen v rámci smlouvy o spolupráci s Laboratoří chemie a fyziky aerosolů a Skupinou laserové chemie v Ústavu chemických procesů AV ČR. Cílem projektu je vytvořit nové postupy využitelné pro restaurování knihovnických a archivních fondů, a to laserovým čištěním a pneumatickým čištěním povrchů dokumentů pomocí dvoufázového spreje. Záměrem navrhovaného

projektu je výzkum a vývoj nových metod čištění povrchů archivních předmětů znečištěných jemnými částicemi a nanočásticemi i dalšími typy znečištění. To je důležité zejména proto, že jemné prachové částice a nanočástice přítomné v depozitářích přispívají nejvíce k degradaci knihovních a archivních fondů. Vývoj metodiky čištění oběma postupy bude prováděn s různými typy knihovních a archivních materiálů, které byly již použity v předchozích studiích. Jde o materiály na bázi celulózy (filtrační papír Whatman 1, ručně čerpaný papír z Velkých Losin a průmyslově vyrobený dřevitý papír z roku 1960) a kolagenní materiály (vazební pergamen a tříslučiněná vazební useň), které budou znečištěny reálným prachem dlouhodobou expozicí ve vybraných archivech nebo mechanicky. Obě techniky budou dále použity i pro čištění knihovních materiálů znečištěných nárůstem mikroorganismů a zasažených živelními pohromami (povodně, požáry), kdy na povrchu materiálů zůstávají velmi špatně odstranitelné stopy, jako jsou vlákna plísní nebo barevné skvrny. Výsledkem činnosti v roce 2021 je výrazný posun v řešení projektu, především dokončení dvou užitečných vzorů, přičemž jeden z nich je nad rámec plánovaných výsledků, dále předložení dvou metodik a dvou článků v odborných periodikách. Výsledky projektu ukázaly, že za vybraných podmínek použití vykazují čištění pomocí studovaných metod TEA CO2 laseru a dvoufázového spreje velmi dobré výsledky ve srovnání s běžně používanými metodami mechanického čištění. Tyto způsoby ošetření mají tudíž

velký potenciál stát se vhodnou alternativou k tradičně využívaným postupům. V další fázi řešení budou práce zaměřeny především na sestavení linky pro čištění knihovních dokumentů a diseminaci výsledků. V roce 2021 probíhala také příprava hlavního výsledku projektu, a tím je výsledek typu poloprovoz s názvem *Linka pro čištění knihovních a archivních fondů*, který bude zahrnovat popis přípravy fondů na čištění a vlastní čištění vybraným čisticím strojem, popř. další postupy.

DL4DH – vývoj nástrojů pro efektivnější využití a vytěžování dat z digitálních knihoven k posílení výzkumu digital humanities

Příjemce dotace: Knihovna AV ČR, v. v. i.

Hlavní řešitel: Ing. Magdaléna Vecková

Odpovědný řešitel na straně NK ČR: Mgr. Zdenko Vozár

Období řešení projektu: 2020–2022

V roce 2021 se plně rozběhla práce na implementaci všech dílčích komponent softwarového řešení DL4DH (databáze Kramerius+, TEI Converter a frontendové rozhraní pro poskytování dat Feeder). Za účasti týmu NK ČR byly v rámci strukturovaných diskusí při pravidelných schůzkách a komunikace na platformě GitHub postupně analyzovány všechny body zadávací dokumentace pro vývoj a integraci softwaru, zohledňující reakční a kapacitní požadavky velkých instancí digitálních knihoven, které budou využity jako primární zdroj dat. Byla podrobně revidována a finalizována celková

architektura budovaného systému, kdy bylo třeba vyjasnit vztahy mezi jednotlivými složkami celé architektury, včetně způsobu propojení s nejrozšířenějším systémem digitální knihovny v ČR – systémem Kramerius. Na základě vzniklého modelu byly vymezeny jednotlivé komponenty a moduly softwarového řešení, jejich příslušnost k dílčím softwarovým rozhraním a rovněž nastaveny udržitelné principy datových toků. Právě architektonická jasnost a dlouhodobá udržitelnost datových toků v rámci reálného provozu je významným požadavkem na NK ČR. Zohledněna a předběžně analyzována tak byla i očekávaná náročnost provozu produkčního prostředí a související možnosti škálování a tvorby front uživatelských dotazů. Obzvlášť s ohledem na řízení administrátorských procesů a možnosti replikace databází a indexů. Následně bylo pro každý bod uvedený v zadávací dokumentaci vytvořeno podrobné zadání, které odráží predikované potřeby uživatelů, stejně jako navrženou systémovou architekturu. Na tomto základě byl zahájen vývoj ze strany externího dodavatele, který byl průběžně konzultován při účastech na celotýmových setkáních odborných technických i vědeckých zástupců týmů. Vývoj byl korigován na základě prezentovaných wireframes Feederu a funkčních prototypů a datových modelů backendové databáze Kramerius+, které byly týmem ověřovány i vzhledem k vytyčenému projektovému cíli – vytvoření tzv. *Mapy religionistických významů* v roce 2022. Ve druhé polovině roku 2021 se práce soustředily na dokončení definic pro exporty dat v různých

formátech (zejména XML/TEI a JSON). Tyto výstupy byly testovány na reálných datech pocházejících ze zpracování (ingestu) balíčků dle standardů NDK.

Intenzivní práce řešitelského týmu NK ČR probíhaly od počátku roku v rámci vytváření tzv. *Mapy religionistických významů*, která je zaměřená na vyhledávání biblických citací ve vybraném periodickém tisku meziválečné ČSR ze třicátých let 20. století. Zde proběhlo ověření datových zdrojů a práce za účelem jejich kompletace. Dalším z významných kroků přípravy celé analýzy bylo vytvoření databáze nejrozsáhlejších dobových verzí překladů Bible, které mohly být ve vytyčeném období používány a citovány. Bylo tak učiněno vzhledem k tomu, že se na interních jednáních dohodlo, že pro účely tohoto projektu se bude pracovat s explicitními citacemi a pomínou se různé (rovněž rozšířené) aluze, neboť jejich definice, ověřování a kvantitativní charakteristiky obnášejí celou řadu ne tak technologických, ale hlavně metodologických problémů. Ve výsledku tak tento pomocný digitální korpus umožní radikálně zvýšit citlivost srovnávacího algoritmu pro identifikaci jednotlivých citací. Došlo také k významnému zlepšení detekčního jádra pro zpracování periodického tisku. Ve výsledku tento postup povede k odladění strojového zpracování s detekcí míry nejistoty, která výrazně omezí nutnost ruční kontroly vstupních dat. Práce na webové prezentaci této mapy byly připravené ve formě specifikace a požadavků na to, jak by mapa měla vypadat, a ty byly následně zadány grafikovi. Mapa bude obsahovat

nejen úvodní prezentaci projektu, ale i interaktivní vizualizaci dosažených výsledků. V duchu proof-of-concept poskytne uživatelům Krameria+ a Feederu ukázkou analýzy a vizualizace dat na základě zpřístupněného korpusu, a sice na základě religionisticky, politologicky aj. širouce relevantní tematiky nábožensko-kulturní recepce Bible v prvorepublikovém tisku různého charakteru a různé politické příslušnosti. Pro vědecké pracovníky, kteří by chtěli vytvořit podobnou mapu na jiném souboru dat, bude také v rámci tvorby této mapy popsáno další navazující workflow zpracování včetně evaluace výsledků a zároveň nabídnuty předpřipravené datové kolekce z dalších oblastí. V roce 2021 se také pokračovalo v NK ČR s výběrem, fyzickou přípravou a následnou digitalizací titulů v rámci vybraných tematických kolekcí. Tyto kolekce mohou sloužit výzkumným pracovníkům projektu k vytvoření tzv. use-case pro testování vyvíjených nástrojů v rámci projektu a pro vytvoření metodiky, která je plánována jako výsledek na rok 2022. Hlavně však tyto kolekce budou sloužit k rozvoji tematických oblastí digitální knihovny. Velký přínos těchto kolekcí je nejen v tom, že vedou k doplňkové digitalizaci a kompletaci tematických i edičních celků, a to nejen pro badatele nad daty, ale i pro běžné uživatele. Kolekce mohou být užívány nejen jako předdefinovaný dataset v Krameriu+, ale také v běžném rozhraní digitální knihovny. Mezi realizované kolekce patří: Spiritistická literatura v Čechách 1870–1945, Zednářská litera-

tura v Čechách 1870–1950, Česká esoterická literatura 1870–1950 a Český místopis.

Česká knižní ilustrace v raném novověku

Příjemce dotace: Národní knihovna ČR

Poskytovatel: Technologická agentura ČR

Hlavní řešitel: Mgr. Vojtěch Šícha, Knihovna AV ČR

Řešitel za NK ČR: Mgr. Lucie Heilandová, Ph.D.

Období řešení projektu: 2021–2023

Projekt je realizován týmem odborníků z KNAV, NK ČR a technologické společnosti inQool za finanční podpory Technologické agentury ČR v rámci programu ÉTA. Cílem je zpřístupnit obrazový materiál nacházející se ve starých tiscích vydaných v českých zemích do druhé poloviny 16. století a vytvořit virtuální badatelské prostředí pro studium knižní ilustrace za pomoci nových digitálních nástrojů, které poskytnou nový pohled na vizuální a materiální kulturu raného novověku v českých zemích. Připravovaná online databáze umožní komparaci obrazového materiálu a nabídne příjemné badatelské prostředí, díky kterému budou moci badatelé sledovat např. výrobu dřevořezových štočků, jejich užití, kopírování a oběh, inspirační zdroje či výskyt ikonografických motivů a proměny uměleckých stylů v rámci celé české tiskařské produkce do poloviny 16. století. V roce 2021 probíhala evidence obrazového materiálu nacházejícího se v tiscích české tiskařské produkce

do poloviny 16. století a bylo zahájeno zpracování zkoumané materie nacházející se ve fondu NK ČR. Při katalogizaci je kladen důraz nejen na zaznamenání veškerých informací o původcích (autorské údaje, informace o tiskařích, dřevorezbařích, ilustrátorech či autorech návrhu či inspiračního vzoru), ale především na věcný popis. Katalogizační záznam obsahuje také obrazovou přílohu (obraz celé strany a výřez s popisovanou ilustrací), která je pro práci s obrazem nezbytná a s níž se bude dále pracovat ve vytvářeném virtuálním prostředí. Již od počátku byla navázána mezinárodní spolupráce – online databáze bude využívat digitální nástroje vyvíjené externím projektovým partnerem Visual Geometry Group, University of Oxford, zpřístupňování obrazového materiálu je konzultováno se členy Digital Humanities Oxford, kteří se této problematice dlouhodobě věnují. V neposlední řadě byl v průběhu roku 2021 také vytvořen *Manuál pro databázové zpracování knižní ilustrace v historických fondech paměťových institucí*, který byl zpřístupněn na webových stránkách projektu *e-ilustrace.cz*. Dokument tvoří tři části, které zahrnují pravidla pro knihovědný a ikonografický popis, katalogizaci a digitalizaci, a umožní zajistit jednotné zpracovatelské workflow.

C. Zapojení do velkých výzkumných infrastruktur

LINDAT/CLARIAH-CZ

Příjemce dotace: Matematicko-fyzikální fakulta

Univerzity Karlovy

Hlavní řešitel: prof. RNDr. Jan Hajič, Dr.

Odpovědný řešitel na straně NK ČR: Mgr. Tomáš Foltýn,

od 1. 5. 2021 Mgr. Bc. Michaela Bežová

Období řešení projektu: 2019–2022

Velká výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ, která se skládá z 13 partnerských institucí, se zabývá nejen jazykovými daty, ale rovněž digitálními daty a nástroji, které jsou pro tato data používána. Kromě NK ČR jsou v této infrastruktuře zapojeny i dvě další knihovny s bohatým digitalizovaným obsahem – MZK a KNAV. Každá partnerská instituce se v rámci této infrastruktury věnuje aktivitám, které se pojí k jejich digitalizovaným datům a datovým setům, které mají v rámci své instituce k dispozici a jež se snaží zpřístupňovat pomocí otevřeného přístupu uživatelům. NK ČR se v roce 2021 v návaznosti na předchozí rok společně s ostatními zapojenými knihovnami zabývala rozvojem digitální knihovny Kramerius. Členové řešitelského týmu se také aktivně účastnili pravidelných schůzek jednotlivých partnerských institucí, ale rovněž seminářů a konferencí, které byly pod hlavičkou LINDAT/CLARIAH-CZ organizovány, například DARIAH-CZ National Workshop 2021 anebo Digitální data perspektivou humanitního vědce. V rámci to-

hoto roku rovněž docházelo ke kurátorským pracím, které se týkaly kontroly metadat již digitalizovaných titulů, a také k systematickému výběru na digitalizaci z humanitních a společenských věd.

DALŠÍ APLIKAČNÍ PROJEKTY

A. Národní projekty

A. 1 Program Veřejné informační služby knihoven (VISK)

Všechny projekty v jednotlivých podprogramech jsou jednoleté. Tyto projekty se týkají podpory konkrétních činností knihoven v oblasti vzdělávání, provozu digitálních knihoven, produkce digitálních dat (retrospektivní konverze katalogů, digitalizace sbírek), provozu informačních portálů, přístupu k digitálním zdrojům atp. V seznamu projektů již nadále nejsou uváděny statutární činnosti, dříve hrazené z programu VISK, na které NK ČR dostala finanční prostředky přímo do rozpočtu.

VISK 1

Koordinační centrum programu VISK

Odpovědný pracovník: PhDr. Vít Richter

URL: <http://visk.nkp.cz/>

Koordinační centrum programu VISK zajišťovalo veškeré odborné, organizační a koordinační činnosti související s realizací celého programu VISK.

Sociologický výzkum „České děti jako čtenáři v roce 2021“

Odpovědný pracovník: PhDr. Vít Richter

URL: https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/ctenarstvi-1/12_Cten.htm#pruzkumy

Cílem projektu bylo provedení opakovaného, celostátního, reprezentativního průzkumu čtenářství u dětí a mládeže ve věku 6 až 19 let se zaměřením na četbu knih, čtenářské chování, obvyklé způsoby trávení volného času, vlivy rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke knihám a čtení obecně. Výzkum byl realizován pomocí kvantitativních a kvalitativních metod, cílovou skupinou byly děti ve věku 6 až 8 let (nejmladší školní děti), 9 až 14 let (starší děti) a mladí dospělí ve věku 15 až 19 let (mládež). Předmětem průzkumu byli i rodiče dětí z věkové kategorie dětí 6 až 8 let. Výzkum byl proveden ve spolupráci NK ČR a agentury Nielsen Admosphere. Průzkum byl realizován metodou CAWI (online sběr dat) na reprezentativním vzorku 2 040 respondentů, na základě kvótního výběru v souladu se sociodemografickou strukturou populace ČR. Vedle průzkumu orientovaného na dětskou populaci byl proveden kratší průzkum dospělé populace (15+) z cílem zjistit vliv koronavirové pandemie a s ní spojené omezení volnočasových aktivit na mediální aktivity a čtenářství. Průzkum byl realizován ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. a agenturou Nielsen

Admosphere na vzorku 1 005 respondentů metodou CAWI.

Konverze dat dokumentů GOOGLE do formátu TEI P5 ENRICH

Odpovědný pracovník: PhDr. Zdeněk Uhlíř

URL: <http://www.manuscriptorium.eu/>

V roce 2021 byly konvertovány další dávky dokumentů – starých tisků – digitalizovaných ve spolupráci se společností Google (cca 15 200 jednotlivých komplexních digitálních dokumentů).

VISK 2

Inovační kurzy informační gramotnosti

Odpovědný pracovník: PhDr. Eva Dostálková

URL: https://ipk.nkp.cz/akce/03_OV_Akce/inovacni-kurzy-2021

Cílem nových inovačních kurzů bylo poskytnout požadované dovednosti v práci s ICT a současně nabídnout možnost prohloubit a rozšířit pokročilé znalosti v oblasti ICT těm, kdo již základní kompetence získali.

Rekvalifikační kurzy dle Národní soustavy kvalifikací

Odpovědný pracovník: Kateřina Nekolová, Ph.D.

URL: https://ipk.nkp.cz/akce/03_OV_Akce/04_OVrekv.htm

Cílem projektu bylo zajistit zdroje pro finanční ohodnocení lektorek a lektorů knihovnických kurzů tak, aby se minimalizovaly náklady na účast v kurzu. Kurzy obsahově vychází z Národní soustavy kvalifikací, vyučují v nich akreditovaní odborníci a odbornice z NK ČR i externích institucí. Kurzů se účastní lidé zaměstnaní v knihovnách, ale i ti, kteří se teprve na práci v knihovně připravují. V roce 2021 se vzhledem k poptávce a pandemickým omezením otevřel pouze kurz *Knihovník v přímých službách*. Do kurzů se přihlásilo celkem 27 účastnic a účastníků.

Komplexní validátor NDK

Odpovědný pracovník: Mgr. Natalie Ostráková /

Bc. Václav Jiroušek

Cílem projektu v roce 2021 bylo vytvořit aktualizovanou podobu nástroje Komplexní validátor tak, aby podporoval validaci dat vytvořených dle nejnovějších verzí standardů NDK pro digitalizaci zvukových a tištěných textových dokumentů. Nástroj slouží k ověření souladu vytvořených dat s pravidly pro dlouhodobou archivaci. Vedle aktualizované verze aplikace, dostupné v režimu open source, byla vytvořena analýza a návrh nástroje Komplexní validátor jako webové verze, která bude sloužit jako podklad pro další rozvoj aplikace v budoucích letech.

VISK 5

Retrospektivní konverze Generálního katalogu UKF I NK ČR

Odpovědný pracovník: Mgr. Nataša Mikšovská

Cílem projektu byl předvýběr a příprava cca 42 000 záznamů tisků. Záznamy byly připraveny pro další etapu retrokonverze. Zároveň bylo zpracováno 11 500 nových záznamů ve formátu MARC 21, které byly zpřístupněny v bázi NKC a předány do Souborného katalogu. Vzhledem ke květnovému hackerskému útoku a následné nefunkčnosti aplikace RetriS se nepodařilo do konce roku naimportovat plánovaný počet záznamů. Chybějících cca 3 000 záznamů bude zpřístupněno v bázi NKC a následně dodáno do Souborného katalogu nejpozději do 15. 2. 2022. 6 300 záznamů bylo vytvořeno nebo sloučeno v bázi NKC. K těmto záznamům bylo přidáno pole 920 s číslem tifu z Generálního katalogu UKF I. Jednalo se především o záznamy monografií, které obsahují více děl nebo přitisky a jsou v Generálním katalogu UKF I zpracovány analyticky. Zpracovány byly záznamy abecedního rozsahu KEMM-KRATO zahraniční knižní produkce z let 1801–1950. O vybrané prvky věcného popisu bylo doplněno 6 100 záznamů již dříve zpracovaných retrospektivní konverzí.

VISK 6

Digitalizace historických dokumentů NK ČR

Odpovědný pracovník: PhDr. Zdeněk Uhlíř

URL: <http://www.manuscriptorium.eu>

V roce 2021 bylo z fondu NK ČR (ORST a SK) digitalizováno celkem 65 dokumentů, tj. 21 757 obrazů/stran. Všechny digitalizované dokumenty byly zařazeny do digitální knihovny Manuscriptorium.

Digitalizace vzácných historických rukopisů a tisků z fondu Hudebního oddělení

Odpovědný pracovník: Mgr. Zuzana Petrášková

URL: <http://www.manuscriptorium.eu>

V roce 2021 bylo z fondu Hudebního oddělení NK ČR digitalizováno 19 rukopisných dokumentů, celkem 4 374 obrazů. Vybrané hudebniny představují vokálně-instrumentální duchovní a operní tvorbu světových i českých autorů. Digitalizované hudebniny jsou propojené se záznamem mezinárodního soupisu hudebních pramenů RISM a badatelům užívajícím tuto databázi dostupné ke studiu na adrese www.rism.info a v digitální knihovně Manuscriptorium.

Hromadná digitalizace historických a vzácných dokumentů ve spolupráci se společností Google – pokračování programu

Odpovědný pracovník: PhDr. Lukáš Babka

V roce 2021 začaly přípravné práce spojené s plánovaným prodloužením společného digitalizačního programu NK ČR a společnosti Google. Projekt se zaměřuje na komplexní předdigitalizační přípravu dokumentů z fondu SK. Část přípravných prací spojených s realizací programu zabezpečuje SK v rámci své hlavní činnosti. Finanční prostředky projektu umožňují katalogizační práci s dokumenty před digitalizací a zpracování příslušných metadat (mj. opatření dokumentů čárovými kódy, vytvoření nových katalogizačních záznamů, úpravu, rozšíření a zpřesnění stávajících katalogizačních záznamů, vytváření tzv. skrytých záznamů u vícesvazkových děl, zpracování příslušné metadatové struktury u vícesvazkových děl, zhotovení relevantních autoritních údajů). Tyto přípravné práce jsou rozloženy do tří let (2021–2023) tak, aby v roce 2024 plynule navázala digitalizace. Během roku 2021 bylo vyexpedováno a prověřeno 1 600 jednotek dokumentů. Fyzický stav a obsahové a formální hledisko umožňuje digitalizaci 1 176 jednotek těchto dokumentů, které jsou plně připraveny k předání společnosti Google k provedení digitalizace.

VISK 7

Reformátování titulů Čs. sport a Svět práce (II. etapa), hromadné odkyselování a průzkum bohemikálních dokumentů. Reformátování titulů Čs. sport a Svět práce (I. etapa) a odkyselování ohrožených bohemikálních dokumentů

Odpovědný pracovník: Mgr. Tomáš Foltýn (garant programu),

Mgr. Bc. Michaela Bežová (realizace projektu)

URL: <http://kramerius-info.nkp.cz/>; <http://visk.nkp.cz/visk-7>

Podprogram VISK 7 umožňuje žádat o dotaci na činnosti, které se vážou na fyzickou ochranu knihovních fondů. V roce 2021 se NK ČR zaměřila na hromadné odkyselování novodobých knihovních fondů, ochranné reformátování dvou titulů, dále byla nakoupena lepenka archivních hodnot, z níž se poté vyrobily ochranné obaly. Kromě toho došlo také k vývojovým pracím a správě nástrojů Aplikace pro průzkum fondů a Registr odkyselených dokumentů. Finanční prostředky žádané v rámci tohoto projektu na ostatní osobní náklady byly použity na přípravě práce spojené s odkyselováním, digitalizací, dále na výrobu ochranných obalů a ve velké míře na průzkum novodobých fondů. Průzkum novodobých fondů je důležitý z několika hledisek. Je podstatný pro zjištění reálného stavu fondu knihovny, ale rovněž hraje významnou roli při výběru svazků na restauro-

vání, konzervátorské zásahy nebo odkyselování. Díky dotaci bylo v roce 2021 zaměstnáno několik brigádníků, kteří se průzkumu novodobých fondů věnovali 1 500 hodin. V roce 2021 bylo díky dotaci hromadně odkyseleno 554,49 kg knihovního materiálu, což představuje 1 040 svazků. Jako v předchozích letech byly svazky odkyseleny pomocí metody Papersave Swiss, kterou používá firma Nitrochemie sídlící v Německu. Co se týče ochranného reformátování, pokračovalo se v digitalizaci již vybraných titulů Československý sport a Svět práce. Jelikož některé svazky vykazovaly větší fyzické poškození, muselo u nich dojít před jejich umístěním na digitalizační linku k ambulantním opravám a u většiny rovněž musela být povolena vazba. V rámci roku 2021 byly zdigitalizovány ročníky 1962–1972 u titulu Československý sport a 1968–1978 u titulu Svět práce. Pro všechny svazky, které byly na digitalizaci využity, i pro vybrané odkyselené svazky, byly vytvořeny ochranné obaly (celkem 194). Vývojové práce u nástrojů Aplikace pro průzkum fondů a Registr odkyselených dokumentů představovaly především aktualizaci programových komponent, aby došlo k jejich lepšímu fungování. Větší vývojové práce jsou naplánovány na rok 2022. V roce 2021 byl uskutečněn pravidelný seminář k podprogramu VISK 7. Konal se 4. listopadu hybridně, tj. přes platformu ZOOM, anebo fyzicky v CDH. I díky tomu se semináře účastnilo kolem 90 zájemců. Program se týkal nejen VISK 7, ale

i nově vzniklého podprogramu VISK 4. 25. listopadu bylo ještě uskutečněno setkání přes platformu ZOOM s názvem Meet and Greet VISK 3, 4, 7, kterého se mohli zúčastnit řešitelé těchto podprogramů s konkrétními dotazy, jež byly přímo na místě zodpovězeny.

VISK 8/A

Multilicenční zpřístupnění elektronických informačních zdrojů

Odpovědný pracovník: PhDr. Hana Nová

URL: <http://visk.nkp.cz/visk-8-a>

V roce 2021 pokračovalo zajištění služby přístupu k elektronickým informačním zdrojům. České zdroje – Mediální databázi firmy Newton využívalo 53 knihoven, databázi právních informací ASPI firmy WoltersKluwer si vybralo 31 knihoven a databázi zahraničních deníků a populárně naučných časopisů LibraryPressDisplay 28 knihoven.

VISK 9

Souborný katalog ČR včetně jeho rozvoje

Odpovědný pracovník: PhDr. Eva Svobodová

URL: <https://skc.nkp.cz> nebo <https://www.caslin.cz>

K 31. 12. 2021 obsahovala báze Souborného katalogu ČR (SK ČR) 8 088 723 záznamů (z toho 180 982 seriálů, 316 328 starých tisků, 608 882 speciálních druhů

dokumentů). V prostředí SK ČR bylo odesláno 4901 objednávek MVS (celkem ze 124 různých knihoven do 227 různých knihoven). Počet knihoven umožňujících sklízet záznamy do SK ČR prostřednictvím OAI protokolu v roce 2021 vzrostl na 163 (cca o 17 % oproti předchozímu roku). S tím souvisí i zvýšení počtu knihoven, u nichž fungují automatické odpisy vyřazených titulů z SK ČR. Těmto knihovnám je poskytována rozšířená zpětná vazba týkající se kvality jimi dodávaných záznamů. Čtyřikrát denně sklízí SK ČR záznamy české beletrie, které zpracovává Městská knihovna v Praze v rámci projektu CENTRAL, a tím umožňuje jejich okamžité využití (stahování) přes protokol Z39.50 ostatním knihovnám. Ručně bylo ze SK ČR v roce 2021 odstraněno 98 454 duplicit.

VISK 9/1

Koordinace doplňování záznamů a správa báze ANL

Odpovědný pracovník: PhDr. Petra Štátná

K 31. 12. 2021 obsahovala báze ANL (Výběr článků v českých novinách, časopisech a sbornících) 1 875 482 záznamů. Za rok 2021 přibylo celkem 45 498 záznamů od 24 krajských a oborových knihoven prostřednictvím projektů z programu VISK 9/1 nebo vlastní excerpcí. V rámci programu VISK 9/1 přispělo celkem 13 knihoven (11 krajských a 2 knihovny Akademie věd), které zaslaly 20 086 záznamů (počet

záznamů podle závazku knihoven činil 20 260 záznamů).

Vývoj a provoz aplikace pro zasílání a editaci autoritních záznamů (tzv. bandasky) do souboru národních autorit pro kooperující knihovny

Odpovědný pracovník: PhDr. Petra Štátná

Cílem projektu je nové řešení pro zasílání autoritních záznamů pro spolupracující knihovny, jeho vývoj a provoz zohledňující současné technické, technologické a bezpečnostní standardy při minimálním dopadu na spolupracující knihovny v oblasti zajištění funkčnosti tohoto procesu. Toto řešení je významným nástrojem kooperace knihoven na souboru národních autorit. Realizace projektu bude probíhat do konce roku 2025 na základě uzavřené smlouvy a uhrazeného předplatného. Zprovoznění služby je plánováno od druhého čtvrtletí roku 2022 vzhledem k nutným přípravám, vývoji a testování.

B. Mezinárodní projekty

B.1 Program Connecting Europe Facility in Telecom ARMA (Art of Reading in the Middle Ages)

Hlavní řešitel: Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Slovinsko

Odpovědný pracovník za NK ČR: PhDr. Zdeněk Uhlíř

Období řešení: 2020–2022

V roce 2021 probíhaly práce na projektu ARMA, který bude trvat do 30. dubna 2022 a jehož cílem je shromáždit sbírku středověkých rukopisů a zpřístupnit ji v Europeanách. NK ČR se podílela zejména na vytvoření metodik (best practices) EDM ARMA Specification a IIF ARMA Specification, které mají být standardem pro interoperabilitu s Europeanami. Vzhledem k tomu, že se zároveň pracuje na jejich namapování na standard TEI5 ENRICH Specification, vzniká tím harmonizace síťového digitálního prostředí mezi Manuscriptoriem, Europeanami a třetími stranami, což usnadní jak agregaci dokumentů v Manuscriptoriu, tak integraci služeb, které Manuscriptorium poskytuje.

B.2 Spolupráce se společností Google

Hromadná digitalizace historických a vzácných dokumentů

Odpovědný pracovník: PhDr. Miroslava Hejnová;

Mgr. Adolf Knoll

Digitalizace knih v tomto projektu skončila v dubnu 2019. V roce 2021 stále probíhala ještě jejich konverze do digitální knihovny Manuscriptorium (viz podprogram VISK 1). Bylo také započato s konverzí dokumentů, které časově a obsahově patří do NDK. S další konverzí i downloadem a dešifrováním dodatečně zpracovaných a neúplných dat se počítá také v roce 2022. Probíhal také download těch datových

balíčků, které se při konverzích ukázaly jako chybné. Rovněž Google ještě dodatečně umožnil stažení několika dalších dříve digitalizovaných knih.

B.3 Česko-slovenská spolupráce při akvizici dokumentů

Česká knihovna při Univerzitní knihovně Bratislava

a Slovenská knihovna v Národní knihovně ČR

Finanční podpora: Ministerstvo kultury ČR, Ministerstvo kultury SR

Odpovědný pracovník za NK ČR: Mgr. Jeanne Janoušková

Období řešení: od roku 2006 průběžně

Projekt Česká knihovna při Univerzitní knihovně Bratislava a Slovenská knihovna v NK ČR je realizovaný na základě dohody ministerstev kultury obou zemí. V rámci tohoto projektu v roce 2021 nakoupila NK ČR pro Univerzitní knihovnu v Bratislavě 737 titulů knih za 300 027,00 Kč. Celkově byly přidělené finanční prostředky přečerpány o 27,00 Kč.

Částka 12 000 €, poskytnutá Ministerstvem kultury SR na nákup slovenských publikací pro fondy NK ČR a Slovenské knihovny, byla přečerpána o 5,20 €: nakoupilo se celkem 728 publikací pro NK ČR a Slovenskou knihovnu. Podle průzkumu čtenářských preferencí patří dlouhodobě slovenské knihy mezi nejvíce půjčované cizojazyčné tituly (po titulech v angličtině) v NK ČR.

Projekt je velmi úspěšný a přínosný pro obě zúčastněné strany i kvůli garanci vzájemné vydavatelské dostupnosti. Slovenské přírůstky získané postupně za roky trvání projektu jsou přístupné na webových stránkách NK ČR <http://aleph.nkp.cz/web/csknih/2021/index.htm>.

B.4 Program Erasmus+

Building a Network of Community Centered Librarianship (NEWCOMER)

Hlavní řešitel: Koninklijke Bibliotheek Netherlands

Odpovědný pracovník za NK ČR: Mgr. Vladana Pillerová

Období řešení: 2020–2022

V roce 2021 pokračoval projekt NEWCOMER, ve kterém je NK ČR partnerem společně s dalšími šesti evropskými knihovnami. Projekt je zaměřen na spolupráci evropských knihoven v oblasti vzdělávání dospělých, je v něm zastoupeno sedm zemí – Nizozemsko, Dánsko, Německo, Česká republika, Slovinsko a Itálie. Na projektu se také podílí knihovnická organizace Public Libraries 2030. V roce 2021 se uskutečnila čtyři mezinárodní setkání, která jsou podstatou tohoto projektu, jenž je zaměřen především na výměnu zkušeností. Dvě setkání proběhla v online prostředí. Své zkušenosti s komunitními knihovnami a vzděláváním dospělých v Nizozemsku představila Královská národní knihovna Nizozemska společně s organizací Cubiss, která podporuje celoživotní vzdělávání v různých typech organizací včetně

knihoven. Jednání proběhlo v lednu 2021. Druhé jednání uspořádala v červnu dánská knihovna v Aarhusu také v online prostředí. Představila účastníkům své aktivity a způsoby, kterými oslovují sociálně a jinak vyloučené osoby. Mezi těmito dvěma setkáními proběhly peer to peer rozhovory účastníků projektu, na něž naváže další série rozhovorů na konci projektu. Tyto rozhovory budou následně vyhodnoceny a výsledky budou sloužit jako jeden z podkladů pro závěrečnou projektovou zprávu.

Na podzim proběhla dvě fyzická setkání. V září se účastníci poprvé tváří v tvář setkali v Miláně. Setkání uspořádala organizace CSBNO, která poskytuje služby knihovnám v regionu Lombardie. Účastníci byli seznámeni se současnými výzvami italského veřejného knihovnictví a aktivitami italských knihoven v době pandemie. Následovala společná debata nad všemi aspekty pojmu komunitní knihovna. Účastníci projektu byli přizváni, aby se zúčastnili významné italské knihovnické konference Convegno Stelline 2021. Účastníkům byl věnován celý panel a všichni přispěli prezentací o veřejném knihovnictví ve své zemi. Byl prezentován i současný stav českého veřejného knihovnictví, nejvýznamnější aktivity, ale i výzvy a problematické oblasti.

Poslední setkání v roce 2021 proběhlo v říjnu Bruselu. Bylo věnováno shrnutí dosavadních výsledků projektu a jeho dalšímu směřování. Plánované listopadové setkání v Kolíně nad Rýnem bylo odloženo na rok 2022. V roce 2022 jsou plánována poslední tři setkání – v Praze,

slovinském Kranji a v Kolíně nad Rýnem. Projekt NEW-COMER mapuje nevyužitý potenciál evropských knihoven v oblasti vzdělávání dospělých a sociálního začlenění. Existuje riziko, že s technologickým pokrokem se stávající nerovnosti prohloubí a nejvíce zasáhnou znevýhodněné skupiny. Knihovny mají dobré předpoklady stát se institucemi místní komunity, které nabízejí širokou škálu vzdělávacích programů sloužících těmto znevýhodněným skupinám. Tím, že nabízejí digitální zdroje a důvěryhodný fyzický prostor, přispívají jak k digitálnímu, tak k jejich sociálnímu začlenění.

Cílem projektu je usnadnit pracovníkům knihoven, kteří pracují s dospělými ve svých komunitách, aby prozkoumali s protějšky ze zemí EU, proč se poskytování vzdělávání dospělých tak výrazně liší, jak nejlépe podporovat dospělé studenty v prostředí knihovny a jaké příklady osvědčených postupů je třeba použít pro naplnění potřeb znevýhodněných a marginalizovaných skupin. Hlavní aktivitou projektu je série mezinárodních setkání za účasti všech partnerů.

B. 5 Visegrádský fond

The Written Visegrad Heritage – Protection for the Future

Hlavní řešitel: Budapest Főváros Levéltára

Odpovědný pracovník za NK ČR: Ing. Petra

Vávrová, Ph.D.

Období řešení: 2020–2022

Cílem projektu je sdílení znalostí v oblasti dezinfekce archivních a knihovních dokumentů, tvorba metodických dokumentů, workshopy – praktická cvičení, jak postupovat, a tvorba vícejazyčného slovníku pojmů a terminologie v jazycích V4. Spolupracující instituce jsou Budapest Főváros Levéltára (Budapeštský městský archiv), Slovenská národná knižnica a Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego. Jednotlivé země ztrácejí velkou část svého kulturního dědictví, které je rozhodující pro zachování národní identity a národního kulturního bohatství. Archivní a knihovní dokumenty jsou často používané širokou veřejností; vedení paměťových institucí je přímo odpovědné za předcházení šíření nakažlivých chorob prostřednictvím vypůjčených dokumentů. Také je třeba vzdělávat budoucí generaci, aby pečovala o kulturní dědictví a ochraňovala jej. V rámci projektu jsou v plánu odborné workshopy archivářů a knihovníků v daném regionu. Cílem je poskytovat přístup ke znalostem restaurátorů, sdílet odborné know-how v rámci spolupráce zemí V4 a prezentovat znalosti v oblasti trvalého uchování fondů a dokumentů, včetně odkyselování. V roce 2021 proběhly dva workshopy a setkání řešitelského týmu, v Budapešti a v Praze, jejich náplní byla tvorba online pětijazyčného slovníku odborné terminologie (angličtina, slovenština, maďarština, polština, čeština) a globální, resp. obecný krizový plán pro případ živelních katastrof a havárií s uvedením case studies

(s případovými studiemi). V rámci obou workshopů byl vytvořen slovník 1 560 pojmů, během roku 2022 a dalších dvou workshopů bude tento slovník dokončen a zveřejněn na webu projektu. Dále byla tématem workshopů tvorba univerzálního krizového plánu *Emergency Plan* a případových studií, což má pomoci k bezpečnějším fondům a prostorám pro jejich uložení, důraz je kladen na identifikaci rizik a možné návrhy řešení a postupů v případě různých živelních pohrom či havárií budov.

DALŠÍ PROJEKTY

Integrovaný systém ochrany movitého kulturního dědictví (ISO)

Doplňěk systému Hanwell – monitoring mikroklimatu

Hlavní řešitel: Ing. Petra Vávrová, Ph.D.

Projekt byl v roce 2021 zaměřen na doplnění systému Hanwell pro monitoring klimatických parametrů a úpravu tohoto systému v nově rekonstruovaných depozitářích NK ČR, konkrétně v jižní části Centrálního depozitáře v Hostivaři. Výsledky projektu – monitoring klimatických podmínek – již nyní slouží nejen pro účely ochrany, zkvalitnění a zefektivnění péče o knihovní fondy formou tzv. preventivní konzervace, ale i pro správce fondů či správce budov, kteří mohou operativně a v reálném čase zaznamenat

odchylky od normálu, závady na technickém vybavení či živelní pohromu a okamžitě reagovat na vzniklou situaci (data ze snímačů jsou dostupná i ze vzdáleného přístupu). Bez dlouhodobého monitoringu klimatických parametrů nelze zjistit reálné hodnoty a zajistit dlouhodobou stabilitu klimatických parametrů v depozitářích, především teploty a relativní vlhkosti vzduchu. Stabilita klimatických parametrů je zásadním krokem preventivní péče o knihovní fondy. Na základě odborné konzultace a proměření parametrů, byl sestaven požadavek na rozšíření stávajícího systému Hanwell pro monitoring klimatických parametrů v depozitářích, instalovaný v budově NK ČR – CDH. V současné době je tedy plně funkční nově instalovaný bezdrátový měřicí systém Hanwell v nově zrekonstruovaných depozitářích – jižní část. Systém Hanwell byl doplněn o centrální stanici s externím přijímačem (1), rádiové snímače RH/T s displejem (9) včetně nerez držáků snímačů (9). Byla provedena společná kalibrace nových snímačů, montáž nové centrální stanice systému i nově pořízených snímačů a oživení doplňku systému, úprava softwaru pro kontrolu dat a statistické hodnocení klimatických podmínek (propojení staršího a nového systému). Výsledkem je flexibilní dohled pracovníků OOKF (klimatolog, restaurátoři, konzervátoři, technologové) a pracovníků správy fondů a správy budov nad klimatickými parametry (teplota a relativní vlhkost vzduchu) ve vybraných depozitářích budovy

CDH v reálném čase na pracovištích, ale i ze vzdáleného přístupu.

Digitalizace fotoarchivu ČTK

Finanční podpora: MK ČR

Odpovědný pracovník za NK ČR: Ing. Richard Ščerba

Období řešení: 1. 7. 2019 – 31. 12. 2025

Hlavním cílem projektu řešeného v partnerství NK ČR a ČTK je záchrana kulturního dědictví tvořeného fotografickým fondem uloženým na tradičních analogových materiálech od vzniku agentury. Projekt zajišťuje digitalizaci fondu a současně zvýšení ochrany původních fyzických nosičů jejich odborným ošetřením a uložením do vhodných obalů. Digitalizací fotoarchivu tvořeného cca 7 miliony obrazových polí na různých druzích nosičů, jejich katalogizací, doplněním popisů a dálkovým zpřístupněním digitální formy fotoarchivu bude položen základ pro efektivnější využití, včetně zpřístupnění pro badatelské účely v NK ČR. Výhledově se také předpokládá možnost propojit digitalizované fotografie s digitalizovanými novinami v digitální knihovně NK ČR. V roce 2021 se podařilo finalizovat a popsat všechny procesy digitalizace černobílých předloh a vytvořit příslušnou metodiku. V případě, že se podaří získat další finanční prostředky, může projekt přejít z pilotního režimu do plnohodnotné realizace. Vlivem omezení provozu v důsledku pandemie covidu-19 nebylo v roce 2021

dosaženo předpokládaného objemu digitalizace předloh. Do závěru roku 2021 tak bylo dokončeno zpracování více než 71,1 tisíc obrazových polí z více než 4,3 tisíc původních obálek, jednalo se výhradně o černobílé předlohy. Soubory digitalizovaných obrazů jsou vícenásobně ukládány do zálohovaného úložného prostoru v NK ČR i v ČTK. Fyzické nosiče byly po odborném ošetření a uložení do nových obalů vráceny zpět do archivu ČTK.

Mezinárodní styky

V oblasti mezinárodních vztahů bylo v roce 2021 uskutečněno celkem 27 služebních cest do 11 zemí. NK plně ze svého rozpočtu financovala 7 zahraničních pracovních cest (většinou šlo o mezinárodní knižní veletrhy a významné knihovnické konference či kongresy), částečně pak 7 služebních cest, z toho jednu v rámci výměny s partnerskými zahraničními knihovnami, 13 zahraničních pracovních cest bylo hrazeno z prostředků projektů.

Studijně pracovní krátkodobé pobyty se v rámci výměny s partnerskými zahraničními knihovnami na základě smlouvy vzhledem k nepříznivé pandemické situaci nekonaly.

Zahraněční služební cesty byly realizovány celkem do těchto zemí: Belgie (3), Francie (1), Itálie (2), Maďarsko (4), Německo (9), Polsko (1), Rakousko (3), Rusko (1),

Spojené arabské emiráty (1), Slovensko (1), Španělsko (1).

Služební cesty hrazené z projektů, jejichž nositelem byla NK ČR, sloužily i letos k načerpání nového poznání, nezbytného k řešení a prezentaci dosažených výsledků vč. dialogu s odborníky, kteří řeší obdobné otázky.

Tyto cesty přispívají také ke zlepšování služeb NK ČR a k prosazování jejich zájmů a dobrého jména v zahraničí.

Archiv Národní knihovny ČR

Archiv Národní knihovny ČR (ANK) vznikl v roce 1990. V říjnu 2007 mu byla po splnění podmínek daných zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě udělena odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR akreditace. V síti veřejných archivů je zařazen do skupiny specializovaných archivů. Jeho posláním je shromažďovat, zpracovávat, chránit a zpřístupňovat archivní fondy NK a jejich právních předchůdců, jakož i fondy a sbírky soukromých osob a právnických institucí, které byly knihovně předány nebo byly vytříděny z jejich vlastních fondů. Dále spolupracuje na skartačním řízení s úsekem vykonávajícím spisovou službu v knihovně, vydává skartační povolení a vyhotovuje protokol o skartačním řízení.

Fondy a sbírky ANK jsou postupně zpracovávány podle základních pravidel pro pořádání archiválií a zpřístupňovány prostřednictvím inventářů. K pořádání archiv využívá software pro elektronické zpracování archiválií (ELZA).

ANK navštívilo v letošním roce 5 badatelů v osmi návštěvách. Kromě toho byly uskutečněny 4 absenční výpůjčky pro zřizovatele. Celkově byly zapůjčeny 62 archiválie, z toho 48 prezenčně a 14 absenčně. On-line byly poskytnuty 43 informace.

V roce 2021 převzal ANK mimo skartační řízení 423 evidenční jednotky v celkovém rozsahu 31,84 bm. Ve skartačním řízení byly vyřazeny dokumenty se skartačním znakem „S“ z let 1993–2020 v celkovém množství 528 kg. V rámci vnitřní skartace byly vyřazeny 3 kartony duplicitních materiálů z fondu NK ČR v celkovém množství 0,36 bm.

V současné době mají fondy a sbírky ANK 6750 hlavních evidenčních jednotek (4551 nezpracovaných, 2199 zpracovaných, z toho 2187 inventarizovaných).

Fyzický stav archivních souborů – poškozeno je zhruba 72 % archiválií. Jedná se hlavně o poškození prachem (33,80 %), trhliny a přelomení (31,69 %) a křehkost a lámavost (14,08 %).

V součinnosti s Oddělením preventivní konzervace byly průběžně zhotovovány v rámci ochrany archiválií ochranné obaly. Oddělení restaurování v letošním roce zrestaurovalo 9 stavebních plánů a skic z let 1910–1915. V rámci připravované digitalizace map a plánů, která

by měla proběhnout v příštím roce, začal archiv předávat do Oddělení restaurování mapy a plány k posouzení stavu a případnému restaurátorskému zásahu. Jako první byla předána část plánů z doby Machoňovy přestavby Klementina.

V součinnosti s Oddělením výstav byla připravována virtuální výstava o plánovaných novostavbách knihovny ve 20. a 21. století. Archiv připravil naskenované dokumenty s popiskami a průvodní text. Realizace výstavy byla prozatím odložena.

V září 2021 proběhla pravidelná archivní dohlídka odboru archivní správy a spisové služby MV ČR, která neodhalila žádné zásadní nedostatky ve výkonu činnosti Archivu NK. Zároveň bylo provedeno místní šetření, kterým byl ověřen aktuální stav archivního pracoviště po ukončené rekonstrukci budovy, ve které je umístěný. Následovně archiv v souladu s § 61 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě doložil příslušnou dokumentací splnění stavebně-technických a bezpečnostních podmínek a požádal o reakreditaci archivu. Ta mu byla udělena v listopadu 2021. Tímto je Archiv NK i nadále akreditovaným veřejným specializovaným archivem.

V rámci systemizace bylo ANK přiděleno další pracovní místo s plným úvazkem. Na základě výběrového řízení byla přijata druhá archivářka.

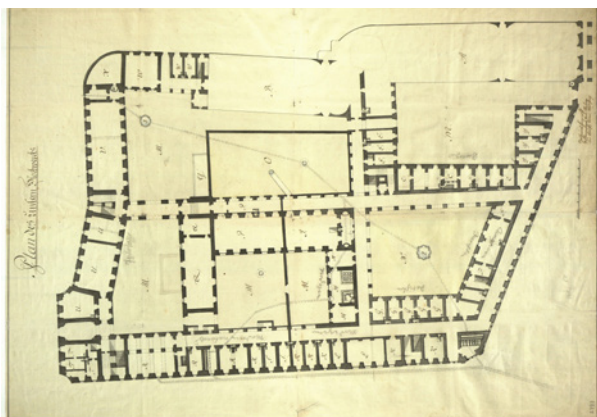
Archiv spolupracoval v rámci pracovní skupiny pro bezpečnost fondů na přípravě nové směrnice upravující přístupy do depozitářů s knihovními a archivními

fondy. Rovněž se podílel na přípravě nového ceníku služeb Národní knihovny.

I v roce 2021 byla činnost archivu nepříznivě ovlivněna epidemiologickou situací, kvůli které byla uzavřena knihovna, a tudíž i archiv, téměř celé první pololetí.

ANK poskytl data do satelitního účtu kultury zpracovávaného Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu.

V létě proběhlo jednání s firmou LightComp ohledně technické podpory na pořádací software ELZA, v rámci které by bylo možné využívat nejnovější verze programu. Bohužel k podepsání smlouvy nedošlo ani v roce 2021, takže archiv i nadále využívá zastaralou základní verzi programu, což mu neumožňuje dokončit pořádání rozpracovaného fondu.

Přízemí Klementina z poloviny 18. století od Zachariáše Hiegertha, stavebního mistra Nového Města pražského.

Celkové množství uložených archiválií	
Počet fondů a sbírek	74
Běžné metry celkem	461,22
Počet evidenčních jednotek (v ks)	6 750

Stupeň zpracovanosti archivních souborů (výpočet z metráže)	
Zpracováno	58,11 %
Inventarizováno	55,41 %

Propagace a marketing

V průběhu roku 2021 prošlo edukačními programy pro základní školy 1054 žáků, exkurze pro středoškoláky absolvovalo 215 studentů. Komentované prohlídky pro veřejnost navštívilo 439 osob. Připraveny byly také speciální prohlídky pro partnerské instituce (UMPRUM, AV ČR, řada velvyslanectví atp.)

Odbor komunikace poskytoval metodologickou a koordinační pomoc zájemcům z řad veřejných knihoven v ČR i na Slovensku. Probíhala pravidelná školení v krajských knihovnách na téma komunikace, firemní kultura, správa sociálních sítí ad. NK ČR se zapojila jako jeden z or-

ganizátorů celoročního vzdělávacího cyklu a závěrečné mezinárodní konference na téma Udržitelnost v knihovnách.

Na sociálních sítích Facebook, Twitter, Instagram a kanálu Youtube pokračovala propagace služeb a akcí NK ČR, v závěru roku již ve formátech podporujících jednotný vizuální styl. Nově byl přidán LinkedIn se strategií podpořit brand knihovny coby přátelského zaměstnavatele. Zavedeny byly živé streamy přednášek a autorových čtení. Pro naše uživatele a jejich dotazy jsme nově na Messengeru 24/7. Celkový počet sledujících hlavních profilů NK ČR dosáhl počtu 12 tisíc.

Ekonomické ukazatele, statistika, grafy

Základní statistické údaje o Národní knihovně ČR v roce 2021

Knihovní jednotky celkem	7 574 006
<i>z toho rukopisy</i>	21 277
Počet exemplářů docházejících periodik	10 595
Počet knihovních jednotek ve volném výběru	56 780
Přírůstky knihovních jednotek ve svazcích	73 327
Úbytky knihovních jednotek ve svazcích	8 782
Počet vlastních specializovaných databází (mimo elektronický katalog)	32
Počet licencovaných elektronických informačních zdrojů	388 245

Registrovaní čtenáři	16 927
Návštěvníci v knihovně (fyzické návštěvy)	143 565
<i>z toho návštěvníci půjčoven a studoven</i>	63 395
<i>z toho využívající internet v knihovně</i>	23 708
<i>z toho návštěvníci kulturních akcí</i>	11 062
<i>z toho návštěvníci vzdělávacích akcí</i>	6 197
<i>z toho návštěvníci ostatních akcí, kde NK není hlavním pořadatelem</i>	39 203
Návštěvníci online služeb z prostoru mimo knihovnu	18 535 075
Návštěvníci webových stránek knihovny	2 318 246
Výpůjčky celkem	206 466
<i>z toho výpůjčky periodik</i>	12 573

Požadavky na meziknihovní služby celkem	5 901
<i>z toho objednané v zahraničí</i>	<i>1 420</i>
Online informační služby (počet zodpovězených dotazů)	16 542
Porady a konzultace pro knihovníky, knihkupce a vydavatele	20 671
Vzdělávací akce pro knihovníky (semináře, kurzy, aj.)	488
Kulturní akce pro veřejnost (besedy, výstavy, exkurze, aj.)	129
Vzdělávací akce pro veřejnost (semináře, kurzy, aj.)	57
On-line semináře, workshopy, přednášky	99
<i>účast</i>	<i>1 506</i>
Ostatní akce, kde knihovna není hlavním pořadatelem	118
Počet titulů vydaných neperiodických publikací dle zák. č. 37/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů	10
Náklad (počet výtisků v ks)	14 890
Počet titulů vydaného periodického tisku dle zák. č. 46/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů	1
Náklad (počet výtisků v ks)	500
Počet titulů vydaných elektronických dokumentů včetně internetu	6 titulů e-publikací 4 tituly e-periodik

Počet studijních míst*	499
<i>vybavených počítačem</i>	<i>57</i>
<i>z toho s počítači napojenými na internet</i>	<i>29</i>
<i>vybavených jiným technickým zařízením</i>	<i>20</i>
Počet míst v přednáškových sálech a učebnách*	112
<i>z toho vybavených počítačem</i>	<i>15</i>
Počet míst k relaxaci a občerstvení*	106
Plocha knihovny pro uživatele v m2	6 682
Počet hodin pro veřejnost týdně	80
Pracovníci knihovny (přepočtený stav)	457,5

*počet skutečných míst a technické vybavení byly redukovány a využívány v intencích proticovidových vládních opatření

Finanční hospodaření

NK ČR dosáhla k 31. 12. 2021 vyrovnaného hospodářského výsledku.

Základní údaje z výkazu zisku a ztráty v tis. Kč

Náklady celkem	716 835
Náklady z činnosti	716 731
<i>z toho věcné náklady</i>	401 964
<i>z toho osobní náklady</i>	314 767
Finanční náklady	104
Daň z příjmů	0
Výnosy celkem	716 835
Výnosy z činnosti	36 913
Finanční výnosy	132
Výnosy vybraných ÚVI z transferů	679 790
Výsledek hospodaření po zdanění	0

Podíl financování nákladů NK z vlastní činnosti a z výnosů z transferů v tis. Kč

Výnosy z činnosti NK a finanční výnosy	37 045
Výnosy vybraných ÚVI z transferů – poskytovatel MK	673 781
Výnosy vybraných ÚVI z transferů – ostatní poskytovatelé	6 009
Výnosy celkem	716 835

vpravo:

*Rozpis účtu 671 a přehled čerpání investičních prostředků
(skutečnost k 31. 12. 2021 v tis. Kč)*

Činnost/program	Neinvestiční prostředky	Investiční prostředky	Zdroj financování
I. Poskytnuto zřizovatelem – MK ČR	673 344	6 970	MK ČR
I.1 Příspěvek na provoz	617 876	1 247	MK ČR
Schválený příspěvek na provoz	465 165	0	MK ČR
COVID Služby knihovnám	80 000	0	MK ČR
Program „COVID – Kultura“	277	0	MK ČR
Kompenzace výpadku 1–5/2021	4 788	0	MK ČR
Kybernetický útok	3 953	0	MK ČR
Korekce finančního plánu 2021	2 873	0	MK ČR
Mimořádné odměny	274	0	MK ČR
Odměna za půjčování dokumentů	14 724	0	MK ČR
Díla nedostupná na trhu	27 742	0	MK ČR
Navýšení příspěvku na provoz	14 003	0	MK ČR
Digitalizace archivu ČTK	4 078	1 247	MK ČR
NEVISK – podmiňující ukazatele	9 027	0	MK ČR
Národní autority	500	0	MK ČR
Manuscriptorium – provoz	3 453	0	MK ČR
Souborný katalog ČR včetně rozvoje	650	0	MK ČR
Manuscriptorium – rozvoj a agregace dat	550	0	MK ČR
Registr digitalizace – provoz	320	0	MK ČR
Registr digitalizace – rozvoj	250	0	MK ČR
FAST – provoz	250	0	MK ČR
Resolver URN:NBN	200	0	MK ČR
CESNET a připojení na internet	2 694	0	MK ČR
Webarchiv	160	0	MK ČR

Činnost/program	Neinvestiční prostředky	Investiční prostředky	Zdroj financování	Činnost/program	Neinvestiční prostředky	Investiční prostředky	Zdroj financování
Kulturní aktivity	424	0	MK ČR	Reformátování titulů Čs. sport a Svět práce (I. etapa) a odkyselování ohrožených bohemikálních dokumentů	1 297	0	MK ČR
Knihovna roku 2021	147	0	MK ČR	Multilicenční zpřístupnění elektronických informačních zdrojů	3 100	0	MK ČR
Příručka pro začínající vedoucí/ředitele knihoven	50	0	MK ČR	Hromadná digitalizace historických a vzácných dokumentů	193	0	MK ČR
Metodická příručka projektu Bookstart IV	84	0	MK ČR	Sociologický výzkum České děti jako čtenáři v roce 2021	873	0	MK ČR
Nabídka interkulturních služeb v Masarykově veřejné knihovně Vsetín	60	0	MK ČR	Vývoj a provoz aplikace pro zasílání záznamů	588	0	MK ČR
Metodická příručka pro interkulturní knihovnictví	83	0	MK ČR	Validátor pro e-publikace	157	0	MK ČR
VISK	9 793	0	MK ČR	Celkem za provoz	628 093	1 247	MK ČR
Rekvalifikační kurzy dle Národní soustavy kvalifikací (NSK)	94	0	MK ČR	DKRVO institucionální podpora	11 044	270	MK ČR
Konverze a zpracování digitálních dat historických dokumentů v NK ČR v roce 2019	200	0	MK ČR	Slavistika	614	0	MK ČR
Zajištění činnosti Koordinačního centra programu VISK v roce 2021	545	0	MK ČR	Novodobá vydavatelská produkce v českých zemích po roce 1800	2 047	0	MK ČR
Inovační kurzy informační gramotnosti	60	0	MK ČR	Výzkum dějin knižní kultury	882	0	MK ČR
Retrospektivní konverze Generálního katalogu UKF I NK ČR	815	0	MK ČR	Digital humanities	626	270	MK ČR
Koordinace analytické bibliografie	80	0	MK ČR	Hudební věda	675	0	MK ČR
Memoriae Mundi series Bohemica – Digitalizace historických dokumentů NK ČR	1 400	0	MK ČR	Digitální kodikologie a knihověda	2 870	0	MK ČR
Digitalizace vzácných historických hudebních rukopisů z fondu Hudebního oddělení	390	0	MK ČR	Webové archivy pro vědecký výzkum	327	0	MK ČR
				Archivace digitálních dat	572	0	MK ČR
				Ochrana knihovních fondů	1 846	0	MK ČR
				Knih jako médium ve středověku	585	0	MK ČR

Činnost/program	Neinvestiční prostředky	Investiční prostředky	Zdroj financování
NAKI účelová podpora	9 364	0	MK ČR
Virtuální rekonstrukce rozptýlených provenienčně bohemikálních knižních celků v tuzemských i zahraničních knihovnách	1 755	0	MK ČR
Vývoj centralizovaného rozhraní pro vytěžování velkých dat z webových archivů	2 344	0	MK ČR
Syntetické materiály v knihovních fondech	2 845	0	MK ČR
Využití zobrazovacích metod pro studium skrytých informací v knihách (komparátor)	2 420	0	MK ČR
Systémová a individuální dotace	524	0	MK ČR
Financování bezpečnostních služeb NK ČR v objektech Klementina a CDH	27	0	MK ČR
Organizace a realizace cvičení k řešení mimořádné události pro zaměstnance NK ČR v objektu Klementina	100	0	MK ČR
Nákup bezpečnostních prostředků	100	0	MK ČR
Organizace a realizace cvičení k řešení mimořádné události	98	0	MK ČR
Nákup neinvestičních bezpečnostních prostředků pro objekt Klementina	199	0	MK ČR
Projekty MK celkem	24 318	5 454	MK ČR
Řešení dopadů havárie kanalizace v CDH	8 718	0	MK ČR
Sťahování knižních fondů do zrekonstruovaného depozitáře a nájem prozatímních prostor	15 600	0	MK ČR

Činnost/program	Neinvestiční prostředky	Investiční prostředky	Zdroj financování
Rekonstrukce objízdné komunikace v areálu CDH	0	4 334	MK ČR
Nový depozitář v Hostivaři	0	885	MK ČR
Preventivní ochrana před nepříznivými vlivy prostředí ISO II/D	0	234	MK ČR
CIZÍ projekty	6 009	0	
RightLib – elektronické zpřístupnění chráněných publikací	381	0	KNAV
Vývoj nástrojů pro efektivnější využití a vytěžování dat z digitálních knihoven k posílení výzkumu digital humanities	1 058	0	KNAV
Výzkum a vývoj pokročilých technik čištění knih a rukopisů – Spirabilia (přístroj na ošetřování knih)	1 647	0	Ústav chemických procesů AV ČR, v.v.i.
LINDAT č. j. MSMT-15002019	1 629	0	MŠMT
ARMA služby	511	0	Národní a univerzitní knihovna v Lublani
Building a NETWork COmMunity cEntred libRarianship (ERASMUS)	43	0	Nizozemská královská knihovna
TACR – Česká knižní ilustrace v raném novověku	740	0	KNAV
Výnosy vybraných ÚVI z transferů Ř 72 + cizí	679 353	0	
E-Knihovna vratka	-7	0	
Výnosy vybraných ÚVI z transferů	19	0	

Ostatní poskytovatelé

NK ČR se aktivně zapojila jako hlavní řešitel či partner do řady projektů financovaných z MŠMT a Akademie věd ČR. Jedná se zejména o projekty výzkumu, vývoje a inovací.

Závazné ukazatele

Příspěvek na provoz a účelové dotace poskytnuté v průběhu roku 2021 byly použity v souladu s účelem poskytnutím. V účetnictví byly sledovány odděleně (analytické účty, střediska).

Odvod z odpisů a staveb

Do 31. 12. 2021 byla na příjmový účet MK ČR odvedena částka 41 590 tis. Kč jako odvod z odpisů z nemovitého majetku. Závazek stanovený rozpisem schváleného rozpočtu NK ČR pro rok 2021 byl v termínu splněn.

Odvod příjmů z prodeje nemovitého státního majetku

NK ČR v roce 2021 neprodala žádný nemovitý majetek, proto nebyl realizován žádný odvod příjmů z prodeje.

Podmiňující ukazatel čerpání příspěvku na provoz

V příspěvku na provoz bylo přiděleno 9 027 tis. Kč na úhradu věcných nákladů na realizaci statutárních činností, které byly v minulosti financovány formou účelové dotace z programu MK ČR Veřejné

informační služby knihoven (VISK); z toho bylo na ostatní osobní náklady (OON) poskytnuto 776 tis. Kč. Prostředky byly beze zbytku na jednotlivé činnosti vyčerpány.

Čerpání fondů

Fond reprodukce majetku byl rozpočtován jako doplňkový zdroj financování oprav, údržby a pořízení drobného majetku ve výši 35 800 tis. Kč. Použito bylo 22 964 tis. Kč. Finanční prostředky fondu odměn byly použity na úhradu překročení limitu mzdových nákladů ve výši 762 tis. Kč. Finanční prostředky rezervního fondu použity nebyly.

Limit přepočteného počtu úvazků byl původně stanoven NK ČR na rok 2021 ve výši 462. Tento ukazatel byl následně v průběhu roku 2021 rozpočtovou úpravou změněn na 461,70.

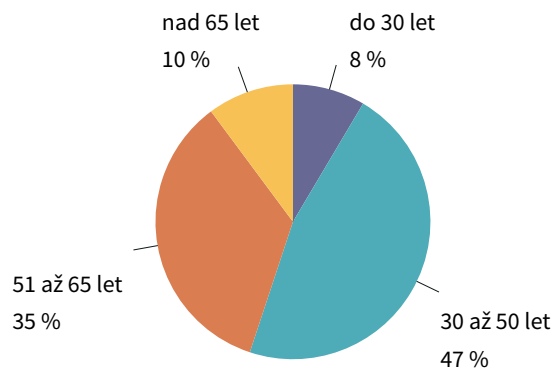
Skutečný přepočtený počet úvazků za rok 2021 činil 457,5. Uvedená hodnota v sobě zahrnuje i úvazky, jejichž mzdové náklady jsou hrazeny z účelových prostředků určených na projekty. Průměrný hrubý měsíční plat činil 39 487 Kč.

Výdaje na pořízení dlouhodobého majetku v tis. Kč (investiční výdaje)

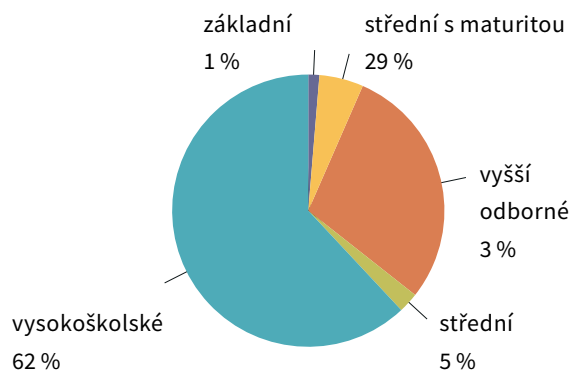
Poskytovatel MK ČR	
Program Rozvoj a obnova materiální základny NK ČR	
Revitalizace Klementina III. etapa	0
Rekonstrukce depozitáře Hostivař	0
Nové interiéry a mobiliář depozitářů v Hostivaři	0
II. nový depozitář v Hostivaři	885
Program Rozvoj a obnova materiálně technické základny státních kulturních zařízení	
Rekonstrukce objízdné komunikace v areálu CDH	4 334
Preventivní ochrana před nepříznivými vlivy prostředí, ISO II/D	234
Výzkum a vývoj institucionální DKRVO	270
Digitalizace fotoarchivu ČTK	1 247
Fond reprodukce majetku NK ČR	7 127
Investiční výdaje celkem	14 097

Personální údaje

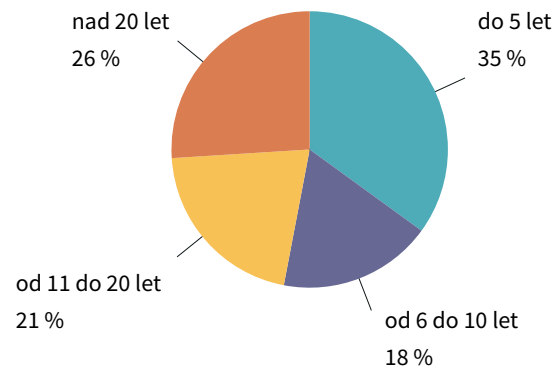
Členění zaměstnanců podle věku

Členění zaměstnanců podle dosaženého vzdělání

Doba trvání pracovního poměru

Vnitřní kontrolní systém

Vnitřní kontrolní systém představuje provázaný systém zásad, pravidel a postupů, které zajišťují průběžné ověřování souladu vnitřního nastavení organizace s externí legislativou a podmínkami plynoucími z vnějšího prostředí. Jeho součástí je řídicí kontrola, zajišťovaná vedoucími zaměstnanci NK v rámci jimi řízených oblastí. Pro přezkoumávání a vyhodnocování přiměřenosti a účinnosti řídicí kontroly je v NK zřízen organizačně oddělený a funkčně nezávislý útvar

interního auditu. V roce 2021 byla činnost interního auditu NK zaměřena na zajištění provádění inventarizace v návaznosti na příslušné právní předpisy, na oblast evidence činností a náležitostí dokladů agendy autoprovozu, dále na zajištění výkonu spisové služby a na postupy řešení škodních událostí. Závažné nedostatky ve smyslu § 22 odst. 5, zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů nebyly při prováděných interních auditech zjištěny.

Odbor doplňování fondů

Statistika domácí neperiodické produkce za rok 2021

Roční výkaz o neperiodických publikacích zpracováváný každoročně NK ČR je určen pro oficiální statistické výkaznictví České republiky. Zásílán je MK ČR, které jej postupuje Českému statistickému úřadu. Vykazované údaje reprezentují knižní produkci České republiky také v zahraničí, přebírá je EUROSTAT i UNESCO.

Tabulky výkazu informují o neperiodických publikacích vydaných v České republice. Údaje jsou zpracovány podle dané metodiky*, a to na základě povinných výtisků, které NK ČR získala v roce 2021.

Tabulka I.– Tituly neperiodických publikací podle tematických skupin

Tabulka II. – Neperiodické publikace podle jazyka vydání

Tabulka III. – Neperiodické publikace – překlady z jiných jazyků

*Metodické vysvětlivky

Výkaz je sestaven v návaznosti na Revidované doporučení týkající se produkce a distribuce knih, novin a časopisů, přijaté na 23. zasedání Generální konference UNESCO v roce 1985. Týká se všech tištěných neperiodických publikací dle zákona č. 37/95 Sb., které byly v daném roce vydány v ČR a jsou dostupné veřejnosti.

Nezahrnují se publikace pro reklamní účely, tj. např. obchodní katalogy, prospekty, obchodní, průmyslové a turistické reklamy, nabídkové publikace zboží a služeb, jízdní řády, ceníky, telefonní seznamy, programy divadelních aj. pořadů, stanovy společnosti, kalendáře, mapy apod.

Zahrnují se i státní publikace, tj. publikace vydané veřejnou správou aj. kromě těch, určených pouze pro zahraniční distribuci, školní učebnice, vysokoškolská skripta, přetisky částí knih nebo periodik už publikovaných, pokud mají vlastní titul, stránkování a pokud tvoří samostatné dílo, publikace, které jsou součástí série, ale které tvoří oddělenou bibliografickou jednotku, ilustrovaná díla, jako jsou soubory tisků, reprodukcí uměleckých děl, kreseb apod., pokud tvoří kompletní stránkované svazky a jsou doplněny alespoň stručným vysvětlujícím textem, obrázkové knihy pro děti, komiksy apod.

Kniha je neperiodická publikace o alespoň 49 stránkách, brožura je neperiodická publikace o 5 až 48 stránkách.

Údaje byly zpracovány na základě povinných výtisků neperiodických publikací zaslaných vydavateli do NK ČR v uvedeném roce.

I. Tituly neperiodických publikací podle tematických skupin

Tematická skupina		Znak MDT ¹⁾	Č. ř.	Tituly celkem			z toho první vydání			E - tituly	Audio tituly
				knihy	brožury	celkem	knihy	brožury	celkem	celkem	celkem
a		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Všeobecnosti	0	0101	404	268	672	381	252	633	Nesleduje se	Nesleduje se
2.	Filozofie, psychologie	1	0102	337	13	350	282	12	294		
3.	Náboženství, teologie	2	0103	342	54	396	297	50	347		
4.	Sociologie, statistika	30-31	0104	199	38	237	189	38	227		
5.	Politika, ekonomie	32-33	0105	303	49	352	264	48	312		
6.	Právo, veřejná správa, sociální zabezpečení a sociální péče, pojišťovnictví	34, 36 351-354	0106	574	38	612	473	37	510		
7.	Vojenství a vojenské vědy	355-359	0107	134	12	146	125	10	135		
8.	Školství, pedagogika, volný čas	37	0108	702	313	1 015	537	280	817		
9.	Obchod, spoje, doprava, cestovní ruch	338, 339, 654, 656	0109	100	13	113	87	13	100		
10.	Etnografie, kulturní antropologie (obyčeje, folklor, tradice)	39	0110	56	7	63	54	7	61		
11.	Filologie, jazyky, jazykověda	80-81	0111	204	11	215	167	11	178		
12.	Matematika	51	0112	86	10	96	67	10	77		
13.	Přírodní vědy	52-59	0113	322	102	424	272	100	372		
14.	Lékařské vědy, zdravotnictví	61	0114	412	69	481	344	64	408		
15.	Strojírenství, technologie, stavebnictví, průmysl, obchod a řemesla	62 66-69	0115	225	75	300	201	75	276		
16.	Zemědělství, lesnictví, chov dobytka, lov zvěře a rybolov	63	0116	275	93	368	244	87	331		

Tematická skupina		Znak MDT ¹⁾	Č. ř.	Tituly celkem			z toho první vydání			E - tituly	Audio tituly
				knihy	brožury	celkem	knihy	brožury	celkem	celkem	celkem
a		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
18.	Management, řízení a organizace	005	0118	122	19	141	111	19	130	Nesleduje se	Nesleduje se
19.	Územní plánování, urbanismus a tvorba krajiny, architektura	70-72	0119	181	34	215	173	32	205		
20.	Sochařství, výtvarné umění, grafika, fotografie	73-77	0120	438	103	541	418	101	519		
21.	Hudba, divadlo, film apod. umění	78, 791-792	0121	195	23	218	184	23	207		
22.	Hry a sport	793-799	0122	213	34	247	201	32	233		
23.	a) Dějiny literatury a literární kritika	82	0123	141	6	147	134	6	140		
	b) Literární texty	821	0124	4 508	659	5 167	3 606	592	4 198		
24.	Geografie	91	0125	221	21	242	203	16	219		
25.	Historie, biografie	92-94	0126	1 102	76	1 178	1 012	71	1 083		
Úhrnem		0-94	0127	11 987	2 147	14 134	10 188	1 993	12 181		
z toho	školní učebnice		0128	306	69	375	179	58	237		
	dětské knihy		0129	1 241	883	2 124	986	781	1 767		
	vysokoškolská skripta a VŠ učebnice		0130	279	10	289	206	10	216		
Kontrolní součet (ř. 0101 až 0130)			0139	25 800	5 256	31 056	21 747	4 835	26 582		

II. Neperiodické publikace podle jazyka vydání

Jazyk vydání	Č. ř.	Počet		
		tištěných titulů	e - titulů	audio titulů
a	1	3	3	4
Celkem	0201	14 134	Nesleduje se	Nesleduje se
v tom podle jazyka vydání	čeština	0202	12 272	
	čeština a jiné jazyky	0203	753	
	angličtina	0204	492	
	slovenština	0205	313	
	němčina	0206	49	
	ruština	0207	35	
	poština	0208	22	
	španělština	0209	22	
	italština	0210	14	
	francouzština	0211	8	
	ukrajinština	0212	8	
	maďarština	0213	6	
	esperanto	0214	5	

Jazyk vydání	Č. ř.	Počet			
		tištěných titulů	e - titulů	audio titulů	
a	1	3	3	4	
v tom podle jazyka vydání	chorvatština	0215	4	Nesleduje se	Nesleduje se
	čínština	0216	3		
	rumunština	0217	3		
	filipínština	0218	2		
	běloruština	0219	1		
	bosenština	0220	1		
	hindština	0221	1		
	japonština	0222	1		
	portugalština	0223	1		
	švédština	0224	1		
	vícejazyčné publikace (kromě češtiny)	0225	117		
	Kontrolní součet (ř. 0201 až 0225)	0226	28 268		

III. Neperiodické publikace – překlady z jiných jazyků

Jazyk originálu	Č. ř.	Počet		
		tištěných titulů	e - titulů	audio titulů
a	1	2	3	4
Překlady celkem	0301	5 246	Nesleduje se	Nesleduje se
v tom podle jazyka originálu	angličtina	0302	2 668	
	němčina	0303	806	
	francouzština	0304	364	
	slovenština	0305	335	
	španělština	0306	184	
	italština	0307	112	
	ruština	0308	103	
	polština	0309	93	
	japonština	0310	74	
	švédština	0311	69	
	norština	0312	31	
	finština	0313	17	
	latina novodobá a středověká	0314	17	

Jazyk originálu	Č. ř.	Počet			
		tištěných titulů	e - titulů	audio titulů	
a	1	2	3	4	
v tom podle jazyka originálu	nizozemština	0315	16	Nesleduje se	Nesleduje se
	ukrajinština	0316	13		
	dánština	0317	12		
	litevština	0318	12		
	islandština	0319	11		
	čínština	0320	10		
	hebrejština nová (ivrit)	0321	10		
	chorvatština	0322	10		
	portugalština	0323	10		
	řečtina klasická	0324	8		
	latina klasická	0325	7		
	neurčeno	0326	7		
	esperanto	0327	5		
	maďarština	0328	5		

Jazyk originálu		Č. ř.	Počet		
			tištěných titulů	e - titulů	audio titulů
a		1	3	3	4
v tom podle jazyka originálu	řečtina novodobá	0329	5	Nesleduje se	Nesleduje se
	slovinština	0330	4		
	arabština novodobá	0331	3		
	korejština	0332	3		
	srbština	0333	3		
	arabština klasická	0334	2		
	bulharština	0335	2		
	romština	0336	2		
	rumunština	0337	2		
	běloruština	0338	1		
	gruzínština	0339	1		
	hebrejština stará	0340	1		
	hindština	0341	1		
	irština	0342	1		
	katalánština	0343	1		

Jazyk originálu		Č. ř.	Počet		
			tištěných titulů	e - titulů	audio titulů
a		1	3	3	4
v tom podle jazyka originálu	lotyština	0344	1	Nesleduje se	Nesleduje se
	ostatní africké jazyky	0345	1		
	ostatní asijské jazyky	0346	1		
	ostatní staré jazyky	0347	1		
	perština	0348	1		
	sanskrt	0349	1		
	turečtina	0350	1		
	uzbečtina	0351	1		
	vietnamština	0352	1		
	více jazyků	0353	196		
	Kontrolní součet (ř. 0301 až 0353)		0354	10 492	

Přrůstek domácí literatury za rok 2021

Nezahrnuje přrůstky Slovanské knihovny a Knihovnického institutu

A. Neperiodické publikace

celkem	42 090
tištěné dokumenty	40 230
netištěné dokumenty	1 860

Podíl akvizičních zdrojů na celkovém přrůstku

	k. j.	%
povinný výtisk	35 232	83,71
nákup	2 314	5,50
dary	4 216	10,02
interní zdroj	136	0,32
rezervní fondy	164	0,39
náhrady	28	0,06
Celkem	42 090	100

Rozbor celkového přrůstku podle určení

I. Knihy		k. j.
a) Národní konzervační fond (celkem)		17 096
z toho	povinný výtisk (PV 1)	14 750
	nákup	546
	dary	1 747
	náhrady	0
	interní zdroj	32
	rezervní fondy	21
	b) Univerzální knihovní fond	
z toho	povinný výtisk (PV 2)	14 722
	nákup	1 034
	dary	2 167
	náhrady	28
	interní zdroj	92
	rezervní fondy	137
c) Půjčovní (Studijní) knihovní fond		810
z toho	nákup	685
	dary	121
	náhrady	0
	interní zdroj	0
	rezervní fondy	4
d) spotřební literatura		2
z toho	nákup	2
	dary	0
	interní zdroje	0

II. Speciální dokumenty (povinný výtisk, nákup, dary)		k. j.
a) Národní konzervační fond (celkem)		2 825
z toho	pohlednice	345
	plakáty	1 200
	kartografické dokumenty	414
	grafika	629
	hudebniny	237
b) Univerzální knihovní fond		1 317
z toho	plakáty	570
	kartografické dokumenty	384
	grafika	174
	hudebniny	189
c) fond speciálních (netištěných) dokumentů		1 860
z toho	zvukové snímky	1 460
	elektronické dokumenty	386
	videozáznamy	14

B. Periodický tisk

Domácí periodický tisk		tituly
a) Národní konzervační fond (celkem)		5 037
z toho	povinný výtisk (PV 1)	5 037
b) Univerzální knihovní fond		4 530
z toho	povinný výtisk (PV2)	4 450
	nákup	80
c) Spotřební literatura		29
z toho	nákup	26
	dary	3

Komentář ke statistickým rozborům přírůstku domácí literatury

Akviziční činnost je zaměřena především na doplňování současné domácí produkce v plné druhové a tematické šíři, na doplňování nezbytných profilových multiplikátů a retrospektivně na doplňování bohemikálních deziderat. Získané dokumenty jsou zařazovány do Národního konzervačního fondu (NKF), Univerzálního knihovního fondu (UKF) a do Studijního fondu (SF).

Celkový objem přírůstku domácích neperiodických publikací byl **42 090 knihovních jednotek** (dále jen k. j.), což je o 539 k. j. méně než v roce 2020.

Vydavatelská sféra je již druhý rok významně ovlivněna mimořádnými opatřeními vlády v souvislosti s šířením nemoci covid-19, což generuje nižší přírůstek, který je v domácích dokumentech dominantně tvořen povinnými výtisky. Negativně byla činnost pracoviště rovněž ovlivněna důsledky kybernetického útoku na NK ČR.

Povinné výtisky byly získávány na základě zákona č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích. Podle tohoto zákona má NK ČR právo na dva povinné výtisky z každého vydání. V roce 2021 bylo evidováno celkem **35 232 k. j.** povinných výtisků neperiodických publikací, tj. 83,71 % z celkového přírůstku. Z toho bylo 29 472 k. j. knih (83,65 %); kartografických dokumentů 757 k. j. (2,15 %); grafiky 762 k. j. (2,16 %); plakátů 1 770 k. j. (5,02 %); pohlednic 450 (1,29 %); hudebnin 280 k. j. (0,80 %); netištěných dokumentů 1 846 k. j. (5,24 %).

Stále není plně respektován výše citovaný zákon, a proto pokračovaly urgency nedodaných titulů, příp. exemplářů (osobně, telefonicky, písemně, e-mailem). Avšak je tolerována praxe většiny velkých vydavatelů, kteří odevzdávají povinné výtisky dávkově v kumulovaných zásilkách za delší časové období. U některých titulů tak není dodržována zákonná třicetidenní lhůta pro odevzdání, ale v běžné praxi nelze většinou zjistit skutečný den vydání.

Pro roční statistiku o vydávaných neperiodických publikacích v ČR za rok 2021 bylo v souladu s doporučeními UNESCO na základě přijatého povinného výtisku zpracováno **14 134** knižních titulů.

Nákupem bylo získáno celkem **2 314 k. j.** za **1 050 013 Kč**. Podíl nákupu na celkovém přírůstku činil 5,50 %. Průměrné náklady na jednu zakoupenou knihovní jednotku byly 454 Kč. Z toho pro retrospektivní doplňování bylo nakoupeno celkem 791 k. j. (34,18 %) za 525 757 Kč (50,07 % z rozpočtu) včetně velmi vzácných bibliofilii a speciálních tištěných dokumentů. Průměrné náklady na jednu knihovní jednotku zakoupenou v antikvariátech činily 665 Kč. Při nákupu těchto dokumentů byly dojednávány a využívány slevy ve výši 43 993 Kč.

Fondy NK ČR byly průběžně doplňovány profilovou soudobou literaturou v počtu 1 523 k. j. (65,82 %) celkem za 524 256 Kč (49,93 % z rozpočtu). Při průměrné ceně 344 Kč bylo dosaženo slevy 165 418 Kč. V rámci celého nákupu bylo dosaženo celkové slevy 209 411 Kč.

Z aktuální i antikvární nabídky bylo nejvíce publikací zakoupeno pro UKF 1 054 k. j. (45,55 %), pro SF 685 k. j. (29,60 %), pro NKF 573 k. j. (24,76%). Pro interní potřebu pracovišť byly zakoupeny 2 k. j. (0,09 %).

Dary starší literatury jsou stále významným zdrojem pro retrospektivní doplňování fondů, dary publikací z aktuální produkce nejsou tak běžné, nicméně i v rámci agendy povinného výtisku bývá občas

nakladateli odevzdáno více exemplářů, ty jsou pak použity k doplnění fondů NK ČR, nebo jsou předány dalším knihovnám podle jejich zaměření, nebo je využije NK ČR k digitalizaci, případně jsou na vyžádání vráceny vydavateli. Oddělení doplňování domácích dokumentů doplňuje z darů také tištěné speciální dokumenty a speciální netištěné dokumenty – videozáznamy.

Celkem byly darem získány knihy, hudebniny, kartografické dokumenty, grafika i videozáznamy v počtu **4 216** k. j., tedy 10,02 % z celkového přírůstku. Z toho do NKF bylo zařazeno 1 872 k. j. (44,40 %) a do UKF 2 223 k. j. (52,73 %), do SF pak 121 k. j. (2,87 %), jako spotřební literatura 0 k. j. (0 %).

Z **rezervních fondů** bylo zařazeno celkem **164** k. j. včetně hudebnin. Výběr byl zaměřen na bohemikální deziderata. Podíl dokumentů z rezervních fondů na celkovém přírůstku byl 0,39 %. Z toho do NKF bylo zařazeno 21 k. j. (12,80 %) a 2 k. j. hudebnin (1,22 %), do UKF 137 k. j. (83,54 %), do SF pak byly doplněny 4 k. j. (2,44 %).

Z **interních zdrojů** byl doplněn dokumenty především UKF 92 k. j. (67,65 %) knih a 2 k. j. kartografických dokumentů a 1 k. j. grafiky. NKF pak 32 k. j. (23,53 %), také 2 k. j. hudebnin a 7 k. j. kartografických dokumentů. Speciální tištěné dokumenty tvořily 7,35 %. Celkem bylo z interních zdrojů doplněno **136** k. j., což činí 0,32 % z ročního přírůstku domácích dokumentů. Jako čtenářské **náhrady** bylo do

UKF zařazeno celkem **28** k. j. Podíl náhrad na celkovém přírůstku byl 0,06 %.

Oddělení doplňování domácích dokumentů významně přispívá na server *Obálkyknih.cz* prostřednictvím skenovacího klienta, nebo přes webové rozhraní. V roce 2021 bylo odesláno 5 333 náhledů obálek knih a obsahů, 452 náhledů grafických dokumentů, 85 pohlednic a 389 plakátů.

V závěru roku 2021 se realizoval dlouholetý záměr přemístění celého pracoviště do zrekonstruované části starého objektu v Hostivaři. Náročné stěhovací výkon pracoviště a kontinuální doplňování domácích dokumentů do sbírek knihovny, jejich akviziční a další odborné knihovnické zpracování neohrozilo.

Přírůstek zahraniční literatury za rok 2021

Nezahrnuje přírůstky Slovanské knihovny a Knihovnického institutu.

A. Neperiodické publikace

celkem		7 967 k. j.
tištěné dokumenty		6 794
netištěné dokumenty		1 173
z toho	výměna	2 152 (27,02 %)
	dary	1 326 (16,64 %)
	nákup	3 316 (41,63 %)
	mikrodokumenty	1 159 (14,54 %)
	zvukové dokumenty	9 (0,11 %)
	elektronický zdroj	5 (0,06 %)

Rozbor celkového přírůstku podle zemí | *) zahrnuje CD-ROM, mikrodokumenty, video a zvukové záznamy

	Země	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)
1.	USA	287	75	1 042	1 161	2 565
2.	Německo	208	355	443	1	1007
3.	Velká Británie	6	52	481	3	542
4.	Rusko	321	28	66	0	415
5.	Slovensko	45	281	2	5	333
6.	Francie	85	40	169	1	295
7.	Španělsko	58	18	205	0	281
8.	Rumunsko	158	11	86	0	255
9.	Polsko	152	62	25	0	239
10.	Itálie	7	26	185	0	218
11.	Švýcarsko	0	18	162	0	180
12.	Rakousko	32	94	21	1	148
13.	Čína	109	17	2	0	128
14.	Bělorusko	119	1	1	0	121
15.	Srbsko	107	12	0	1	120
16.	Maďarsko	57	20	42	0	119
17.	Chorvatsko	78	11	24	0	113
18.	Nizozemsko	0	13	85	0	98
19.	Belgie	1	8	76	0	85
20.	Ukrajina	72	10	2	0	84
21.	Japonsko	64	9	0	0	73
22.	Portugalsko	1	0	50	0	51
23.	Ázerbájdžán	41	2	0	0	43

	Země	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)
24.	Moldavsko	39	0	0	0	39
	Švédsko	32	3	4	0	39
25.	Bulharsko	18	19	0	0	37
26.	Kanada	0	2	30	0	32
27.	Finsko	28	3	0	0	31
28.	Indie	0	21	7	0	28
29.	Singapur	0	1	21	0	22
30.	Brazílie	0	0	19	0	19
	Slovensko	8	11	0	0	19
31.	Lotyšsko	3	13	0	0	16
32.	Makedonie	6	8	0	0	14
33.	Dánsko	0	8	3	0	11
	Turecko	0	11	0	0	11
34.	Egypt	0	6	4	0	10
35.	Litva	8	1	0	0	9
	Peru	0	0	9	0	9
36.	Jižní Korea	0	7	1	0	8
37.	Argentina	0	0	7	0	7
	Mexiko	0	0	7	0	7
38.	Filipíny	0	5	1	0	6
	Libanon	0	6	0	0	6
39.	Kolumbie	0	2	3	0	5

	Země	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)	
40.	Chile	0	0	4	0	4	
	Irsko	0	0	4	0	4	
	Norsko	0	3	1	0	4	
41.	Bosna a Hercegovina	0	3	0	0	3	
	Etiopie	0	3	0	0	3	
	Izrael	0	3	0	0	3	
	Jihoafrická republika	0	0	3	0	3	
	Kazachstán	0	3	0	0	3	
	Řecko	0	3	0	0	3	
	Sýrie	0	3	0	0	3	
	Vatikán	0	0	3	0	3	
	Vietnam	0	3	0	0	3	
	42.	Austrálie	0	0	2	0	2
		Bolívie	0	0	2	0	2
Černá Hora		1	1	0	0	2	
Gruzie		0	2	0	0	2	
Lucembursko		0	0	2	0	2	
Pákistán		0	0	2	0	2	
Paraguay		0	0	2	0	2	
Saudská Arábie		0	2	0	0	2	
Thajsko		0	1	1	0	2	
43.	Afghánistán	0	1	0	0	1	
	Albánie	0	1	0	0	1	
	Ekvádor	0	0	1	0	1	

	Země	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)
43.	Estonsko	0	1	0	0	1
	Katar	0	0	1	0	1
	Malajsie	0	1	0	0	1
	Malta	0	0	1	0	1
	Mauricius	0	1	0	0	1
	Nový Zéland	0	0	1	0	1
	Réunion	0	0	1	0	1
	Spojené arabské emiráty	0	1	0	0	1
	Tchaj-wan	1	0	0	0	1
	celkem	2 152	1 326	3 316	1 173	7 967
	% z celkového přírůstku	27,02	16,64	41,63	14,71	100,00

Rozbor celkového přírůstku podle oborů | *) zahrnuje videozáznamy, mikrodokumenty a zvukové záznamy

	Obory	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)	%
1.	všeobecnosti	240	72	351	30	693	8,70
2.	filozofie, psychologie	48	58	102	0	208	2,61
3.	náboženství, teologie	46	85	172	0	303	3,80
4.	sociologie, statistika	104	44	147	2	297	3,72
5.	politika, ekonomie	229	63	338	140	770	9,66
6.	právo, veřejná správa, pojišťovnictví	140	52	61	406	659	8,27
7.	vojenství a vojenské vědy	33	6	51	167	257	3,23
8.	školství, pedagogika, volný čas	25	34	26	42	127	1,59
9.	obchod, spoje, doprava, cestovní ruch	16	6	5	61	88	1,11
10.	etnografie, kulturní antropologie	85	19	46	26	176	2,21
11.	filologie, jazyky, jazykověda	131	65	78	0	274	3,44
12.	matematika	12	2	55	0	69	0,86
13.	přírodní vědy	45	34	138	54	271	3,41

	Obory	Výměna	Dary	Nákup	SDZ*)	Celkem (k. j.)	%
14.	lékařské vědy, zdravotnictví	28	36	71	92	227	2,84
15.	technika, technologie, průmysl, řemesla	13	15	28	50	106	1,33
16.	zemědělství, lesnictví	4	10	11	32	57	0,73
17.	domácí hospodaření	3	14	9	8	34	0,42
18.	management, řízení a organizace	11	8	9	30	58	0,73
19.	urbanismus, architektura	30	24	110	17	181	2,27
20.	sochařství, výtvarné umění, grafika, fotografie	115	76	188	4	383	4,81
21.	hudba, divadlo, film apod. umění	82	93	174	6	355	4,46
22.	hry a sport	2	0	4	3	9	0,12
23.	literární věda	172	52	205	0	429	5,38
24.	geografie	25	35	21	0	81	1,02
25.	historie, biografie	425	175	869	1	1 470	18,45
26.	literární texty	88	248	47	2	385	4,83
	celkem	2 152	1 326	3 316	1 173	7 967	100,00

Rozbor celkového přírůstku podle určení

		k. j.	%
1.	Národní konzervační fond	710	8,91
2.	Studovny a příručky celkem	753	9,46
	z toho		
	Všeobecná studovna	18	
	Studovna společenských a přírodních věd	91	
	Studovna rukopisů a starých tisků	193	
	Studovna Hudebního oddělení	202	
	Studovna vědeckých pracovníků	62	
	Referenční centrum	1	
	Studijní zóna	186	
3.	Univerzální knihovní fond (včetně fondu OSN)	6 504	81,63

Rozbor aktivních výměnných kontaktů podle zemí

	země	počet partnerů
1.	Německo	11
2.	Španělsko	11
3.	Maďarsko	7
4.	USA	5
5.	Polsko	5
6.	Rusko	5
7.	Rumunsko	5
8.	Chorvatsko	5
9.	Japonsko	4
10.	Itálie	4
11.	Slovensko	4

Výměnné kontakty celkem – 123 aktivních partnerů ve 40 zemích. Počet partnerů v ostatních zemích byl menší než 4.

B. Periodický tisk

celkem titulů		297	
z toho	výměna	67	22,50 %
	dary	16	5,50 %
	nákup	214	72,00 %

Komentář ke statistickým rozborům přírůstku zahraniční literatury

Akviziční činnost je zaměřena především na výběrové získávání dokumentů z profilových oborů (obory společenských věd, přírodních věd, kultury a umění). Získané publikace jsou zařazovány do Národního konzervačního fondu (NKF) a do Univerzálního knihovního fondu (UKF). Ve výjimečných případech jsou publikace předávány do fondu Slovanské knihovny a Knihovnického institutu.

Do fondů NK ČR bylo získáno celkem 7967 k. j. neperiodické literatury, z toho činily tištěné dokumenty 6794 k. j. a netištěné dokumenty 1173 k. j. V rámci tištěných dokumentů bylo získáno 8 kartografických dokumentů (1 NKF, 7 UKF), 9 grafických (NKF) a 138 hudebnin (13 NKF, 125 Hudební oddělení). Během roku 2021 bylo ověřeno a uloženo do databáze 6405 objednávek na zahraniční knižní produkci.

Všechny nové přírůstky byly akvizičně zpracovány (přírůstky získané nákupem a výměnou také v modulu ACQ).

V roce 2021 bylo v rámci výměny odesláno do zahraničí 2 254 svazků, z toho do EU 1 252 svazků. Pro tyto účely bylo nakoupeno 1 931 publikací, zbytek jsme dostali darem.

Celkem jsme vyřídili 1 085 objednávek ze zahraničí (z toho 129 z 9 nabídkových seznamů) a 622 objednávek a 19 nabídkových seznamů z ČR. Kromě toho

se poslalo 56 svazků, o které již nikde nebyl zájem, na destruktivní digitalizaci.

V roce 2021 byly nakoupeny zahraniční dokumenty za cca 5 milionů Kč. Procentuálně byl podíl nákupu zahraniční literatury v celkovém rozpočtu Oddělení doplňování zahraniční literatury (ODZD) opět vyšší než výměna (41,63 %), což potvrzuje tendenci tlumení výměny ve prospěch nákupu jako druhu doplňování zahraniční literatury. Celkem bylo akvizičně zpracováno 3 311 svazků získaných nákupem a 5 svazků přímého nákupu pro OOKF. Průměrné náklady na jeden zahraniční svazek činily 1 476,55 Kč.

V roce 2021 vynaložili pracovníci ODZD maximální úsilí na získávání profilových publikací pro fondy NK ČR za co nejnižší náklady díky využití větších akčních slev zahraničních dodavatelů/nakladatelů a veletržních slev. Přesto soustavný růst cen na knižním trhu, zvyšování poštovního, nezanedbatelná sazba DPH na knihy a také kurz koruny vůči americkému dolaru, britské libře a euru ovlivnily nákupy zahraničních dokumentů. Pro zmírnění negativních důsledků výše zmíněných faktorů bude žádoucí se i na dálle zaměřovat na přímé nákupy na veletržích.

Velmi úspěšnou byla účast ODZD na mezinárodním knižním veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem. Slevy při nákupu publikací dosahovaly běžně 40 %. Někteří frankfurtští nakladatelé, se kterými dlouhodobě spolupracujeme, nám objednané publikace zaslali s obvyklou veletržní slevou, i když se ve-

letrhu nezúčastnili. Při nákupu zahraniční literatury bylo na slevách ušetřeno 1 016 436,74 Kč. Při nákupu české literatury pro partnery výměny bylo ušetřeno 132 720,60 Kč.

V roce 2021 se výměna podílela na celkové akvizici zahraniční literatury 27,02 % (2 152 sv.).

Výměna má stále své nezastupitelné místo v celkovém doplňování zahraničních dokumentů, a to hlavně ze států mimo EU, a významná je výměna periodik, která je finančně nepochybně přínosem pro NK ČR. V roce 2021 se podíl výměny na akvizici zahraničních tištěných periodik nepatrně zvýšil na 22,50 % (v roce 2020 to bylo 22,00 %). Oproti tomu výměna v rámci západní Evropy a USA již několik let stagnuje. Hlavním druhem doplňování je v těchto oblastech nákup.

V roce 2021 bylo zaregistrováno 1 326 dokumentů od 70 dárců v celkové odhadní hodnotě 1 326 000 Kč. Za zmínku stojí dvě výpravné knihy o Češích v Bulharsku. První s názvem *Bulharští Češi* představuje prostřednictvím trojjazyčného textu a bohatého obrazového materiálu „život, společenskou a veřejnou činnost a přínos více jak dvaceti Čechů, kteří významně přispěli k rozvoji a modernizaci nově osvobozeného Bulharska na konci 19. a na počátku 20. století“. Publikace *Bulharští Češi* získala prestižní ocenění Zlatý lev za nejlepší vydavatelský projekt na výročních cenách Asociace Bulharská kniha. Druhá

publikace, *Josef Schnitter 1852–1914*, se věnuje architektovi města Plovdiv Josefu Schnitterovi.

V závěru roku 2021 se realizoval dlouholetý záměr přemístění celého pracoviště do zrekonstruované části starého objektu Centrálního depozitáře v Hostivaři. Náročné stěhování však výkon pracoviště a kontinuální doplňování dokumentů do sbírek knihovny, jejich akviziční a další odborné knihovnické zpracování neohrozilo.

Mezinárodní agentury

ISBN

Do mezinárodního systému standardního číslování knih (ISBN) se přihlásilo 295 nových nakladatelů. Celkový počet registrovaných českých účastníků systému ISBN v ČR k 31. 12. 2021 dosáhl čísla 7 892. Byl průběžně aktualizován *Adresář nakladatelů v ČR (NAK)*.

Správnost čísel ISBN byla ověřena ve více než 15 000 titulech (kromě tištěných knih též v knihách na CD-ROM nebo DVD-ROM), a to i ve starších publikacích získaných retrospektivním doplňováním. Pokračovalo přidělování čísel ISBN titulům vydávaným subjekty neregistrovanými v systému ISBN, ať už před vydáním knihy na základě online podané žádosti, anebo přidělování dodatečné. Takto bylo

přiděleno 1 869 čísel ISBN. Bylo zpracováno 24 čísel elektronického čtrnáctideníku *O.K. – Ohlášené knihy* se 7 464 záznamy o knihách chystaných k vydání. Bylo zpracováno 10 550 záznamů ohlášených e-knih; od července 2010, kdy se číslování e-knih v ČR zavedlo, báze ohlášených e-knih čítá celkem 101 940 záznamů. Mechanismus přidělování a hlášení čísel ISBN je u e-knih stejný jako u tištěných publikací a u knih vydávaných na datovém nosiči: nakladatel přidělená ISBN hlásí prostřednictvím online formuláře, poté probíhá korektura záznamů. Záznamy e-knih s přidělenými čísly ISBN se ale nezveřejňují v periodiku *O.K. – Ohlášené knihy*.

Pokračovaly pracovní kontakty s Mezinárodní agenturou ISBN v Londýně. Byl odeslán soupis chybných ISBN zaznamenaných v roce 2021 v českých publikacích. Odeslána byla též úplná aktualizovaná databáze českých nakladatelů/vydavatelů pro Mezinárodní adresář vydavatelů ISBN (Global Register of Publishers – GRP).

ISMN

Do systému ISMN se nově přihlásilo 6 hudebních vydavatelů. Celkový počet účastníků systému ISMN v ČR k 31. 12. 2021 dosáhl čísla 141. Byla aktualizována dílčí báze *Adresáře nakladatelů v ČR (NAK)* věnovaná hudebním vydavatelstvím.

Správnost čísel ISMN byla zkontrolována ve 140 titulech hudebnin a 27 titulům bylo přiděleno číslo

ISMN ze sběrného identifikátoru Národní agentury ISMN v ČR.

Pokračovaly pracovní kontakty s Mezinárodní agenturou ISMN v Berlíně.

Výroční zasedání Mezinárodní agentury ISBN i výroční zasedání Mezinárodní agentury ISMN, která se měla konat v září 2021 v marockém Rabatu, se v důsledku pandemie covidu-19 uskutečnila pouze virtuálně.

Statistiky zpracovatelských útvárů

Novodobé fondy

Tabulka zahrnuje dokumenty zpracované v Odboru doplňování a zpracování fondů (domácí knihy, hudebniny a mapy částečně v rámci sdílené katalogizace ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně, Vědeckou knihovnou v Olomouci a Městskou knihovnou v Praze), Knihovnickém institutu, Slovanské knihovně, Hudebním oddělení, Oddělení periodik a Oddělení archivace webu).

Knihy	43 578
Periodika	365
Články v českých novinách a časopisech	572
Grafika	2 180
Kartografické dokumenty	918
Zvukové záznamy	846
Hudebniny	2 317
Elektronické zdroje	399
Mikrodokumenty	908
Videodokumenty	4

Historické fondy

Tabulka zahrnuje dokumenty zpracované v Odboru historických a hudebních fondů, malý podíl starých tisků zpracovala i Slovanská knihovna.

Rukopisy	1 733
Staré tisky	3 618
Historické mapy	36

Přírůstek záznamů do souborných katalogů a databází

Souborný katalog ČR	257 832
Soubory národních autorit	32 350
Články v českých novinách a časopisech	45 498

Statistické ukazatele služeb

Národní knihovna ČR poskytuje knihovnické a informační služby jako základní statutární činnost za podmínek vymezených Knihovním řádem. Spektrum základních služeb je stabilní. Vedle využívání fyzických sbírek na místě je běžnou součástí základních služeb zpřístupňování obsahu dokumentů online a prostřednictvím digitálních knihoven. V roce 2021 jsme opět výrazně pocítili význam zdrojů a služeb dostupných ve virtuálním prostředí, který v mnoha ohledech zastínil využívání knihovny jako fyzické služby a prostoru. I v roce 2021 pro hodnocení statistických ukazatelů služeb platí, že fungování NK ČR jako fyzického prostoru pro veřejnost bylo i nadále ovlivněno pandemií covidu-19. Po uvolnění vládních opatření přišel ve chvíli, kdy byla knihovna připravena se po několika měsících opět kompletně otevřít, kybernetický útok. Jeho následky se promítaly do podmínek poskytování služeb po několik měsíců. Mezi pozitiva roku 2021 naopak patří, že se díky technologiím podařilo nabídnout uživatelům nové služby, které jim mohou využívání knihovny zpříjemnit.

Z původní provozní doby plánované pro rok 2021 v rozsahu 278 dnů mohla být knihovna pro veřejnost otevřena alespoň částečně 210 dnů, tj. 75,5 % z původně předpokládaného objemu provozních dnů. Z toho 45 dnů byla v různých režimech otevřena pouze Hala služeb. 12 dnů to bylo formou výdejního okénka pro absenční výpůjčky z fondu NK ČR a také pro částečné poskytování meziknihovních služeb – výdej objednaných kopií a výdej objednaných výpůjček, které bylo možné řádně či s výjimečným souhlasem dodávající knihovny poskytnout pro absenční výpůjčky. Zbývajících 33 dnů, po které byla přístupná jen Hala služeb, zde mohla kromě absenčních výpůjček z fondu NK ČR probíhat i registrace a dočasně byly v Hale služeb poskytovány též meziknihovní služby a výdej objednaných kopií z fondu NK ČR. Dalších 165 dnů (59 % objemu předpokládané provozní doby v roce 2021) pak mohli čtenáři a návštěvníci od 2. 6. 2021 využívat i jednotlivé studovny.

Vzhledem k protiepidemickým opatřením byly na počátku roku poskytovány pouze online služby. Na přelomu února a března (18. 2.–5. 3.) mohli čtenáři využívat výdejní okénko a následně byla NK ČR dostupná až do 12. dubna opět jen online. Po uvolnění vládních protiepidemických opatření se od 13. dubna opět obnovil provoz Haly služeb a k 19. květnu byl připraven i provoz studoven v rozsahu daném vládní regulací. Výrazně do chodu knihovny zasáhl však kybernetický útok v polovině května a časově náročné

řešení jeho následků. Do víceméně běžných „kolejí“ se provoz knihovny, pokud jde o služby poskytované fyzicky na místě, postupně dostával v průběhu září až října.

Obdobně jako v předchozím roce i pro rok 2021 byly typické limity dané požadavky na dodržování vládních protiepidemických opatření (omezení počtu míst ke studiu v souvislosti s dodržováním rozestupů a též limit daný povoleným počtem uživatelů v jednotlivých prostorách). V letních měsících zůstala knihovna mimořádně otevřená bez obvyklé dvoutýdenní uzavírky. Veškeré údaje o fyzické návštěvnosti či počtu fyzických výpůjček, ale též nárůst využívání digitálních služeb a zdrojů je tak potřeba vnímat i s přihlédnutím k výše uvedeným faktům.

Celková fyzická návštěvnost knihovny v roce 2021 klesla oproti předchozímu a též „covidovému“ roku o 31 % (viz tabulka Přehled poskytnutých služeb... a grafy 3 a 8). Tento další pokles čtenářských návštěv můžeme vedle výše zmíněných důsledků pandemie zajisté přičíst na vrub i následkům kybernetického útoku. Vlivem kybernetického útoku musela být na několik dnů opět uzavřena Hala služeb, jejíž provoz se podařilo obnovit 24. května. Odloženo bylo již připravené otevření studijních prostor. První studovny se mohly čtenářům zpřístupnit až počátkem června, a to pouze pro studium fyzických dokumentů, všechny studovny se postupně podařilo otevřít do začátku července. Kromě snížené kapacity studijních míst

související s protiepidemickými opatřeními k vyšší návštěvnosti zajisté nepřispěl ani fakt, že se počítačové vybavení dostupné pro čtenáře v jednotlivých studovnách po kybernetickém útoku postupně obnovovalo v delším časovém úseku. Oproti stavu před útokem bylo nutné u čtenářských počítačů zvolit řešení „jednoúčelových počítačů“, což opět ovlivnilo četnost jejich využívání čtenáři. V neposlední řadě je nutné zmínit, že až do 30. června byl po přihlášení registrovaným čtenářům NK ČR vzdáleně přístupný celý obsah NDK-COVID, tj. potřeba studovat fyzické dokumenty přímo v knihovně se tím redukovala.

Společně s otevřením studoven 2. června byla obnovena i expedice fondů z depozitářů v Hostivaři, které byly řadu let nedostupné v souvislosti s revitalizací. Do konce roku 2021 bylo z těchto depozitářů expedováno více než 9 000 svazků.

Nejnavštěvovanější ze čtenářských prostor je trvale Hala služeb jako centrum prvního přijetí uživatelů, která zaznamenala 36 211 čtenářských návštěv. Toto číslo představuje cca 70 % objemu čtenářských návštěv v roce 2020 a výrazně koresponduje mimo jiné i s omezeným počtem provozních dnů v roce 2021. Je nutné též připomenout, že během období, kdy bylo v provozu jen výdejní okénko, bylo možné v Hale služeb poskytovat jen část ze standardně nabízených služeb a v průběhu uzavření NK ČR byla všem registrovaným uživatelům průběžně prodloužována platnost jejich registrace a výpůjční lhůta ab-

senčních výpůjček. U většiny studoven poskytujících základní služby klesla návštěvnost na necelých 70 % objemu roku 2020. Část tohoto poklesu je možné logicky navázat na již výše zmíněná omezení (snížený počet provozních dnů – v případě studoven je to pouhých 59 % z původního plánu pro rok 2021, limitovaný počet studijních a počítačových míst, limitovaný rozsah poskytovaných služeb ve vazbě na následky kybernetického útoku, důsledky provozu NDK-COVID a následně děl nedostupných na trhu v rámci NDK). Mezi studovnamy je nejvyužívanější Všeobecná studovna. Tato studovna disponuje nejvyšším počtem studijních míst (ve standardním režimu 205 míst, po redukcích nabízela od června 45 míst, v souvislosti se zmírněním vládních opatření bylo možné v srpnu počet míst lehce navýšit na 50) a též nejdelší otevírací dobou – 75 hodin týdně vzhledem k tomu, že v roce 2021 se po otevření již podařilo udržet provozní dobu této studovny bez výkyvů. Ze studoven poskytujících základní služby klesla návštěvnost nejméně ve Studovně vědeckých pracovníků (73 % objemu roku 2020) a též ve Studovně společenských a přírodních věd (70 %). Toto je možné spojit s potřebou využívat při vědecké práci i literaturu, která dosud neprošla digitalizací, resp. omezeným počtem studijních míst ve Všeobecné studovně, který se při vyšším počtu zájemců o studium přirozeně přelil do Studovny společenských a přírodních věd. Extrémně nízkou návštěvnost Referenčního centra (47 % obje-

mu roku 2020) můžeme provázat s charakterem této studovny, která mimo jiné v běžném režimu soustřeďuje největší množství počítačů. Jak již bylo zmíněno, počítače pro čtenáře byly obnovovány v delším časovém horizontu a šlo o počítače „jednoúčelové“. Referenční centrum se také v souvislosti s tímto otevřelo až jako poslední studovna začátkem července. Nad zmíněným průměrem se naopak díky návštěvnosti cca 88 %, respektive 84 % objemu roku 2020, pohybuje Studovna hudebního oddělení a Studovna Hostivař zpřístupňující novodobé fondy, které mají často v rámci ČR unikátní charakter. V tomto kontextu je vysoká i návštěvnost Slovanské knihovny, jež dosáhla 78 % objemu roku 2020, nebo Knihovny knihovnické literatury se 77 % (viz tabulka Přehled poskytnutých služeb... a grafy 3 a 8).

Počet výpůjček fyzických svazků – další ze sledovaných ukazatelů – se v roce 2021 pohyboval v rámci celé NK ČR na úrovni lehce nad 74 % hodnoty z roku 2020. Na jednotlivých pracovištích poskytujících výpůjčky je však v roce 2021 možné pozorovat velkou rozkolísanost oproti zmíněnému průměru. V Hale služeb byl počet poskytnutých výpůjček na více než 78 % objemu předešlého roku. Menší propad je možné vyzorovat u Studovny vědeckých pracovníků a Studovny Hostivař, u nichž se počty výpůjček dostaly na úroveň cca 82–89 % stavu z roku 2020. Čísla z roku 2020 naopak překonala Studovna hudebního oddělení (101 %), Slovanská

knihovna (165 %) a absolutním rekordmanem je Archiv NK ČR, který v roce 2021 zpřístupnil pětkrát více výpůjček než o rok dříve. Snížení objemu fyzických výpůjček je možné opět z části přičíst na konto pandemie covidu-19 a komplikacím v provozu knihovny po kybernetickém útoku. Svůj vliv zajisté mělo i zmíněné otevření NDK-COVID do 30. června 2021 a následný přechod do režimu děl nedostupných na trhu a obecně změna zvyklostí uživatelů knihovny. Nicméně již od roku 2014 mají počty výpůjček klesající tendenci, na jejich objemu se s výjimkou Slovenské knihovny ještě neprojeví letošní obnovení expedice z depozitářů, dříve dlouhodobě uzavřených v souvislosti s revitalizací (viz tabulky Přehled poskytnutých služeb... a Základní služby NK ČR v číslech... a graf 7). Pokles počtu objednávek čtenářů (viz Základní služby NK ČR v číslech... a graf 4) má od roku 2014 setrvalý charakter. V minulosti se do něj promítaly zejména dopady revitalizace a nedostupnosti fondů, v posledních dvou letech svou roli hraje pandemie covidu-19, zajisté rozvoj zpřístupnění digitalizovaných dokumentů a změna životního stylu. Většina objednávek byla podána online. Uživatelé si přivykli i komfortu připomínek a upozornění, kterých automatizovaný výpůjční systém rozešle desítky tisíc. Standardně vysoké úrovně procentuální úspěšnosti dosahuje kladné vyřízení požadavku, v roce 2021 to bylo 99,78 %. S uvedenými vývojovými trendy korelují i údaje vztahující se k novým regist-

racím. Počet nových registrací má v posledních letech klesající tendenci, přičemž výraznější pokles je patrný od roku 2015 (viz tabulka Přehled základních služeb... a tabulka Základní služby NK ČR v číslech... a graf 2). Ani v roce 2021 se nepodařilo zvrátit snižující se počet registrovaných uživatelů, potěšující však je, že oproti roku 2021 klesl jen o 9 %. Do statistických údajů o registraci nejsou zahrnuty „technické“ prolongace čtenářských průkazů o dobu nezbytně nutnou v případech, kdy platnost končila během nuceného uzavření knihovny. Díky tomu zůstal i těmto uživatelům zachován přístup do NDK-COVID v obdobích, kdy nebylo možné zajistit přístup k fyzickým dokumentům. K možnosti registrovat se fyzicky v NK ČR přibyla od září i vzdálená registrace. Tu pak od října doplnila též možnost prodloužit si platnost registrace online na základě online úhrady registračního poplatku.

Meziknihovní služby ve světě internetu, online zpřístupňovaných předplacených databází a narůstajícího významu digitálních knihoven pokrývají zejména velmi specializované požadavky na získání výpůjček a kopií. Zpravidla se pak jedná o náročně zjistitelné dokumenty, jejichž získání je vysoce finančně náročné a to zejména u těch, které je nutné dodat ze zahraničí. Údaje za rok 2021 potvrdily klesající počet požadavků na meziknihovní služby vnitrostátní a zahraniční (viz graf 5), nicméně jde o nejnižší meziroční pokles od roku 2014. Počet po-

žadavků na meziknihovní služby představuje téměř 93 % objemu roku předchozího, což je v kontextu roku 2021 nutné vnímat jako pozitivní stav. I do poskytování meziknihovních služeb se přirozeně promítlo uzavření NK ČR. V období, kdy bylo možné provozovat jen výdejní okénko a Referenční centrum zůstávalo z technických důvodů uzavřeno, byla alespoň část meziknihovních služeb poskytována v Hale služeb. Dalším z faktorů, jež pravděpodobně mají na tento trend vliv, je dostupnost širokého spektra licencovaných online informačních zdrojů, které lze navíc prohledávat prostřednictvím multivyhledávací EBSCO Discovery Service (EDS), a zvětšující se význam NDK. V této souvislosti je nutno rovněž zmínit rostoucí cenu mezinárodních meziknihovních služeb, jež jsou poskytovány za finanční spoluúčasti čtenářů. V oblasti reprografických služeb došlo v roce 2021 k poklesu počtu zejména tištěných výstupů (viz tabulka Přehled poskytnutých služeb... a graf 6) na úroveň 80 % roku předchozího. Dynamicky jsou rozvíjeny služby na jednotlivých webech provozovaných knihovnou. Virtuální referenční služba *Ptejte se knihovny* je nadále nejvyužívanější doménou, kterou knihovna provozuje, s počtem návštěv více než 1 milion. Nad tuto hranici návštěvnosti se letos dostala i doména *nkp.cz* (viz graf 10). V počtu navštívených a zobrazených stránek mezi weby i letos extrémně vyniká NDK (viz grafy 11 a 12).

Jak již bylo několikrát zmíněno, rostoucí význam mají v současné době digitální knihovny, zejména ten obsah, který může být v souladu s autorským právem dostupný pro registrované uživatele i vzdáleně. Pokračuje tak trend, který v roce 2020 začal otevřením NDK-VŠ během první vlny pandemie covidu-19. Až do 30. června 2021 pokračovalo výjimečné otevření celého obsahu Národní digitální knihovny v režimu NDK-COVID. Od 1. července 2021 byl pak tento mimořádný přístup ukončen a příslušné části NDK se opět vrátily do režimu děl nedostupných na trhu, u kterých je pro uživatele zajímavá zejména již zmíněná možnost vzdáleného přístupu.

Pro registrované uživatele NK ČR se díky režimu děl nedostupných na trhu v NDK zvýšil objem dokumentů, které mohou po přihlášení využívat prostřednictvím vzdáleného přístupu. Zajisté i to u části uživatelů ovlivňuje jejich potřebu pracovat s fyzickými dokumenty přímo v knihovně. Celkem zaznamenala NDK téměř 3,7 milionu návštěv a oproti roku 2020 její využívání ještě více narostlo, a to o dalších 43 % (viz graf 11).

Elektronické informační zdroje (EIZ) již delší dobu patří mezi jednu z rozhodujících oblastí, která nejvíce ovlivňuje uživatele a veřejnost při hodnocení kvality online informačních služeb knihovny. Standardní součástí služeb knihovny jsou výpůjčky do vlastních čtecích zařízení z elektronických knihoven (zejména ProQuest Ebook Central, EBSCO eBook Co-

llection, Springer). Hlavní katalogy knihovny a elektronické zdroje jsou zpřístupňovány rovněž přes rozhraní EBSCO Discovery Service. Využívání služby se drží na více méně stabilní úrovni. V roce 2021 bylo podle statistických ukazatelů zaznamenáno 41 904 přístupů a 55 540 vyhledávání, tj. jde o návrat k obdobným číslům jako v roce 2019. Většina návštěvníků knihovny při svém pobytu ve studovnách využívá přístupu k internetu prostřednictvím Wi-Fi, tato síť pokrývá všechny hlavní studijní i relaxační prostory v knihovně. Nejvyužívanějšími přístupovými místy jsou hlavní čtenářské prostory.

Mezi standardní činnosti knihovny patří i vzdělávací a kulturní aktivity. Národní knihovna je zároveň památkově chráněným objektem s nabídkou turistických prohlídek. Vliv pandemie covidu-19 na tyto aktivity pokračoval i v roce 2021, kdy se jejich provoz začal postupně rozbíhat až v polovině června a nejvíce akcí se konalo od září do konce roku. V roce 2021 bylo možné ve fyzické podobě uspořádat dvě významné výstavy (*Lipnická bible 1421–2021* a *Knih a závoj*, která pokračovala do ledna 2022). Všechny fyzické výstavy instalované v různých prostorech Klementina navštívilo 3 755 osob a další čtenáři shlédli i výstavy na chodbách Klementina, které jsou volně přístupné i registrovaným uživatelům NK ČR. Vysokou návštěvností cca 6 000 osob se může pochlubit tradiční Festival světla Signal, který probíhal i na klementinských nádvořích. Formou různých ko-

lektivních vzdělávacích akcí zaměřených zejména na základní a střední školy se s Klementinem a knihovnou jako takovou seznámilo 1 054 žáků a studentů. Byť toto číslo reprezentuje jen necelých 47 % účastníků těchto exkurzí v roce 2020, zajímavé je, že ve zmíněném objemu se více než dvojnásobně oproti loňskému roku navýšil počet exkurzí pořádaných pro střední školy na úkor návštěv, které absolvovaly děti ze základních škol. Návštěvnost akcí, jež v prostorech Klementina pořádají jiné subjekty, dosáhla téměř stejné návštěvnosti jako za rok 2020 (92 %). V porovnání s posledním standardním rokem 2019 však i tento zajímavý počet návštěvníků představuje pouhých 23 % návštěvnosti v roce 2019. Mírný pokles návštěvnosti daný platnými omezeními je možné nalézt i v oblasti turistických prohlídek historických prostor Klementina (86,3 % objemu roku 2020). Naopak u koncertů a dalších akcí pořádaných v Zrcadlové kapli jinými subjekty jsme zaznamenali velmi výrazný nárůst počtu účastníků těchto akcí (178,8 % objemu z roku 2020).

Přehled poskytnutých služeb v půjčovnách a studovnách Národní knihovny ČR v roce 2021*

		Hala služeb	Všeobecná studovna	Studovna společenských a přírodních věd	Studovna vědeckých pracovníků	Referenční centrum/*	Studovna periodik	Studovna rukopisů a starých tisků	Studovna Hudebního oddělení/*	Studovna Hostivař	Knihovna knihovnické literatury	Slovanská knihovna**	Archiv NK ČR
Protokolované výpůjčky		115 861	36 358	140	17 388	2 227	8 285	678	745	1 807	1 042	21 873	62
z toho	absenční	113 171	0	0	0	793	272	0	39	0	911	18 047	14
	prezenční	2 690	36 358	140	17 388	1 434	8 013	678	706	1 807	131	3 826	48
Registrovaní čtenáři		13 948				1 879						1 095	5
z toho	nové průkazy	2 264										149	
Čtenářské návštěvy		36 211	12 838	3 141	2 150	2 429	1 512	221	502	260	332	3 787	12
Objednávky čtenářů		77 674											
z toho	vyřízeno kladně	77 502											
Požadavky na meziknihovní služby						5 532						369	
z toho	objednáno v zahraničí					1 419						1	
Upomínky přes advokátní poradnu		14										1	
Kopie a tisky pro uživatele		19 675		19 007		20 635	1 949			0		2 114	

* Služby NK jsou poskytovány v omezeném režimu daném vládními protiepidemickými opatřeními.

**Služba je poskytována v dočasném prostoru a v nestandardních podmínkách.

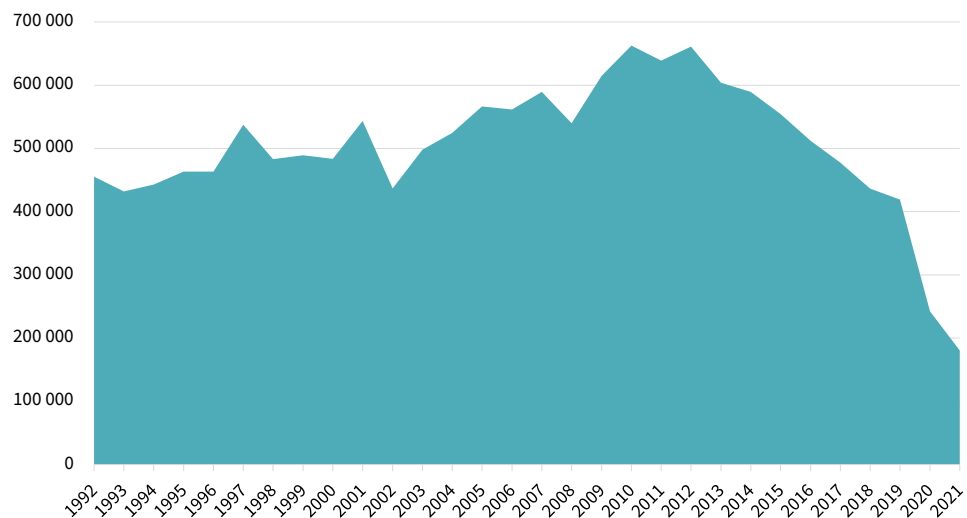
Základní služby NK ČR v číslech od roku 2001 do roku 2021*

	Průměr let 2001 až 2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index
Protokolované výpůjčky	553 764	100	638 731	115	661 102	119	603 926	109	589 323	106	554 506	100
Registrovaní čtenáři	35 324	100	29 130	82	29 799	84	28 975	82	28 388	80	26 897	76
Čtenářské návštěvy (návštěvníci Haly služeb a hlavních studoven)	435 476	100	344 362	79	350 179	80	322 987	74	316 529	73	294 118	68
Objednávky čtenářů	290 720	100	322 766	111	343 971	118	295 804	102	316 044	109	283 068	97
z toho kladně vyřízených	278 075	100	317 151	114	341 394	123	293 403	106	313 910	113	281 632	101
Úspěšnost objednávky v procentech	95,65 %		98,26 %		99,25 %		99,19 %		99,32 %		99,49 %	
Požadavky na meziknihovní služby	24 447	100	18 040	74	16 582	68	15 882	65	15 671	64	15 081	62
z toho objednané v zahraničí	6 987	100	4 784	68	4 622	66	4 541	65	4 612	66	4 552	65
Kopie a tisky pro uživatele	492 546	100	460 736	94	386 132	78	354 532	72	303 696	62	249 712	51

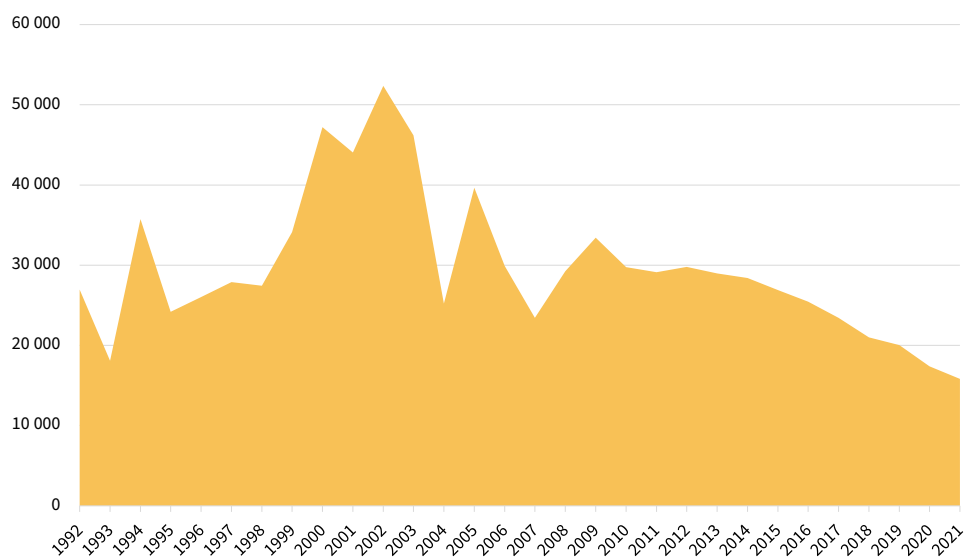
	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index	počet	index
Protokolované výpůjčky	512 280	93	477 488	86	436 287	79	419 067	76	242 473	44	180 259	33
Registrovaní čtenáři	25 453	72	23 433	66	21 013	59	20 021	57	17 386	49	15 827	45
Čtenářské návštěvy (návštěvníci Haly služeb a hlavních studoven)	270 898	62	226 803	52	140 505	32	139 854	32	84 427	19	58 281	13
Objednávky čtenářů	261 799	90	231 391	80	205 886	71	173 721	60	102 124	35	77 674	27
z toho kladně vyřízených	260 866	94	230 340	83	205 103	74	173 174	62	101 783	37	77 502	28
Úspěšnost objednávky v procentech	99,64 %		99,55 %		99,62 %		99,69 %		99,67 %		99,78 %	
Požadavky na meziknihovní služby	12 757	52	10 884	45	9 625	39	8 635	35	5 965	24	5 532	23
z toho objednané v zahraničí	4 230	61	3 378	48	2 712	39	2 451	35	1 439	21	1 419	20
Kopie a tisky pro uživatele	203 597	41	168 503	34	127 530	26	147 230	30	76 162	15	61 266	12

* V základních službách jsou zahrnuty: Hala služeb, Všeobecná studovna, Studovna vědeckých pracovníků, Studovna společenských a přírodních věd, Referenční centrum a Studovna periodik.

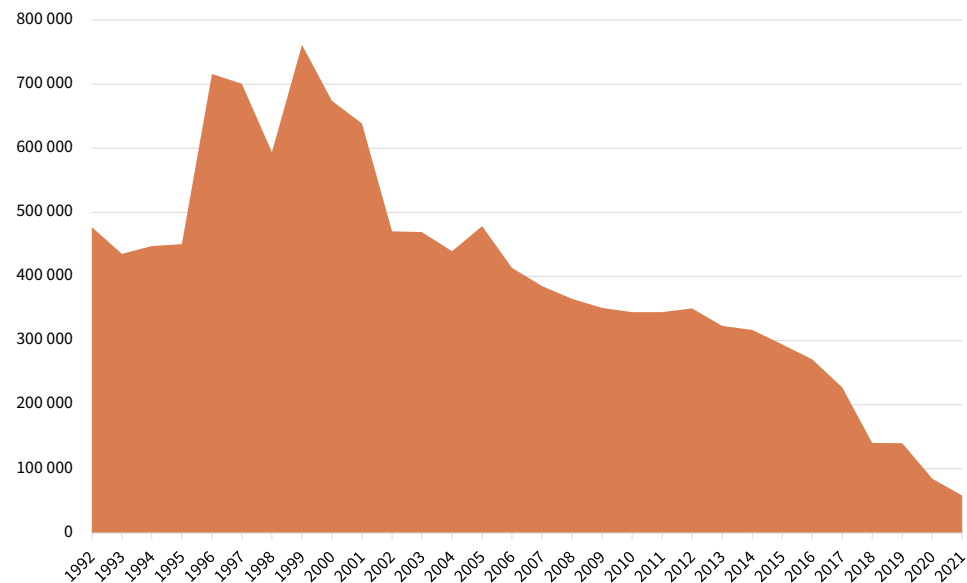
1. Výpůjčky

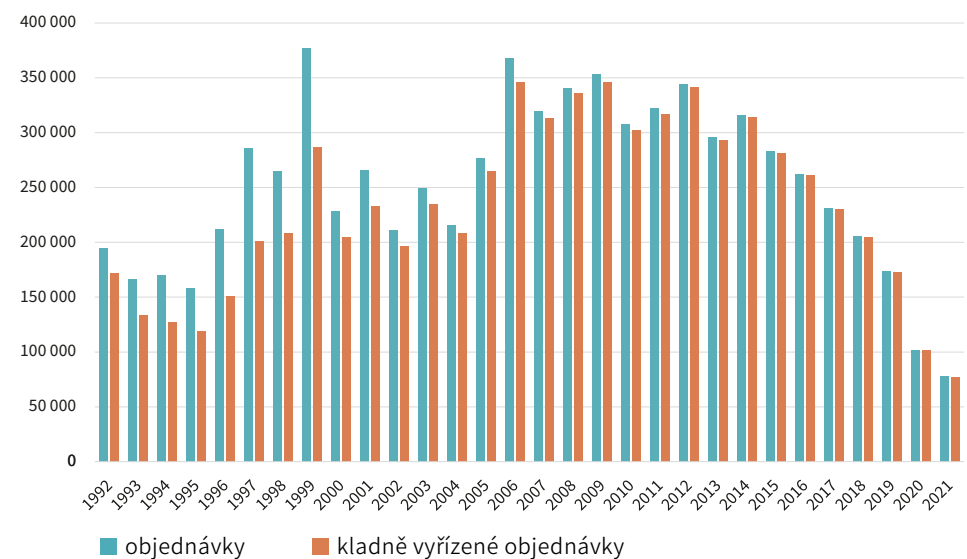
2. Registrovaní čtenáři

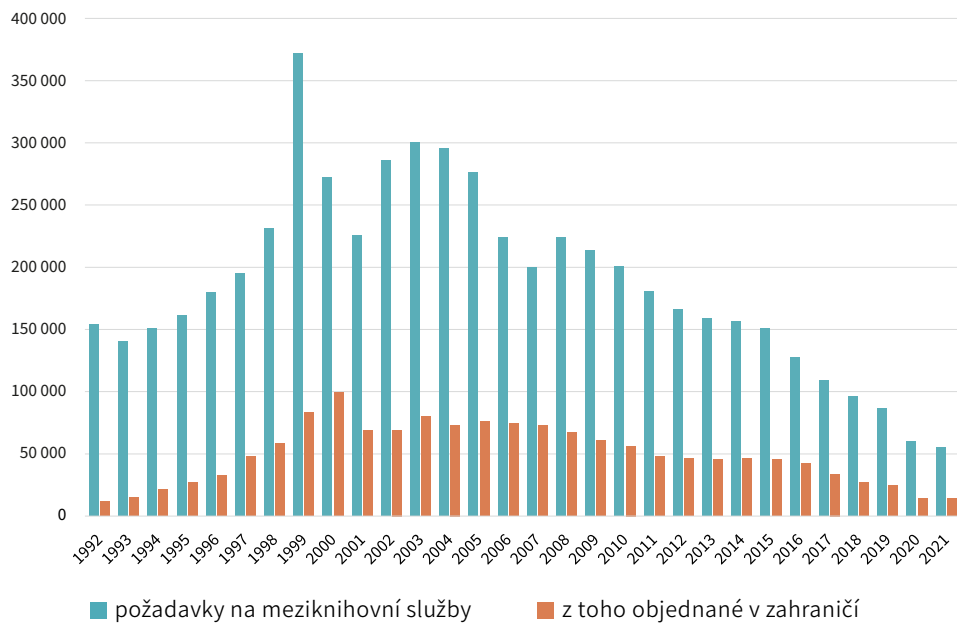
3. Návštěvnost půjčoven a studoven

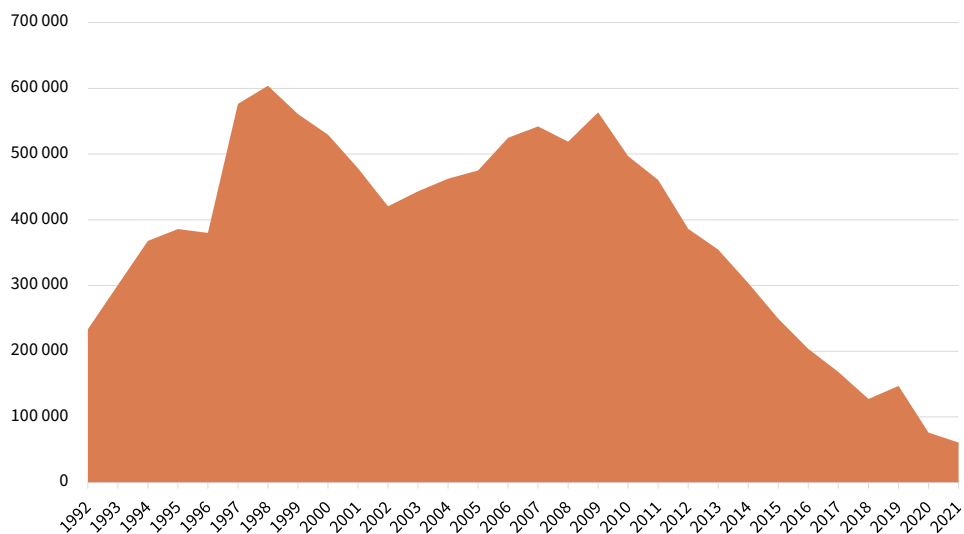
4. Objednávky

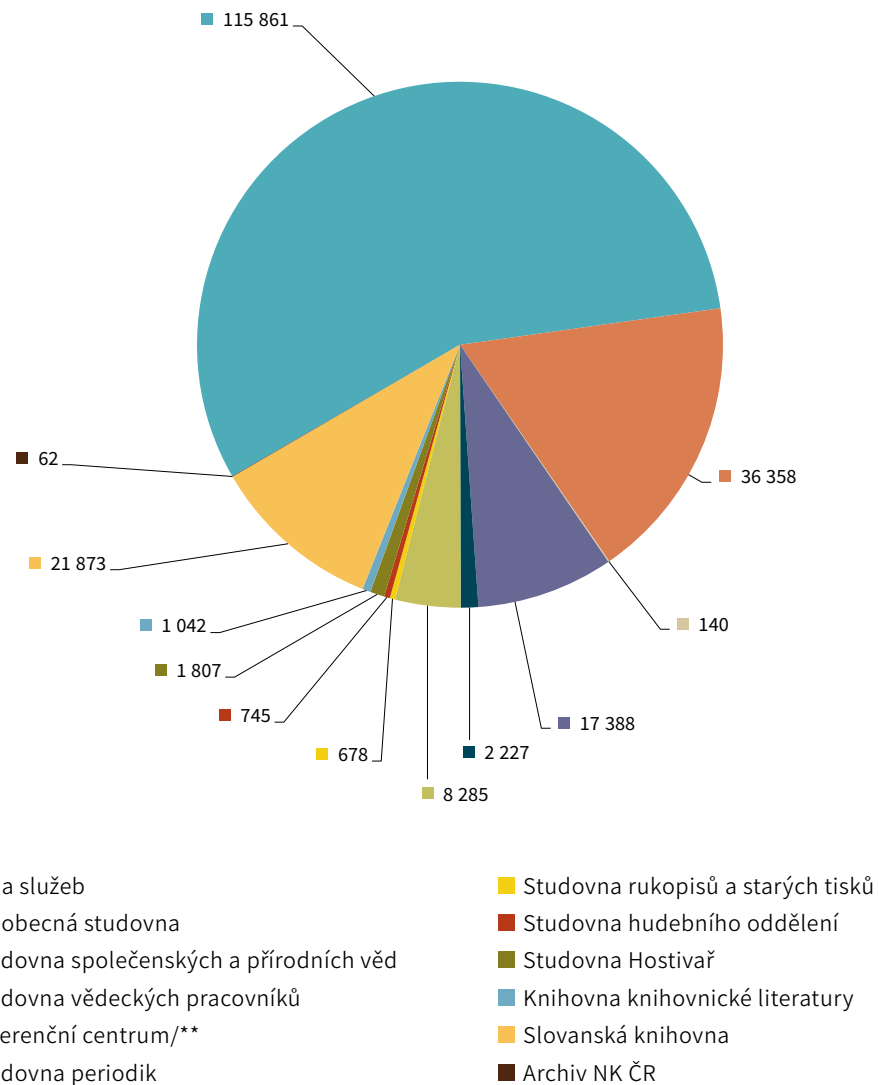
5. Meziknihovní služby

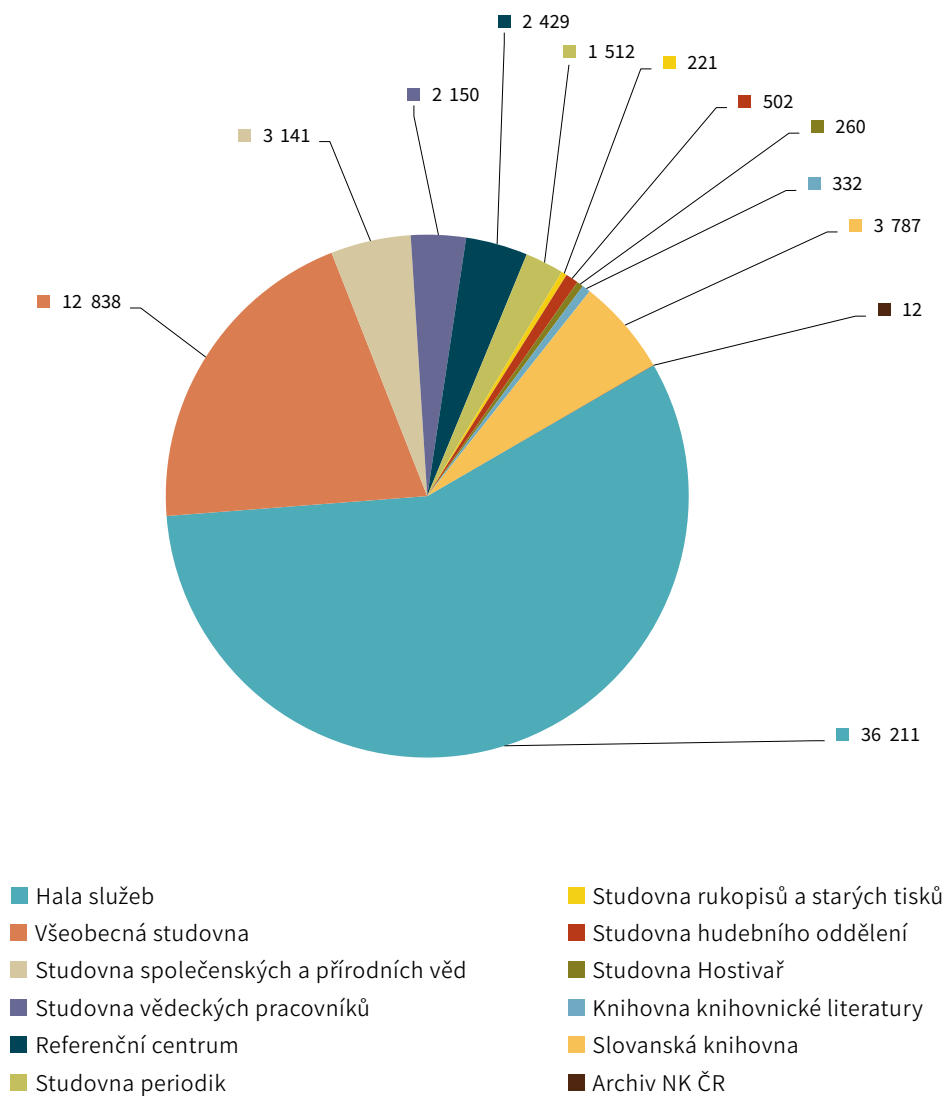
6. Kopie a tisky

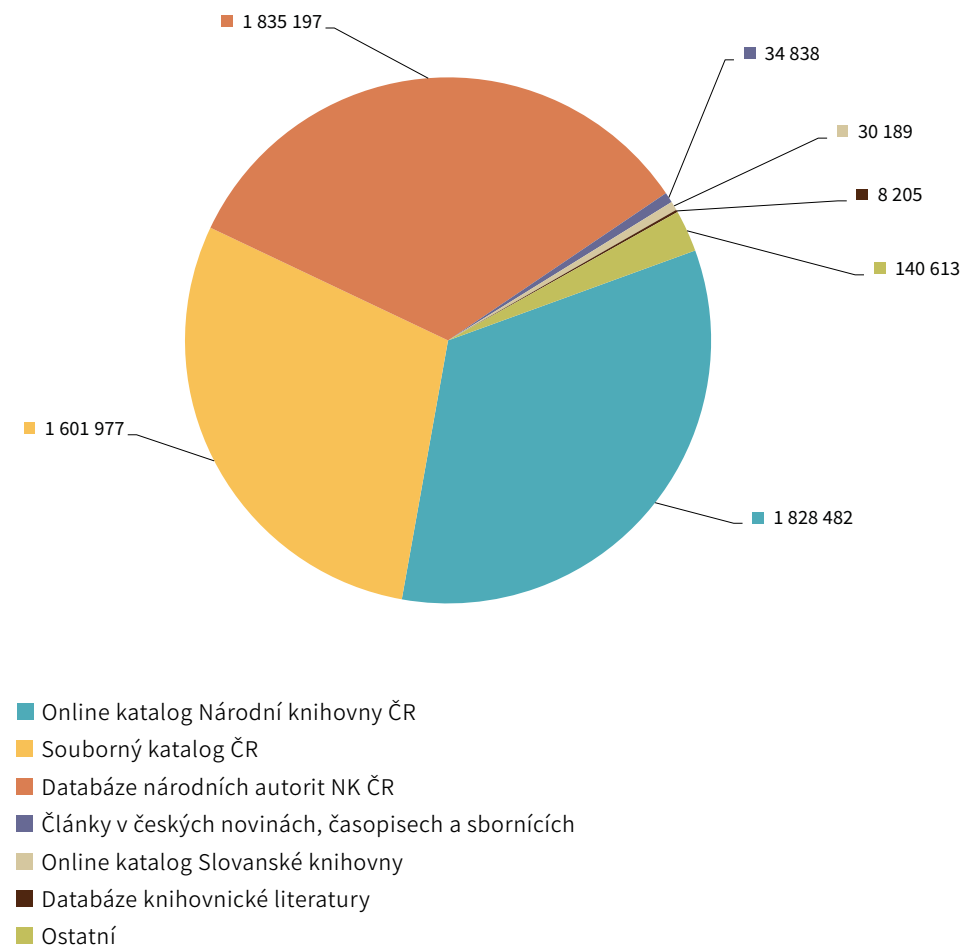
7. Protokolované výpůjčky

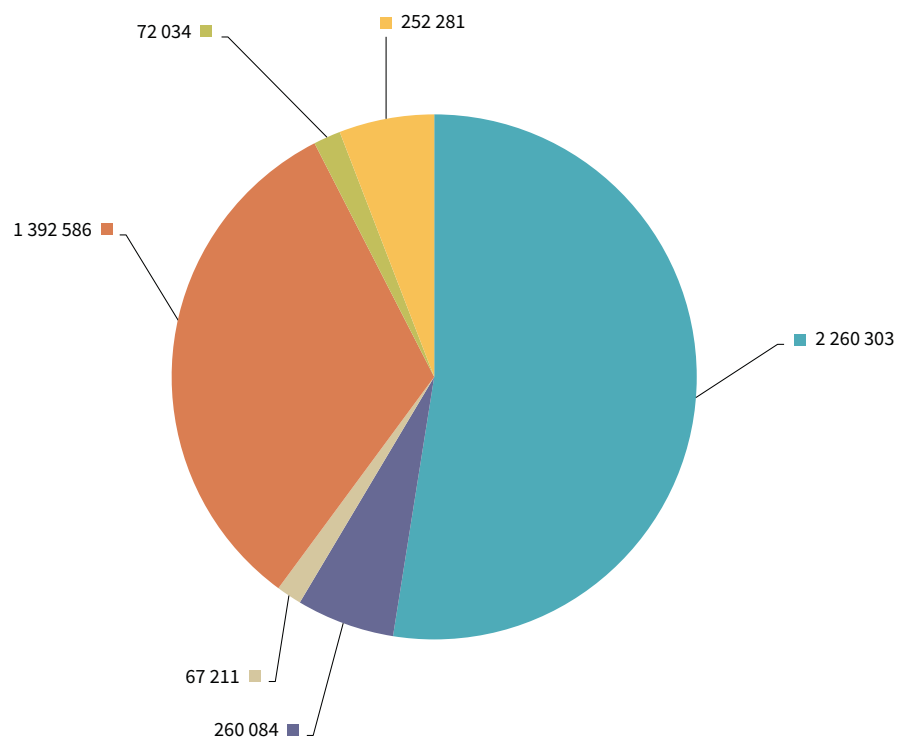
8. Čtenářské návštěvy

9. Využívání katalogů aází NK ČR

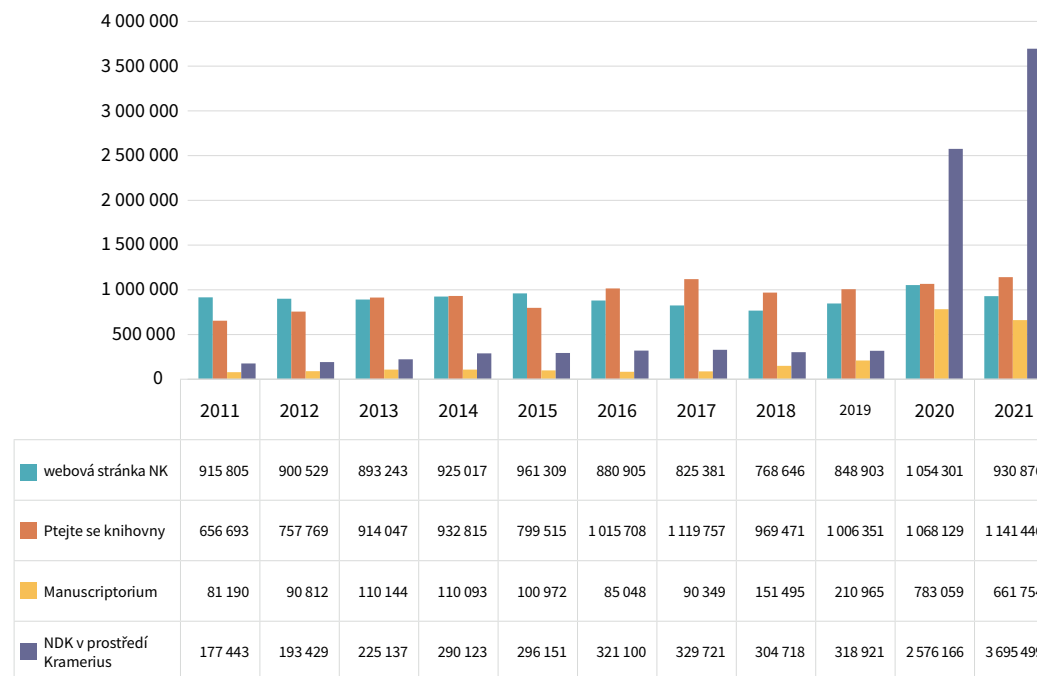

10. Návštěvnost domén NK ČR

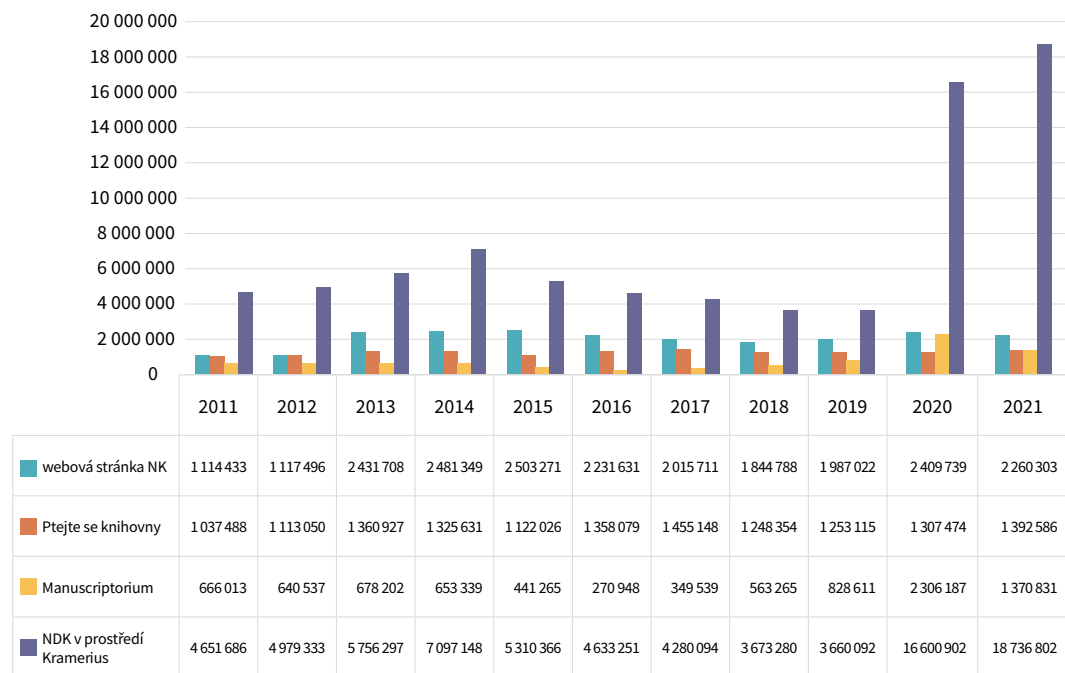

- nkp.cz
- ipk.nkp.cz
- caslin.cz
- ptejteseknihovny.cz
- authority.nkp.cz
- ostatní

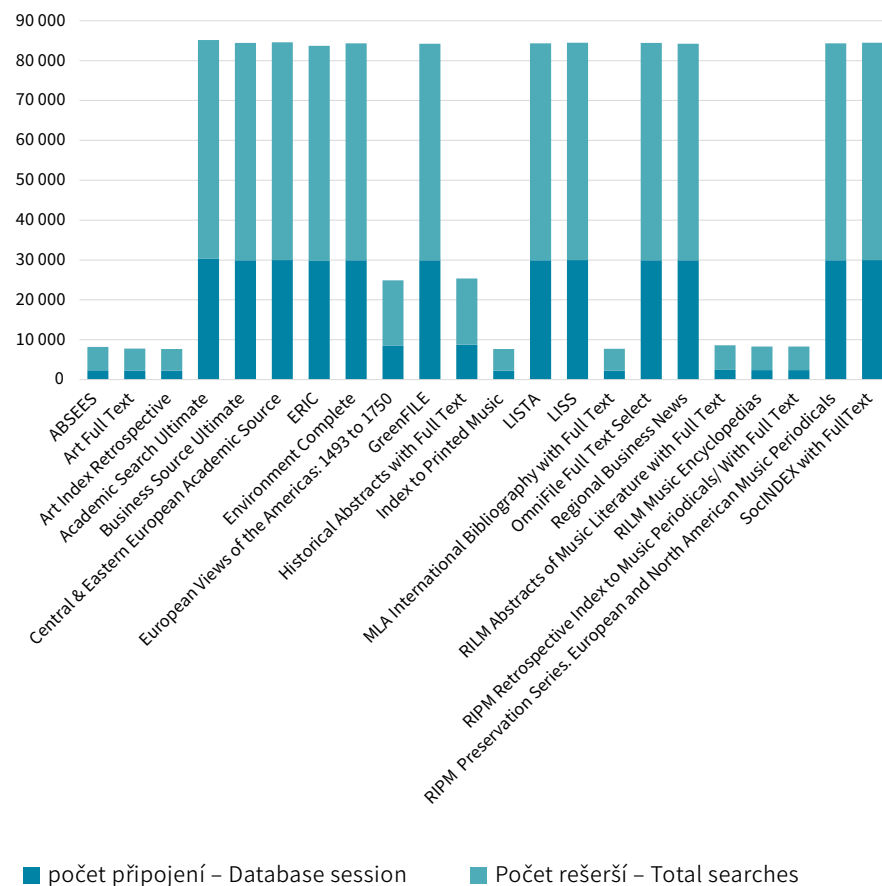
11. Návštěvnost webů a digitálních knihoven NK

12. Stažené/zobrazené stránky z webů a digitálních knihoven NK

13. Využití licencovaných elektronických informačních zdrojů

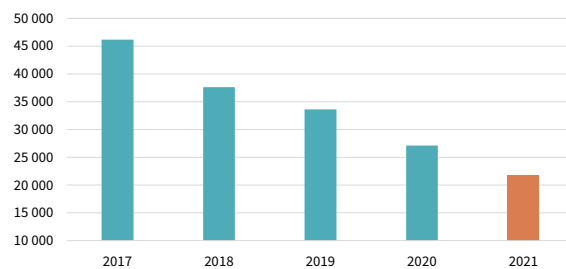

Slovanská knihovna

Služby

Počet registrovaných uživatelů k 31. 12. 2021	1 095
Počet čtenářských návštěv	3 787
Počet evidovaných výpůjček	21 873

Vývoj počtu registrovaných výpůjček (2017–2021)

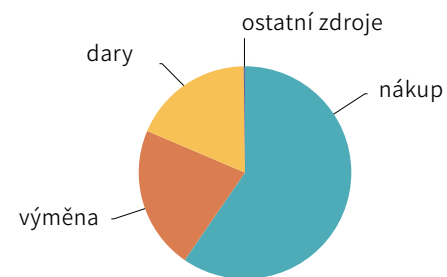
Rok	k. j.
2017	46 187
2018	37 621
2019	33 618
2020	27 121
2021	21 873

Přírůstek knihovních fondů

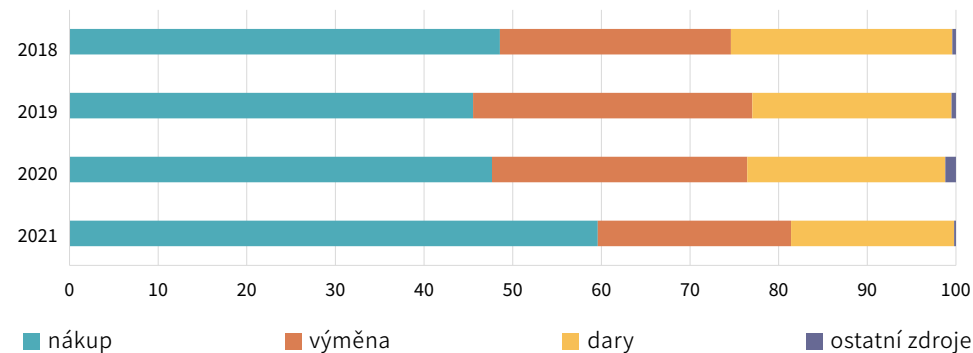
Rok	k. j.
2016	8 600
2017	9 000
2018	9 191
2019	8 869
2020	7 625
2021	8 231

Podíl nákupu, výměny, darů a ostatních zdrojů v roce 2021

	k. j.	%
Celkem	8 231	100,00
Nákup	4 911	59,60
Výměna	1 798	21,80
Dary	1 511	18,40
Ostatní zdroje	11	0,20

Struktura přírůstku v letech 2018–2021 (v %)

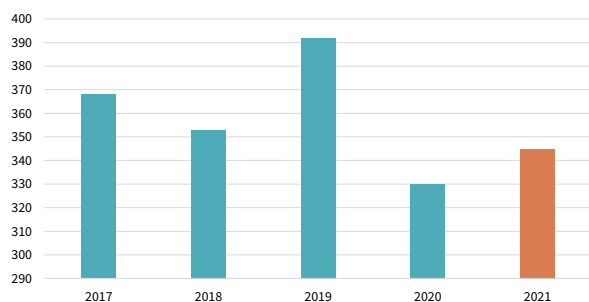
	2018	2019	2020	2021
Nákup	48,55	45,53	47,66	59,60
Výměna	26,06	31,50	28,80	21,80
Dary	24,98	22,47	22,34	18,40
Ostatní zdroje	0,41	0,50	1,20	0,20

Knihovna knihovnické literatury

Služby

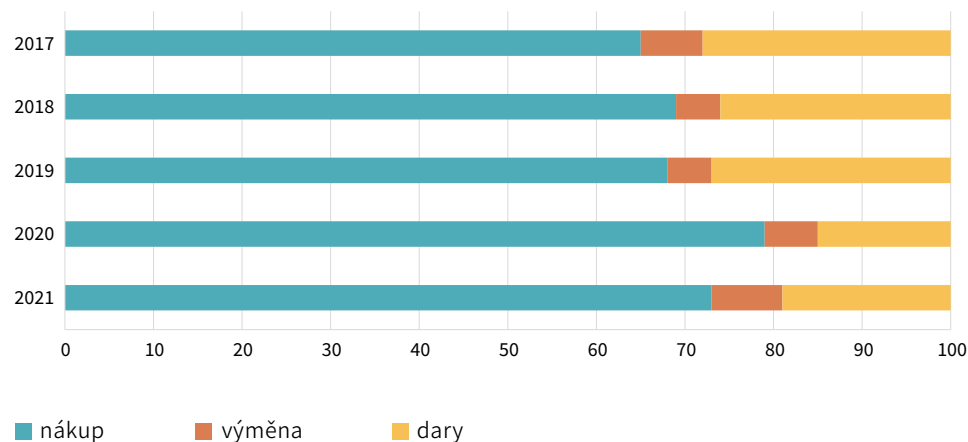
Počet čtenářských návštěv	332
Počet evidovaných výpůjček	1 042

Přírůstek knihovních fondů

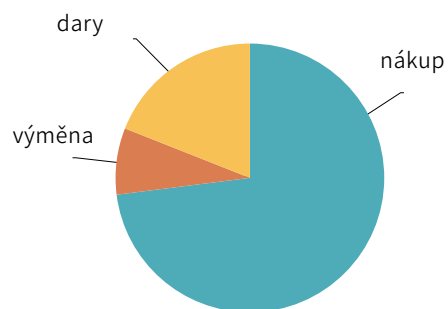
Rok	k. j.
2017	368
2018	353
2019	392
2020	330
2021	345

Struktura přírůstku v letech 2017–2021 (v %)

	2017	2018	2019	2020	2021
Nákup	65	69	68	79	73
Výměna	7	5	5	6	8
Dary	28	26	27	15	19

Podíl nákupu, výměny, darů v roce 2021

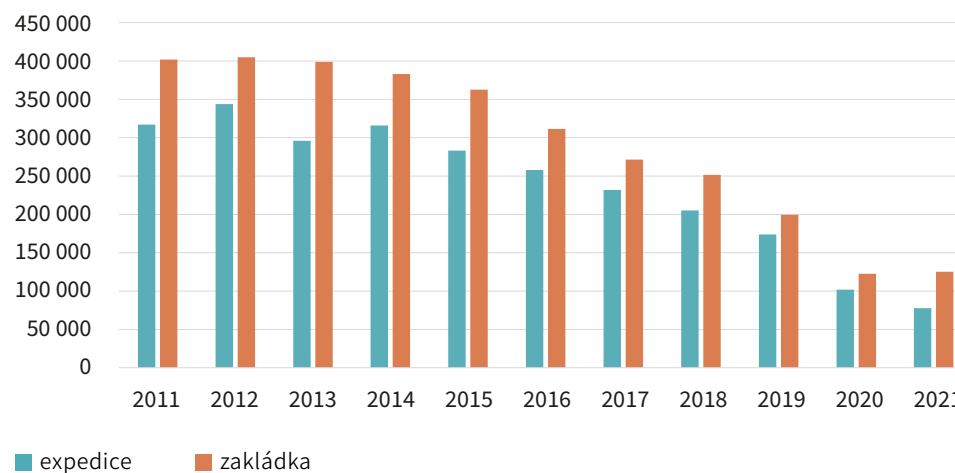
	k. j.	%
Celkem	345	100
Nákup	253	73
Výměna	26	8
Dary	66	19

Odbor správy fondů

Správa knihovních fondů

Signování přírůstků UKF	35 273
Signování přírůstků NKF	32 242
Zpracování dokumentů 19. století	1 146
Zpracování dokumentů v rezervních fondech	9 917
Příprava dokumentů pro účely digitalizace (svazky)	6 819
Externí vazba	7 484
Pátrání po nezvěstných dokumentech	300
Počet zrevidovaných svazků	270 462
Odpisy knihovních fondů (svazky)	8 782
Expedice celkem	77 674
Expedice UKF Klementinum	68 166
Expedice UKF CDH	9 508
Expedice Studijní fond	19 511
Expedice NKF	6 430

Expedice a zakládka

Souhrnný dlouhodobý přehled expedice a zakládka prováděné Oddělením správy UKF

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Klementinum	expedice	281 890	310 585	262 641	284 518	263 877	250 862	224 475	196 883	173 721	101 783	68 166
	<i>z toho SF</i>	71 228	74 934	55 206	60 321	53 945	48 032	41 574	37 993	35 630	25 479	19 511
	<i>z toho ostatní</i>	210 662	235 651	207 435	224 197	209 932	202 830	182 901	158 890	138 091	76 304	48 655
	zakládka	360 824	360 750	348 681	344 919	337 934	301 542	263 263	238 941	199 436	122 531	111 431
	<i>z toho SF</i>	90 939	80 743	63 523	60 556	59 290	50 369	43 812	42 058	37 841	27 822	19 511
	<i>z toho ostatní</i>	269 885	280 007	285 158	284 363	278 644	251 173	219 451	196 883	161 595	94 709	91 920
Hostivař	expedice	35 261	33 386	33 163	31 526	19 191	7 004	7 390	8 220	0	0	9 508
	zakládka	40 997	44 132	50 334	38 129	24 642	9 912	8 241	12 518	0	0	13 768
Oddělení správy UKF celkem	expedice	317 151	343 971	295 804	316 044	283 068	257 866	231 865	205 103	173 721	101 783	77 674
	zakládka	401 821	404 882	399 015	383 048	362 576	311 454	271 504	251 459	199 436	122 531	125 199

Činnosti Oddělení správy NKF

Signování

čtvrtletí	knihy	periodika	speciální dokumenty	celkem
I.	5 743	3 187	776	9 706
II.	4 299	2 183	1 247	7 729
III.	5 181	1 777	1 061	8 019
IV.	4 586	1 087	1 115	6 788
celkem	19 809	8 234	4 199	32 242

Ostatní činnosti

čtvrtletí	vytvořené jednotky	služební výpůjčky NKF	kopie a skeny služební	kopie badatelé	dohledání, opravy, prověření	zakládka
I.	2 855	294	363	0	291	1 160
II.	5 740	343	324	0	403	1 490
III.	5 630	290	575	0	412	1 230
IV.	5 695	393	237	0	572	1 230
celkem	19 920	1 320	1 499	0	1 678	5 110

Studovna

měsíc	badatelé	počet svazků
leden	0	0
únor	0	0
březen	0	0
duben	0	0
květen	0	0
červen	36	433
červenec	43	209
srpen	50	306
září	25	114
říjen	35	342
listopad	36	203
prosinec	35	200
celkem	260	1 807

Odbor ochrany knihovních fondů

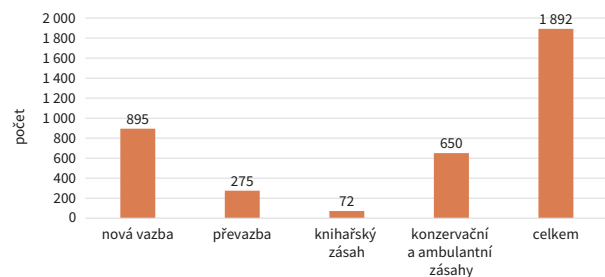
Typ činnosti	Počet
Odborné konzultace – mimo NK ČR	375
Exkurze	25
Účast na konferencích – pasivní (online i fyzicky)	195
Účast na konferencích – aktivní (přednášky, postery)	25
Organizace konferencí/workshopů	6
Vzdělávání (přednášky pro veřejnost)	30
Mikrobiologické stěry – celkem	108
Stěry v rámci NK ČR	70
Stěry mimo NK ČR	38
Kontrola kvality ovzduší – celkem	256
Kontrola kvality ovzduší v rámci NK ČR	225
Kontrola kvality ovzduší mimo NK ČR	31
Vysoušení knih – interní	0
Vysoušení knih a dokumentů – externí	*
Výroba ochranných obalů v OOKF (ks) – celkem	10 478
Výroba ochranných obalů na plotru – pro interní potřebu	10 445
Výroba ochranných obalů ruční – pro interní potřebu	33
Výroba ochranných obalů na plotru – pro externí potřebu	0
Mechanická očista knihovních fondů (bm) – celkem	9 955

Typ činnosti	Počet
Mechanická očista knihovních fondů (Klementinum, CD Hostivař, Neratovice)	9 429
Mechanická očista knihovních fondů ve studovnách novodobých fondů – externí dodavatel, firma Stahl – stěhovací služba s.r.o.	526
Opravených knih – interní vazba	1 892 knih
Konzervace, ambulantní zásahy	35 knih
Restaurování pro interní potřebu	**
Restaurování pro výstavy	62
Výstavy připraveno / výstavy realizováno	3/1
Condition reports	20
Facility reports	1
Výroba výstavních stojanů	59
Vložených archivních dokumentací restaurování do systému ResIS	2 121
Analýzy pro externí subjekty	30
Projekty – podílíme se na:	7
Vedení výzkumných projektů	2
Odpovědný řešitel výzkumných projektů za NK ČR	3
Řešitel výzkumných projektů	35
Příprava projektu	2
Dezinfekce v parách butanolu – celkem	339 knih
Dezinfekce v parách butanolu – v rámci NK ČR	305 knih
Dezinfekce v parách butanolu – mimo NK ČR	34 knih

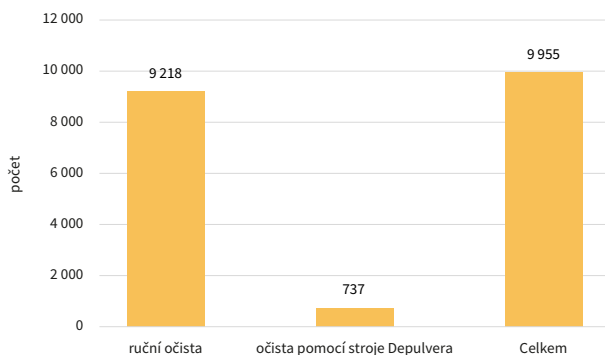
* Pro čtyři objednatelé celkem vysušeno 10 várek, celková doba sušení 44 dní.

** 19 knih, 80 listin a plošných dokumentů

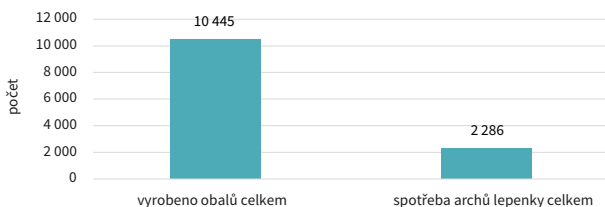
Přehled vazby a zásahů

Přehled čištěných běžných metrů

Přehled výroby obalů a spotřeby materiálu

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb.

Údaje pro Výroční zprávu NK ČR za rok 2021 ve smyslu § 18 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů:

§ 18 odst. (1) písm. a):

počet podaných žádostí o informace: 3

počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí (částečném) žádosti: 0

počet výzev k doplnění žádosti: 1

§ 18 odst. (1) písm. b):

počet podaných odvolání proti rozhodnutí: 0

§ 18 odst. (1) písm. c):

opis podstatných částí každého rozsudku soudu: 0

výdaje v souvislosti se soudním řízením a náklady: 0 Kč

§ 18 odst. (1) písm. d):

výčet poskytnutých výhradních licencí: 0

§ 18 odst. (1) písm. e):

počet stížností podaných podle § 16a: 0

Kulturní, vzdělávací a publikační aktivity knihovny

Kalendárium významných akcí

1. 1. – 17. 2. **NK ČR pro veřejnost uzavřena v rámci opatření proti šíření pandemie covidu-19**; poskytovány byly pouze online služby.
18. 2. – 5. 3. **NK ČR poskytovala absenční výpůjčky formou výdejního okénka.**

3. 3. **Unikátní objev zlomků polyfonních skladeb z repertoáru pařížské katedrály Notre Dame** v rukopisu uloženém v NK ČR.
6. 3. – 12. 4. **NK ČR pro veřejnost uzavřena**; poskytovány byly pouze online služby.
13. 4. – 18. 5. **V NK ČR otevřena Hala služeb** pro registraci čtenářů, absenční výpůjčky včetně těch prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby a výdej kopií; od 13. 4. zahájen v NK ČR příjem plateb prostřednictvím platebních terminálů.

*Fragment s dvouhlasou notací z rukopisu V E 15.
Foto: Odd. rukopisů a starých tisků*

*Dosavadní generální ředitel Vít Richter (vpravo) předává funkci svému nástupci Tomáši Foltýnovi.
Foto: Eva Hošíková*

22. 4. **Meet the National Library of the Czech Republic**; online webinář o roli národních knihoven ve společnosti, spolupráce národních knihoven jednotlivých států, funkce vzdělávání komunit na celém světě.
1. 5. **Novým generálním ředitelem NK ČR byl na základě výběrového řízení jmenován ministrem kultury Lubomírem Zaorálkem Tomáš Foltýn**, dosavadní ředitel Odboru správy fondů NK ČR.

7. 5. **Zahájen provoz Biblioschránky** na nádvoří Klementina u paty Astronomické věže

*Biblioschránka v areálu Klementina.
Foto: Eva Hodíková*

17. 5. **Slavnostní vyhlášení Ceny Jiřího Ortena v Zrcadlové kapli Klementina.** Vítězem 34. ročníku soutěže pro mladé talentované autory do 30 let se stal Šimon Leitgeb. Cena je udělována s podporou Ministerstva kultury ČR, Státního fondu kultury a Magistrátu hl. města Prahy; partnerem je České literární centrum.
- 18.–23. 5. **NK ČR pro veřejnost uzavřena v důsledku kyberútoku;** od 19. 5. obnoven vzdálený přístup k NDK a licencovaným databázím
24. 5. **Po kyberútoku otevřena Hala služeb**
2. 6. **Po kyberútoku otevřeny studovny** s výjimkou Studovny společenských a přírodních věd (otevřena až 10. 6.) a Referenčního centra (otevřeno až 2. 7.), a to pouze pro studium fyzických dokumentů; obnovena byla expedice dlouho nedostupných dokumentů z depozitáře v Hostivaři. Mimo provoz zůstaly čtenářské počítače a samoobslužné reprografické služby.
2. 6. **Seminář k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny** pod záštitou SDRUK IT v Moravské zemské knihovně spolupořádala NK ČR.
15. 6. **Etika státních zaměstnanců: Kde jsme a kudy dál?** Konference v Zrcadlové kapli Klementina byla uspořádána ve spolupráci NK ČR, Ministerstva kultury ČR, Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva dopravy ČR a Filozofického ústavu AV ČR.
24. 6. **Představení projektu Digitalizace fotoarchivu ČTK** realizovaného ve spolupráci České tiskové kanceláře a NK ČR.
- 24.–25. 6. **Webinář Společenstva českých knihářů;** online webinář, na němž byl prezentován příspěvek z oboru ochrany knižní vazby a technologie knižní vazby. Spoluorganizoval Odbor ochrany knihovnických fondů NK ČR.
1. 7. **Přechod do režimu NDK-DNNT, provoz NDK-COVID ukončen k 30. 6.;** obnova počítačových stanic pro čtenáře NK ČR probíhala až do září.

13. 7. **Návštěva velvyslance Řecké republiky v ČR J. E. Athanasiose Peressoglou v NK ČR**
- 26.–30. 7. **Mezinárodní kongres IAML 2021 online**; Česká národní skupina IAML, která je organizátorem kongresu IAML v roce 2022 v Praze, si pro účastníky připravila speciální virtuální prohlídku po českých hudebních institucích s představením jejich činnosti formou prezentací, videí či přímých vstupů.
3. 8. **Celostátní setkání knihovnických seniorů v Praze** se konalo již po sedmácté. Třídenní program byl zahájen v Klementinu a pokračoval návštěvou knihoven několika významných pražských institucí. Odborný program v NK ČR zajistili ředitel Knihovnického institutu PhDr. Vít Richter, předseda SKIP Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., a generální ředitel Mgr. Tomáš Foltýn.
3. 9. **Návštěva velvyslance Norského království v ČR J. E. Roberta Kvile** a poradce pro komunikaci a obchod pana Terje B. Englunda v NK ČR.

- 7.–9. 9. **Knihovny současnosti**; největší knihovnická konference v České republice se konala na Univerzitě Palackého v Olomouci za účasti odborných pracovníků z NK ČR.
14. 9. **Spuštění vzdálené registrace čtenářů** s využitím ověření podpisu na CzechPOINTu a platby prostřednictvím platební brány.
15. 9. **Slavnostní udělení Ceny Rudolfa Medka pro rok 2021**; cena pojmenovaná po českém spisovateli, vojáku, legionáři a dlouholetém řediteli Památníku odboje byla předána historikovi a komeniologovi Františku Hýblovi a divadelnímu a filmovému režisérovi, herci a moderátorovi Jiřímu Havelkovi. Obě oceněné osobnosti spojuje především kauza tzv. masakru na Švédských šancích u Přerova v červnu 1945, její výzkum a příkladná snaha o její uvedení do širšího společenského povědomí. Cenu předávájí Slovanská knihovna a spolek Ruská tradice.

*Laureáti Ceny Rudolfa Medka pro rok 2021 – Jiří Havelka (vlevo) a František Hýbl.
Foto: Eva Hodíková*

- 21.–22. 9. **45. seminář knihovníků muzeí a galerií při AMG ČR** se konal v Pardubicích za účasti odborníků z Odboru správy fondů NK ČR.
22. 9. **Nadace Gabrielis udělila ceny spisovatelky Ivony Březinové** vítězům 3. ročníku literární soutěže pro žáky základních škol, ve spolupráci s NK ČR.
- 23.–26. 6. **Svět knihy Praha 2021, 26. mezinárodní knižní veletrh a literární festival**; prezentace vydavatelských aktivit, knihovnických služeb a výstav NK ČR

a přímý nákup zahraniční literatury do fondů NK ČR a literatury pro výměnu.

28. 9. **Den otevřených dveří na Ministerstvu kultury ČR**; prezentace vydavatelských a knihovnických aktivit NK ČR.

10. 10. **Lesja Ukrajinka – 150 let**; koncert věnovaný 150. výročí narození ukrajinské básnířky a spisovatelky Lesji Ukrajinky uspořádaly Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny, z. s., Ukrajinská iniciativa v ČR a Slovanská knihovna.

14. 10. **Knihovna roku 2021**; v Zrcadlové kapli proběhlo za účasti ministra kultury Lubomíra Zaorálka slavnostní udělení cen Knihovna roku 2021. V základní kategorii byla nejvýše oceněna Obecní knihovna ve Statenicích ze Středočeského kraje. NK ČR získala zvláštní ocenění v kategorii významný počin v oblasti poskytování veřejných a knihovnických služeb za projekt Zpřístupnění digitálních knihoven v době pandemie covidu-19.

Stánek NK ČR. Foto: Romana Vardanová

Ministr kultury Lubomír Zaorálek při návštěvě stánku NK ČR. Foto: Hana Hlušíčková

Generální ředitel NK ČR Tomáš Foltýn po převzetí ocenění. Foto: Eva Hodíková

*Instalace na Studentském nádvoří.
Foto: Monika Chundelová*

14.–17. 10. **Festival světla SIGNAL v Klementinu;** uznávaná přehlídka digitálního umění a art/tech kultury ve čtyřech instalacích na nádvořích Klementina.

20. 10. **Spuštění online prodlužování registrace** s online platbou prostřednictvím platební brány
- 20.–21. 10. **Regionální funkce knihoven 2021;** celostátní seminář uspořádalo Sdružení knihoven v ČR ve spolupráci s NK ČR.
21. 10. **Literární vzpomínkový večer k 80. výročí narození** ukrajinského básníka a diplomata, prvního velvyslance Ukrajiny v Praze Romana Lubkivského (1940–2015). Uspořádaly Česká asociace ukrajinistů, Velvyslanectví Ukrajiny v ČR a Slovanská knihovna.
10. 11. **Otevřená data v knihovnictví;** webinář uspořádaly SKIP Praha, NK ČR, Knihovna Jabok a Osvobozená knihovna, z. s.
11. 11. **Fjodor Dostojevskij 1821 – 1881 – 2021;** seminář konaný u příležitosti 200. výročí narození Dostojevského uspořádaly Společnost Dostojevského v Praze a Slovanská knihovna.
18. 11. **Seminář k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny** pod záštitou SDRUK IT spolupředala NK ČR.

*Generální ředitelé Tomáš Foltýn a Alicja Knast.
Foto: Alena Vocelková*

19. 11. **Návštěva generální ředitelky Národní galerie v Praze Alicje Knast v NK ČR**
25. 11. **Znamení neznámého – rozhovory o spiritualitě;** uvedení knihy Jana Němce a Petra Viziny za účasti básníka a psychoterapeuta Adama Borziče.

30. 11. – 1. 12. **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2021**; 22. ročník konference online uspořádaly SKIP ČR, NK ČR a Česká informační společnost.
2. 12. **Národní den Thajského království**; slavnostní recepce v Zrcadlové kapli Klementina
6. 12. **Návštěva zastupitelů baltských zemí v NK ČR**; Klementinum navštívili jmenovitě J. E. Gita Kalmet, velvyslankyně Estonské republiky v ČR, J. E. Laimonas Talat-Kelpša, velvyslanec Litevské republiky v ČR, a paní Diana Eglite, zástupkyně velvyslankyně Lotyšské republiky v ČR.
11. 12. **Putování Prahou za duchem Vánoc**; 10. ročník charitativní zážitkové městské hry pro čtyř – až pětičlenné týmy zorganizoval LORM – Společnost pro hluchoslepé, z. s., poprvé v areálu Klementina.
14. 12. **Udržitelnost v knihovnách 2021**. Mezinárodní online konference, na jejíž organizaci se podílela též NK ČR ve spolupráci se SKIP.

14. 12. **Návštěva velvyslance Maďarské republiky v ČR J. E. Miklóse Borose v NK ČR.**
14. 12. **Návštěva velvyslankyně Lotyšské republiky v ČR J. E. Gunty Pastore v NK ČR.** Při té příležitosti předala paní velvyslankyně NK ČR knižní dar.

PRAVIDELNÉ AKCE POŘÁDANÉ V KLEMENTINU

Z klementinských pokladů. Cyklus přednášek

Pravidelný cyklus přednášek ORST zahájený v říjnu 2019 se podařilo obnovit 7. září a pokračoval až do konce roku 2021, vždy první úterý v měsíci. V září byla přednáška spojena s výstavou *Lipnická bible 1421–2021*. Štít víry do neklidné doby. V říjnu a listopadu byly přednášky věnovány dokumentům z klementinských historických sbírek a navazovaly na ně vystavené **exponáty měsíce**. V prosinci byla přednáška spojena s výstavou *Knihy a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily*.

7. 9. **Lipnická bible z roku 1421** (Lucie Doležalová, Karel Pacovský, Světlana Müllerová, Ondřej Fúsik, Kateřina Voleková)

5. 10. **Knihy Tychona Brahe a Johana Keplera ve fondech klementinské knihovny: glosy k výročí významných astronomů** (Jana Vackářová)
2. 11. **Pražské fragmenty Notre Dame: recepce pařížské polyfonie v českých zemích** (Hana Vlhová-Wörner, Jan Ciglbauer)
7. 12. **Život svatě Ludmily: nové objevy – nové souvislosti** (Jakub Izdný)

AKCE POŘÁDANÉ ODDĚLENÍM VZDĚLÁVÁNÍ KI

12. 7. – 25. 10. Cyklus školení managementu NK ČR s lektorkou PaedDr. Olgou Medlíkovou
7. 6. Kurz Zoom s Mgr. D. Dvořákovou
16. 7. – 13. 8. Kurz Rešeršní strategie
29. 7. – 6. 8. Kurz Kramerius s PhDr. Alešem Brožkem
2. 8. – 5. 8. Kurz Google produkty
25. 8. – 31. 8. Kurz Tvorba elektronických dotazníků
20. 9. – 25. 9. Kurzy Wikipedie pro knihovníky

Výstavní činnost

Během roku 2021 bylo realizováno 11 nových výstav, které prezentovaly jak práci jednotlivých odborných pracovišť Národní knihovny ČR, bohatost a rozmanitost fondů, tak i její sepětí s aktuálním kulturním děním. Sedm výstav probíhalo na chodbách hlavní budovy knihovny, jedna v Galerii Klementinum a jedna v Zrcadlové kapli. Vzhledem k uzavření, případně omezení, provozu knihovny v souvislosti se složitou pandemicou situací byly některé výstavy realizovány v exteriérech, a také připraveny pro virtuální prostředí.

do 9. 1. 2021 **Na magistrále. Československá legie v Rusku jako literární inspirace;** výstava připravená Slovanskou knihovnou a Československou obcí legionářskou se konala u příležitosti 100. výročí ukončení tzv. sibiřské anabáze československé legie v Rusku a návratu posledních vojenských jednotek do nově vzniklého Československa. *Chodba v přízemí*

do 27. 2. 2021 **Proměny venkovské architektury v 19. a 20. století v Čechách;** panelová výstava zaznamenala dosavadní vývoj venkovského stavitelství

v krajích rozkládajících se z větší části na území Čech. Navazovala tak na předchozí expozice, které se věnovaly stejné tematice v rámci Moravy a Slezska, rovněž s důrazem na 19. a 20. století. Výstava byla realizována Ústavem dějin umění AV ČR s podporou Ministerstva kultury ČR (NAKI II). *Výstava byla k dispozici i v elektronické podobě na webových stránkách. Chodba v přízemí*

1. 5. – 30. 8.

Univerzitní teze. Exteriérová prezentace u příležitosti 10. výročí zaplacení kolekce univerzitních tezí do registru UNESCO Paměť světa; pražská kolekce 526 univerzitních grafických tezí je největší sbírkou na světě. Všechny teze této sbírky se vážou k jediné instituci – filozofické fakultě pražské univerzity a jsou dodnes uchovávány na místě svého původu, tj. v historické budově někdejší pražské jezuitské koleje Klementinum, sídle Národní knihovny ČR. Kolekce postihuje léta 1637–1754 a pokrývá tak vrcholné období užívání grafických tezí v univerzitním prostředí. *Exteriér Halý služeb. Elektronická verze výstavy na webových stránkách NK ČR*

1. 6. – 20. 8.

Vzpomínky a sny na obratníku Raka; výstava mapovala vývoj tchajwanské literatury od japonského koloniálního období až po současnost. Připomněla stopy, které v dílech tchajwanských spisovatelů zanechala Česká republika, její genius loci i tvorba zdejších autorů. Nabídla tak dialog mezi dvěma krajinami a propojení literárních světů napříč kontinenty. Vedle svérázné kultury jihovýchodní Asie tak bylo možné v křehkosti vzpomínek a snů obyvatel jižního Tichomoří spatřit obecně lidskou zkušenost. Výstavu připravilo Národní muzeum tchajwanské literatury v Tchaj-wanu (*National Museum Taiwan literature*) spolu s nakladatelstvím Mi:Lù Publishing ve spolupráci s Mezinárodním sinologickým centrem Chiang Ching-kuovy nadace při Univerzitě Karlově. *Chodba v přízemí*

25. 6. – 20. 8. **Knižní vazba 2021. XVII. společná výstava rukodělné knižní vazby členů Společenstva českých knihařů;** výstava prezentovala autorská díla knihařského řemesla. Pravidelně se koná již od roku 1997 a byla pořádána jako doprovodná akce semináře Společenstva českých knihařů (SČK). Vystaveny byly aktuální rukodělné knižní vazby dle vlastního výběru zúčastněných autorů a jednoho společného titulu z volných archů. Tím byl v letošním roce titul *Janův breviář aneb Výpisy z myšlenek učitele národů Jana Amose Komenského*, které z jeho díla *Obecná porada o nápravě věcí lidských* vybral a uspořádal Radek Hanuš. *K výstavě byl vydán tištěný katalog. Chodba v přízemí*

30. 8. – 15. 10. **Čteme? Čteme. Čtěme!** Výstava seznámila návštěvníky s dějinami čtení, jeho rozmanitými podobami a výzkumem. Byla zaměřena především na výzkumy uskutečněné až po roce 2000. Jejich výsledky ukazují mnoho zajímavého, například zaměření české čtenářské populace nebo důvody, proč čteme, či nečteme, a také vývoj těchto jevů v čase. Autoři výsta-

Z výstavy Knižní vazba 2021. Foto: Eva Hodíková

Lipnická bible. Foto: Eva Hodíková

vy vyzdvihli význam rodiny ve výchově k budoucímu čtenářství a dobrým čtenářským návykům. Poukázali také na roli knihoven, škol a knižního trhu. *Chodba v přízemí, Exteriér Haly služeb*

1. 9. – 15. 9. **Lipnická bible 1421–2021: Štít víry do neklidné doby;** výstava připravená autorským týmem pod vedením prof. Lucie Doležalové (FF UK) v rámci projektu LINDAT a ve spolupráci se Spolkem Za záchranu rodného domu Jana Zrzavého v čele s panem Ladislavem Langpaulem představila *Lipnickou bibli* při příležitosti výročí 600 let od vzniku této pozdně středověké písemné památky. Rukopis, který je v současnosti ve vlastnictví Museum of the Bible ve Washingtonu, D.C., v USA, byl vystaven v kontextu dalších čtyř dobových biblických kodexů ze sbírek uchovávaných v ORST. *Zrcadlo vá kaple Klementina. Virtuální výstava na webových stránkách Manuscriptoria*

Václav Ledvinka, bývalý ředitel Archivu hlavního města Prahy, a primátor hl. města Prahy Zdeněk Hřib na vernisáži výstavy 170 let Archivu hl. města Prahy. Foto: Eva Hodíková

1. 9. – 29. 9. **170 let založení Archivu hlavního města Prahy;** Archiv hl. města Prahy, který výstavu připravil, je jednou z nejstarších pamětových institucí v České republice. Byl založen roku 1851 rozhodnutím pražské městské rady. Výstava byla nahlédnutím do jeho historie, během níž byly shromážděny, uchovávány a zpřístupňovány historicky významné dokumenty vzešlé z činnosti pražské samosprávy, jí zřízených institucí a obyvatel Prahy. *Panelová výstava na Studentském nádvoří*
7. 9. – 30. 10. **(Ne)šťastná Ukrajina. Osobnosti Ukrajinské svobodné univerzity v Praze 1921–1945;** výstavu připravilo Colle-

gium Europaeum FF UK & FLÚ AV ČR, Slovanská knihovna a Velvyslanectví Ukrajiny v ČR u příležitosti dvojího stoletého jubilea: založení Ukrajinské svobodné univerzity a zahájení tzv. Ruské pomocné akce – programu československé státní finanční a organizační pomoci uprchlíkům z rozpadlého Ruského impéria. Autoři prostřednictvím medailonů čelných ukrajinských vědců a intelektuálů přiblížili osudy ukrajinského exilu v turbulencích první poloviny 20. století a jeho přínos české i evropské vědě a kultuře. Součástí výstavy byl výběr publikací se vztahem k Ukrajinské svobodné univerzitě ze sbírek Slovanské knihovny. Šlo o upravenou instalaci, která byla představena v roce 2015 na FF UK. *Chodba v přízemí*

19. 10. – 11. 11. **100 let česko-norských diplomatických vztahů;** výstava dokumentovala století vzájemných diplomatických vztahů. Jedenáct tematických panelů prezentovalo největší úspěchy, ale i některé složité momenty stoletého bilaterálního vztahu dvou zemí, které jsou v dnešní Evropě blízkými partnery. Výstavu doplnila kolekce vzájemných překladů beletrie z fondu Národní knihovny ČR. *Chodba v přízemí*

Zahájení výstavy (Ne)šťastná Ukrajina. Foto: Eva Hodíková

Slavnostní zahájení výstavy 100 let česko-norských diplomatických vztahů. Foto: Eva Hodíková

10. 11. 2021 – 8. 1. 2022 **Ex Oriente lux. Rudolf Dvořák (1860–1920). Mezi Orientem a probuzením českého národa;** orientální ústav AV ČR ve spolupráci s Národní knihovnou ČR připravil výstavu k výročí Rudolfa Dvořáka, prvního profesora orientalistiky na české Karlo-Ferdinandově univerzitě, arabisty, íránisty, turkologa a sinologa. Cílem výstavy bylo představit osobnost a dílo Rudolfa Dvořáka v dobových souvislostech prostřednictvím archivních dokumentů, dobové literatury a předmětů z jeho umělecké sbírky, dnes uložené v Náprstkově muzeu. *Chodba v přízemí*

19. 11. 2021 – 22. 1. 2022 **Sto let Ruské pomocné akce (1921–2021);** výstavu ke 100. výročí zahájení tzv. Ruské pomocné akce – programu československé vlády zaměřeného na podporu multietnické uprchlické vlny hledající po bolševickém puči v Rusku záchranu v zahraničí – uspořádaly Slovenská knihovna a spolek Ruská tradice. Prostřednictvím stručných textů a unikátních dobových fotografií zasadila výstava pomocnou akci do dobového kontextu, načrtla tehdejší atmosféru a představila klíčové instituce, události, organizace i osobnosti. Po-

pularizaci tématu podpořily vystavené odborné a publicistické knihy české a slovenské provenience vydané po roce 1989. *Chodba v přízemí*

13. 12. 2021 – 30. 1. 2022 **Kniha a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily;** výstava v Galerii Klementinum, kterou připravil autorský tým složený ze členů z ORST a z několika vědeckých institucí pod vedením PhDr. Renáty Modrákové, završila oslavy významného výročí 1100 let smrti jedné z patronů české země, sv. Ludmily. Tématem expozice byl obraz sv. Ludmily v různých žánrech středověké a novověké knižní tvorby (v hagiografii, historiografii, kazatelství, modlitebních knížkách i hudební tvorbě) a byl představen v sérii tematických panelů a řadě exponátů ze sbírek uložených v ORST. *Galerie Klementinum. Virtuální výstava na webových stránkách Manuscriptoria.*

Z výstavy Kniha a závoj. 1100 let od úmrtí kněžny a světice Ludmily. Foto: Romana Vardanová

Během roku byly připraveny ještě dvě samostatné virtuální prezentace:

- **Kodex vyšehradský – nejcennější kniha ČR**
- **Klementinum 1791. První průmyslová výstava na evropském kontinentu**

Pokračoval také výstavní cyklus Exponát měsíce, který v předsálí Všeobecné studovny seznamuje návštěvníky s nejvýznamnějšími písemnými památkami, které uchovává ORST.

VÝSTAVY, NA NĚŽ NK ČR ZAPŮJČILA DOKUMENTY ZE SVÝCH FONDŮ

Rembrandt. Portrét člověka v pěti jednáních

Zápůjčka: 1x starý tisk ze sbírek ORST

Místo: Praha; termín: 21. 9. 2020 – 11. 1. 2021

Comenius (1592–1670):

Jan Amos Komenský a jeho doba

Zápůjčka: 2x rukopis, 27x starý tisk ze sbírek ORST

Místo: Praha; termín: 20. 12. 2020 – 29. 3. 2021

Nad slunce krásnější.

Plzeňská madona a krásný sloh

Zápůjčka: 1x starý tisk ze sbírek ORST

Místo: Plzeň; termín: 23. 11. 2020 – 26. 2. 2021

Lipnická bible 1421–2021:

Štít víry do neklidné doby

Zápůjčka: 4x maketa ze sbírek ORST

Místo: Hrad Lipnice nad Sázavou; termín:

27. 6. – 29. 8. 2021

Já a oni.

Jedinec a společenství v umění 19. století

Zápůjčka: 2 dokumenty z fondů NK ČR

Pořadatel: Západočeská galerie v Plzni

Místo: Plzeň; termín: 17. 6. – 26. 9. 2021

Obrazy zášti / Vizuální projevy antijudaismu a antisemitismu v českých zemích

Zápůjčka: 3 dokumenty z fondů NK ČR,

1x dokument z fondů SK

Pořadatel: Oblastní galerie Liberec

Místo: Liberec; termín: 30. 9. 2021 – 2. 1. 2022

Buddha blízka

Zápůjčka: 4 dokumenty z fondů NK ČR

Pořadatel: Národní galerie v Praze

Místo: Praha; termín: 3. 12. 2021 – 24. 4. 2022

VÝSTAVY SLOVANSKÉ KNIHOVNY KONANÉ MIMO KLEMENTINUM

František Skorina (1470–1552).

Renesanční intelektuál mezi Prahou a Vilniusem.

Panelová výstava věnovaná Františku Skorinovi, lékaři a překladateli pocházejícímu z Polocku v dnešním Bělorusku, autorovi prvního překladu Bible do církevní slovanštiny, byla původně přístupná v roce 2017 v Klementinu. V aktualizované podobě se stala součástí programu „Kulturní dědictví UNESCO“ <https://www.cultural-heritage.cz> zaměřeného letos mj. na Bělorusko. Expozici, jejíž přípravu koordinoval Ilja Lemeškin, připravily Knihovna Vrublevských Litevské akademie věc, Slovanská knihovna a Slovanská unie, z.s.

Místa instalace:

8.–29. 5. Staré Město
31. 5. – 24. 6. Prachatice
28. 6. – 22. 7. Hradec Králové
27. 7. – 20. 8. Brno
21. 8. – 11. 9. Hodonín
12. 9. – 3. 10. Uherský Brod
4. 10. – 2. 11. Šumperk
3. 11. – 13. 12. Týn nad Vltavou

Publikační činnost

I. ODBORNÉ TEXTY Z OBLASTI KNIHOVNICTVÍ, INFORMAČNÍ VĚDY A KNIŽNÍ KULTURY

a) sborníky, příručky, studie, bibliografie, propagační materiály

Citování kartografických dokumentů: chicagský styl a ISO 690 *Christine Kollenová, Wangyal Shawa, Mary Larsgaardová*

České vydání druhého přepracovaného vydání příručky *Cartographic citations: a style guide* připravily Eva Novotná, Martina Musilová, Michaela Alijonov Hametová a Sabina Jůnová pod záštitou Knihovny geografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Publikace je určena jak studentům vysokých či středních škol, tak odborníkům z nejrůznějších vědních oborů či široké laické veřejnosti, tedy všem, kteří potřebují správným a jednotným způsobem citovat kartografické dokumenty. České vydání je iniciativou PhDr. et Mgr. Evy Novotné, Ph.D., která se pro něj rozhodla díky své spolupráci s organizací ALA MARGIRT (Map & Geospatial Information Round Table). *Národní knihovna ČR – Knihovna geografie, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2021, 1. vydání, 52 stran, ISBN 978-80-7050-744-5 (brož.)*

Collectio operum musicalium e possessione

P. Barnabae Weiss *Jana Vozková, Eliška Šedivá*

Soubor hudebnin, který je předmětem tohoto katalogu, je součástí fondu hudebního oddělení Národní knihovny ČR. Vznikl celoživotním individuálním úsilím Patera Barnabae Weisse, OFM Cap (1815–1899), představeného kapucínského řeholního domu u sv. Josefa na Novém Městě pražském. Větší část sbírky reprezentují hudební tisky náležející převážně dobově aktuální produkci. Sbírkou jako celek obsahuje mj. zajímavé starší exempláře, pozoruhodné výběrem repertoáru a znaky, které svědčí o jejich praktickém používání. Méně početné jsou rukopisy, které je možno datovat počínaje poslední čtvrtinou 18. století do konce 19. století. Sbírkou z pozůstalosti P. Barnabae Weisse od kapucínů koupil v roce 1923 zakladatel hudebního oddělení NK ČR Ladislav Vycpálek. Účelem předkládaného katalogu je zejména dodatečná rekonstrukce původní podoby sbírky s umožněním jejího dalšího badatelského využití. *Národní knihovna ČR, Praha 2021, 1. vydání, 296 stran, ediční řada Catalogus Artis Musicae in Bohemia et Moravia Cultae, ISBN 978-80-7050-754-4 (brož.)*

Interkulturní knihovnictví *Kateřina Nekolová,
Tereza Garamszegi*

Brožura je zaměřena hlavně na potřeby nově přichozích migrantů a lidí, kteří neovládají plynule český jazyk. Cílovou skupinou interkulturních knihovnických služeb v nejširším pojetí jsou tedy všichni členové kulturně různorodé společnosti. Informovanost majoritní společnosti a prostor pro vzájemný kontakt jsou pro bezproblémové fungování v dané lokalitě stejně důležité jako samotná snaha o začlenění ze strany menšiny. Každá knihovna se pak může zaměřit na určité oblasti na základě analýzy potřeb v dané lokalitě. Příručka navazuje na metodiky sekce Bezbariérová knihovna. Na rozdíl od nich však nemá za cíl nabídnout ohodnotitelný standard, chce být pouze inspirací a nápovědou. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 1. vydání, 32 stran, ISBN 978-80-7050-755-1 (brož.), ISBN 978-80-7050-756-8 (pdf)*

Jak řídit knihovnu: příručka pro začínající

vedoucí/ředitele knihoven *Daniela Divínová,
Lenka Dostálová, Jitka Kotisová, Šárka Pazderová,
Vít Richter, Richard Ščerba a Marie Šedá*
Příručka patří do řady metodických materiálů, které vydává Knihovnický institut NK ČR s podporou Ministerstva kultury ČR, a je v českém prostředí první publikací svého druhu, která shromažďuje základní informace a poznatky k řízení knihovny. Není tedy primárně určena jen začínajícím ředitelům či vedou-

cím knihoven, ale přináší řadu informací, jež mohou být užitečné i zkušenějším vedoucím pracovníkům. Snaží se přehlednou formou vysvětlit složité principy, nástroje i metodiky, které jsou nezbytné pro dobré vedení knihovny, odkazuje také na vybrané právní předpisy a normy. Na vzniku tohoto praktického rádce se podílel kolektiv autorů s bohatou praxí ze specializovaných pracovišť knihoven. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 1. vydání, 155 stran, ISBN 978-80-7050-748-3 (brož.)*

Meziválečná přestavba Klementina

Brožura ve formě skládačky dokumentuje stavební přeměnu barokního Klementina pro potřeby vědeckých knihoven, jež se odehrávala v letech 1924–1951 a zahrnovala celkem čtyři etapy, během kterých docházelo nejen ke stavebním úpravám, ale i k vybavení vším prostorovým, technickým a telekomunikačním zařízením. Zrestaurovaná byla rovněž Zrcadlové kaple adaptovaná pro výstavní účely. Autorem rozsáhlé rekonstrukce a dostavby areálu byl architekt Ladislav Machoň. Výsledky přestavby v průběhu času mimo jiných dokumentoval Jaroslav Bruner-Dvořák, jehož fotografie umožňují nahlédnout do měnicího se klementinského areálu. Jednotlivé etapy a řešení stavebních úprav přibližují rovněž četné dokumenty uložené v Archivu NK ČR. *Národní knihovna ČR, Praha 2021, 1. vydání, 14 stran, ISBN 978-80-7050-746-9*

Národní knihovna České republiky: výroční zpráva 2020

Výroční zpráva instituce shrnuje podstatné události a oblasti působení v roce 2020. *Národní knihovna ČR, Praha 2020, dostupné z: <https://www.nkp.cz/soubory/ostatni/vz2020.pdf>, ISBN 978-80-7050-740-7 (online; pdf), ISSN 1804-8625*

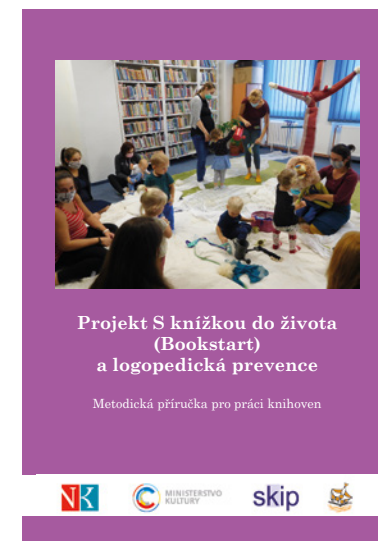
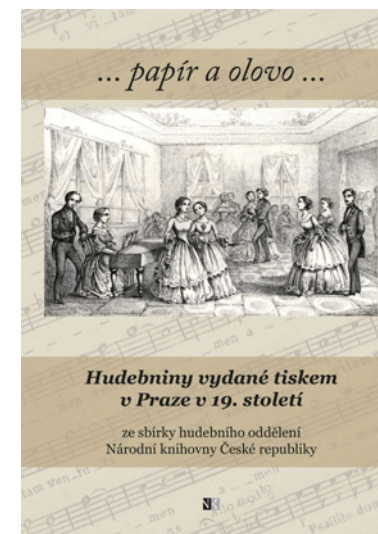
... papír a olovo ... Hudebniny vydané tiskem v Praze v 19. století ze sbírky hudebního oddělení Národní knihovny České republiky Ludmila Šmídová

Publikace se soustřeďuje na hudební tisky ze sbírky hudebního oddělení Národní knihovny České republiky, jež byly vydány v Praze v 19. století. Otevírá specifickou problematiku jejich produkce několika vhledy z různých zorných úhlů. Úvodní stať ve stručnosti představuje sbírku hudebního oddělení NK ČR, v níž jsou dotyčné hudebniny uloženy, a její původ. Kapitola „Pražský hudební život v 19. století v zrcadle zde vydaných hudebnin“ předesťtírá hudební repertoár, s nímž se v dobových hudebninách můžeme setkat, v konfrontaci s poznatky hudební historiografie. Navazující text odkrývá, jak na skladbu tištěného repertoáru své doby nahlíželi někteří vzdělaní hudebníci a kulturně uvědomělé osobnosti 19. století. Další kapitoly se obracují ke knihovědné stránce a snaží se poodhalit tajemství používaných notografických technik. Seznamují rovněž s těmi, kdo zdejší hudebniny vytvářeli a šířili, tedy s praž-

skými knihkupci, nakladateli, rytci, litografy a tiskaři. Stati jsou doplněny reprodukcemi hudebnin a odkazy na konkrétní notové tisky prezentované většinou s podrobnějšími komentáři v poslední části publikace – v katalogu vystavených hudebnin. *Národní knihovna ČR, Praha 2021, 1. vydání, 80 stran, ISBN 978-80-7050-743-8 (brož.)*

Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven Alena Hlavinková, Marie Rupcová a Jarmila Válková

Projekt má za cíl zapojit do aktivit knihovny nejen rodiče, ale společně s nimi i jejich děti, a to téměř od kojeneckého věku až do jejich šesti let. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP ČR) připravuje každý rok metodickou příručku, v níž lze najít nejen praktické informace o projektu S knížkou do života (jak jej v knihovnách realizovat), ale i spoustu nápadů, námětů a scénářů na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách. Důležitým tématem této příručky je pak možnost knihoven působit v rámci tzv. logopedické prevence. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 1. vydání, 91 stran, ISBN 978-80-7050-752-0 (brož.), ISBN 978-80-7050-753-7 (pdf)*

Regionální funkce knihoven 2020.

Výroční zpráva o plnění regionálních funkcí krajských knihoven na území ČR za rok 2020

Přehled zpracovaný na základě výročních zpráv o výkonu regionálních funkcí v roce 2020 v jednotlivých krajích ČR, které poskytly krajské knihovny. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 1. vydání, 64 stran, dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/docs/vyrocní-zprava-o-rf-2020>, ISBN 978-80-7050-742-1 (pdf)*

Restaurování a konzervace knihovních fondů a archiválií na Novém Zélandu a v Austrálii: shrnutí poznatků ze studijní cesty a nové možnosti *Petra Vávrová*

Autorka v publikaci shrnuje poznatky ze své cesty po Novém Zélandu a Austrálii. Navštívila více než 50 kulturních institucí, knihoven, archivů a muzeí, aby se zde setkala s restaurátory i konzervátory a konzultovala s nimi jejich přístup a způsob uvažování při záchraně kulturního dědictví. Zároveň těmto kolegům představila Národní knihovnu, konkrétně činnost Odboru ochrany knihovních fondů v NK ČR. Jejím cílem bylo také navázání kontaktů v oblasti ochrany a péče o knihovní fondy, prohlídky a exkurze na pracovištích, konzultace při přípravě fondů na digitalizaci, sdílení zkušeností z oblasti mikrofotografie, odkyselování, vystavování knih a papírových dokumentů či fotografií, materiálů pro restaurová-

ní apod. *Národní knihovna ČR, Praha 2021, 1. vydání, 143 stran, ISBN 978-80-7050-745-2 (pdf)*

Standard pro dobrý knihovní fond: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky

Standard stanoví obecné zásady pro doplňování a aktualizaci knihovního fondu při respektování funkcí knihovny, zejména: zásady tvorby knihovního fondu, typy a formy dokumentů, rozsah a základní součásti knihovním fondu, financování nákupu, aktualizace a vyřazování knihovního fondu, jeho hodnocení využití a revize, právní předpisy a doporučení. Je také nástrojem pro knihovnu a jejího provozovatele při stanovení a plánování optimální výše finanční částky na nákup knihovního fondu s cílem efektivního využití finančních prostředků z veřejných rozpočtů. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 2. vydání, 20 stran. ISBN 978-80-7050-747-6 (brož.)*

Standard pro postupy rekonstrukce knihoven: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení doporučených postupů a parametrů pro optimální průběh rekonstrukce v knihovnách zřizovaných a/ nebo provozovaných obcemi do 40 tisíc obyvatel

Záměrem publikace je seznámit knihovníky a zřizovatele/provozovatele knihoven se základními postupy při rekonstrukci knihoven či modernizaci jejich interiéru. Pokyny vycházejí z ověřených zkušeností při rekonstrukcích knihoven a příkladů dobré praxe jak v České republice, tak v zahraničí. Jejich cílem je podpořit efektivní průběh rekonstrukce, eliminovat možná rizika a nežádoucí jevy při jejím průběhu na chod veřejné knihovny a její uživatele. Potřeba revitalizace interiérů knihoven reflektuje rostoucí požadavky nejen na rozmanitost a komfort uživatelských prostor, ale zohledňuje i rostoucí trend knihoven působit jako místa neformálního setkávání, dalšího vzdělávání a komunitních aktivit. *Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, Praha 2021, 1. vydání, 32 stran. ISBN 978-80-7050-749-0 (brož.), ISBN 978-80-7050-750-6 (pdf)*

b) periodika

Knihovna: knihovnická revue Roč. 32, č. 1, 2 (2021)
Odborný časopis pro obor knihovnictví a informační věda s přesahem do hraničních oborů. *Národní knihovna ČR, 2005–. Periodicita 2x ročně. Dostup-*

né z: <https://knihovnavue.nkp.cz>, ISSN 1801-3252, ISSN 1802-8772 (online)

Knihovna plus Roč. 17, č. 1, 2 (2021)

Elektronický časopis pro obor knihovnictví a informační věda a související obory. *Národní knihovna ČR, 2005–. Periodicita 2x ročně. Dostupné z: <http://knihovnaplus.nkp.cz>, ISSN 1801-5948 (online)*

O. K. – Ohlášené knihy Roč. 29, č. 1–24 (2021)

Elektronické periodikum přinášející přehled o knihách ohlášených Národní agentuře ISBN v ČR, Národní agentuře ISMN v ČR a Agentuře CIP. Jedná se o expresní informace určené knihovnám, nakladatelům, knihkupcům a distributorům. *Národní knihovna ČR, 2005–. Periodicita 24x ročně. Dostupné z: <http://sigma.nkp.cz/web/ok.htm>, ISSN 1801-6391 (online)*

Přírůstky odborné literatury ve fondu Slovanské knihovny Roč. 31 (47), č. 1–4 (2021)

Elektronický čtvrtletník, který informuje o nových titulech ve fondu Slovanské knihovny. Knihy jsou tříděny tematicky podle Mezinárodního desetinného třídění. *Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2005–. Periodicita 4x ročně. Dostupné z: http://www.nkp.cz/slk_novinky, ISSN 1802-3797 (online)*

II. PUBLIKACE SLOVANSKÉ KNIHOVNY

Biblioteka A. L. Bema: Varšava – Praha, 1921–1945: opyt rekonstrukcii i pisanija Marija Magidova, Ol'ga N. Il'jina

Kniha *Knihovna A. L. Bema: Varšava – Praha, 1921–1945: pokus o rekonstrukci a popis* přináší výsledky odborného průzkumu osobní knihovny Alfreda Ljudvigoviče Bema (1886–1945?). Obsahuje soupis 533 titulů a podrobné zpracování jejich specifik, popisy vlastnických záznamů a věnování, autorské marginálie, konspekty a autorovy výpisky. A. L. Bem byl ruský filolog, literární historik a kritik, který žil od roku 1922 až do května 1945, kdy po zatčení sovětskými bezpečnostními orgány beze stopy zmizel, v československém exilu. Jeho knihovna je uložena v pražské Slovanské knihovně. Knihovna A. L. Bema je ukázkovým příkladem soukromé odborné sbírky filologického zaměření. Její obsah přehledně ukazuje Bemovy badatelské priority, kterými byly literatura 19. století a literárněvědní metodologie. Odráží i postupné proměny Bemových badatelských zájmů (období věnovaná tvorbě Puškina, Tolstého a Dostojevského) a také závislost složení knihovny na podmínkách vědecké práce v emigraci (1919–1945; Bělehrad, Varšava, Praha). Kniha je výsledkem společného výzkumného projektu Slovanské knihovny a petrohradského Informačně kulturního centra „Ruská emigrace“. Určena je filologům, historikům,

knihovědcům a bibliofilům, a dále všem, kdo se zajímají o dějiny ruské emigrace a knižní kultury. *Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Praha 2021, 1. vydání, 496 stran, 16 stran obrazových příloh. (Publikace Slovanské knihovny; 86), ISBN 978-80-7050-739-1 (váz.)*

III. OSTATNÍ

Stolní kalendář 2022 Hranice v pohybu

Národní knihovna ČR, Praha 2021, rozměr 29 × 15 cm.

Přílohy

Dárci

Národní knihovna ČR děkuje nejen všem jmenovitě uvedeným dárcům, ale i dalším občanům, kteří knihovnu obdarovali anonymně.

A

ADALBERT STIFTER VEREIN
Mnichov, Německo
AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.
Praha, Česko
Ambroz Miroslav
Brno, Česko
APOŠTOLSKÝ EXARCHÁT
ŘECKOKATOLICKÉ CÍRKVE V ČR
Praha, Česko
ARCHIV PRAŽSKÉHO HRADU
Praha, Česko
ARCHIWA PAŃSTWOWE
Varšava, Polsko
ASOCIACE MUZEÍ A GALERIÍ ČR
Praha, Česko
ASOCIACE ŠKOLNÍCH
SPORTOVNÍCH KLUBŮ ČR, z. s.
Praha, Česko
A2
Praha, Česko
B
Babka Lukáš
Praha, Česko

Bašnin Nikita
Moskva, Rusko
Bäumler Harald
Amberg, Německo
Belenkin Boris
Moskva, Rusko
Bělohávek Alexander
Praha, Česko
Boháček Jiří
Praha, Česko
Bouček Jaroslav
Praha, Česko
Brezina Peter
Plzeň, Česko
Brod Petr
Praha, Česko
Buča Andrej
Minsk, Bělorusko
BULHARSKÉ GYMNAZIUM
PETRA BERONA
Praha, Česko
BULHARSKÝ KULTURNÍ
INSTITUT
Praha, Česko

C

CARL FRIEDRICH
VON SIEMENS STIFTUNG
Mnichov, Německo
CENTRE CULTUREL
TCHEQUE
DE PARIS
Paříž, Francie
CENTRUM VĚDECKÝCH
INFORMACÍ FAKULTY
SOCIÁLNÍCH VĚD UK
Praha, Česko
COMMISSARIAT GÉNÉRAL
AUX RELATIONS
INTERNATIONALES DE LA
COMMUNAUTÉ FRANCOISE
DE BELGIQUE
Brusel, Belgie
COMUNE DI BOLZANO
Bolzano, Itálie
Czechowicz Bogustaw
Opava, Česko
Č
Čančíková Daria
Praha, Česko
Černý Miroslav
Opava, Česko
ČESKÉ CENTRUM V KYJEVĚ
Kyjev, Ukrajina
ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ V PRAZE
Praha, Česko
ČESKOSLOVENSKÁ OBEC
LEGIONÁŘSKÁ
Praha, Česko
ČLOVĚK V TÍSNI, o. p. s.
Praha, Česko
D
DANUBE INSTITUTE
Budapešť, Maďarsko
Danylenko Ljudmyla

Kyjev, Ukrajina
Dehtjarova Lina
Užhorod, Ukrajina
Doležal Jan
Český Brod, Česko
Drahoňovský Libor
Lomnice nad Popelkou,
Česko
Drakulić Dejan
Záhřeb, Chorvatsko
DRŽAVNI ARHIV
Split, Chorvatsko
Dvořák Society
Staffordshire, Anglie
E
EDITURA UNIVERSITARĂ
Bukurešť, Rumunsko
Eger Ludvík
Plzeň, Česko
F
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
UK
Praha, Česko
Fidrmucová Anna
Praha, Česko
FILHARMONIE HRADEC
KRÁLOVÉ, o. p. s.
Hradec Králové, Česko
FILOZOFICKÁ FAKULTA
OSTRAVSKÉ UNIVERZITY
Ostrava, Česko
FOUNDATION „VIGORIA“
Sofie, Bulharsko
FORSCHUNGSSTELLE
OSTEUROPA BREMEN
Brémy, Německo
FREUNDES-UND
FÖRDERKREIS DES
HÄNDEL-HAUSES
ZU HALLE
Halle, Německo

G

GALÉN, spol. s r. o.
Praha, Česko
GENERÁLNÍ KONZULÁT ČR
VE LVOVĚ
Lvov, Ukrajina
GERMAN HISTORICAL
INSTITUTE
Washington, USA
GOETHE-INSTITUT
TSCHECHIEN
Praha, Česko
Goldsmith Paul F.
San Francisco, USA
GOVERNEMENT PR AND
MEDIA OFFICE
Lublaň, Slovinsko
Grabovac Tamara
Sarajevo, Bosna
a Hercegovina
Grigorov Dobromir
Sofie, Bulharsko
GUERILLA RECORDS
Louny, Česko
H
Hartl Karla
Toronto, Kanada
HERDER INSTITUT
Marburg, Německo
Herman Pavel
Vyškov, Česko
Heroutová Alena
Praha, Česko
HISTORICKÝ ÚSTAV AV ČR,
v. v. i.
Praha, Česko
Hoptová Luciána
Prešov, Slovensko
Hrabáková Marta
Praha, Česko

HUDBA HRADNÍ STRÁŽE
A POLICIE ČR
Praha, Česko
Hýbl František
Přerov, Česko

CH

CHORUS OSTRAVA
Ostrava, Česko
Chýlová Helena
Plzeň, Česko

I

Ilin Zlatica
Gevgelija, Severní
Makedonie
INSTITUT DE HAUTES
ÉTUDES INTERNATIONALES
ET DU DÉVELOPPEMENT
Ženeva, Švýcarsko
INSTITUT SPRAVEDLNOSTI
Varšava, Polsko
INSTITUT ZA NOVIJU
ISTORIJU SRBIJE
Bělehrad, Srbsko
INSTITUT ZA SAVREMENU
ISTORIJU
Bělehrad, Srbsko
INSTYTUT DZIEDZICTWA
SOLIDARNOŚCI
Gdaňsk, Polsko
INSTYTUT KASZUBSKI
Gdaňsk, Polsko
INSTYTUT MIKOŁOWSKI
Mikolov, Polsko
INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ
Varšava, Polsko
INTERNATIONAAL
INSTITUUT VOOR SOCIALE
GESCHIEDENIS
Amsterdam, Nizozemsko

INTERNATIONAL LABOUR
OFFICE
Ženeva, Švýcarsko

J

JABOK – VYŠŠÍ ODBORNÁ
ŠKOLA SOCIÁLNĚ
PEDAGOGICKÁ
A TEOLOGICKÁ
Praha, Česko
Jankowiak Mirosław
Praha, Česko
Janků Linda
Brno, Česko
Jarinkovič Martin
Košice, Slovensko
Javornická Eva
Praha, Česko
JEDNOTA – NOVINOVĚ
VYDAVATELSKÁ INSTITUCE
Daruvar, Chorvatsko
Jelínková Miluše
Praha, Česko
Jensterle-Doležal Alenka
Lublaň, Slovinsko
Juchimenko Jelena
Moskva, Rusko
K
Kadlec Josef „José“
Praha, Česko
KAMEN
Codogno, Itálie
Kapsa Václav
Praha, Česko
Karlssova Blanka
Norrköping, Švédsko
Karpus Anatolij
Rjazaň, Rusko
KATEDRA POMOCNÝCH
VĚD HISTORICKÝCH
A ARCHIVNÍHO STUDIA
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK

Praha, Česko
Kiejzik Lilianna
Zielona Góra, Polsko
Kinter Vojtěch
Děčín, Česko
Klašková Lenka
Brno, Česko
Klement Milan
Olomouc, Česko
KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA
Praha, Česko
KNIHOVNA AKADEMIE VĚD
ČR, v. v. i.
Praha, Česko
KNIHOVNA ANGLISTIKY
A ROMANISTIKY
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA CELETNÁ
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA ČESKÉ
KOMISE PRO UNESCO,
MINISTERSTVO
ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR
Praha, Česko
KNIHOVNA FILOZOFICKÉHO
ÚSTAVU AV ČR, v. v. i.
Praha, Česko
KNIHOVNA HISTORICKÉHO
KABINETU FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA HUNGARISTIKY
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA JANA PALACHA
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA KATOLICKÉ
TEOLOGICKÉ FAKULTY UK

Praha, Česko
KNIHOVNA LAUDEROVÝCH
ŠKOL
Praha, Česko
KNIHOVNA MUZEA MĚSTA
ÚSTÍ NAD LABEM
Ústí nad Labem, Česko
KNIHOVNA NÁPRSTKOVA
MUZEA ASIJSKÝCH,
AFRICKÝCH A AMERICKÝCH
KULTUR
Praha, Česko
KNIHOVNA RADIO FREE
EUROPE / RADIO LIBERTY
Praha, Česko
KNIHOVNA SEMINÁŘE
INDOLOGIE FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA SLOVANSKÉHO
SEMINÁŘE FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA
SOCIOLOGICKÉHO ÚSTAVU
AV ČR, v. v. i.
Praha, Česko
KNIHOVNA
SPOLEČENSKÝCH VĚD T. G.
MASARYKA V JINONICÍCH
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU
BLÍZKÉHO VÝCHODU
A AFRIKY FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU DĚJIN
UMĚNÍ AV ČR, v. v. i.
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU DĚJIN
UMĚNÍ FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK

Praha, Česko
KNIHOVNA
ÚSTAVU FILOSOFIE
A RELIGIONISTIKY
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU
GERMÁNSKÝCH STUDIÍ
FILOZOFICKÉ FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU PRO
ARCHEOLOGII FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA ÚSTAVU
ŘECKÝCH A LATINSKÝCH
STUDIÍ FILOZOFICKÉ
FAKULTY UK
Praha, Česko
KNIHOVNA VYSOKÉ ŠKOLY
UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ
V PRAZE
Praha, Česko
KNIHOVNA ŽIDOVSKÉ OBCE
V PRAZE
Praha, Česko
Knyrevič Siarhej
Hradec Králové, Česko
KONGRES POLÁKŮ V ČESKÉ
REPUBLICE
Český Těšín, Česko
Kontressowitz Reiner
Lipsko, Německo
Kopřivová Anastazie
Praha, Česko
Körner-Beneš Veronika
Praha, Česko
Kosáková Hana
Praha, Česko
Kosan Jiří
Praha, Česko

Kotoučová Anežka
Praha, Česko
Kozlová, Lenka
Žlutice, Česko
Krafl Pavel
Nitra, Slovensko
Králík Roman
Nitra, Slovensko
Krat Anatolij
Praha, Česko
Krátká Karla
Praha, Česko
Krines Jan
Praha, Česko
Krištuf Petr
Plzeň, Česko
Kroča David
Brno, Česko
Krupa Kazimierz
Rzeszów, Polsko
Krušynska Olena
Kyjev, Ukrajina
L
LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA
Rīga, Lotyšsko
LEIBNIZ-INSTITUT
FÜR AGRARENTWICKLUNG
IN TRANSFORMATION-
SÖKONOMIEN
Halle, Německo
Lemeškin Ilja
Praha, Česko
Leni Olga
Jeruzalém, Izrael
LEOPOLD MUSEUM
Víděň, Rakousko
Ljuca Adin
Praha, Česko

LOTYŠSKÁ NÁRODNÍ
KNIHOVNA
Rīga, Lotyšsko
Lubkivskij Danylo
Lvov, Ukrajina
Lushnycky Mary
Media, PA, USA
Lyons Kindlerová Rita
Praha, Česko
M
Magocsi Paul Robert
Toronto, Kanada
Mann Arne
Bratislava, Slovensko
Marholeva Krasimira
Veliko Tarnovo, Bulharsko
Marković Zvezdana
Praha, Česko
Martinek Libor
Opava, Česko
Martinková Dagmar
Praha, Česko
MASARYKOVA UNIVERZITA
Brno, Česko
Matkava Sergio
Praha, Česko
Matkovič-Vlašić Ljiljana
Záhřeb, Chorvatsko
MEMORIAL
Moskva, Rusko
Mervart Pavel
Červený Kostelec, Česko
MĚSTSKÁ KNIHOVNA
KUTNÁ HORA
Kutná Hora, Česko
MĚSTSKÁ KNIHOVNA
JIHLAVA
Jihlava, Česko
MEZINÁRODNÍ KOMISE PRO
OCHRANU LABE

Magdeburk, Německo
Minařík Martin
Cambridge, Velká Británie
MINISTERSTVO KULTURY ČR
Praha, Česko
MORAVSKOSLEZSKÁ VĚDECKÁ
KNIHOVNA V OSTRAVĚ
Ostrava, Česko
Moskovič Boris
Praha, Česko
Muchová Dagmar
Praha, Česko
Mujanović Mihad
Praha, Česko
Mušínský Mikuláš
Prešov, Slovensko
MUZEUM KRAKOWA
Krakov, Polsko
MUZEUM PAMIĘCI SYBIRU
Bělostok, Polsko
MUZEUM WARSZAWY
Varšava, Polsko
MUZIKOLOŠKI INŠTITUT
ZNANSTVENORAZISKO-VALNI
CENTER SAZU
Lublaň, Slovinsko
N
NADACE BOHUSLAVA MARTINŮ
Praha, Česko
NADACE „NADÁNÍ JOSEFA, MARIE
A ZDEŇKY HLÁVKOVÝCH“
Praha, Česko
Nachalová Mária
Prešov, Slovensko
NÁRODNÍ AGENTURA PRO
EVROPSKÉ VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY
Praha, Česko
NARODOWY INSTYTUT
ARCHITEKTURY I URBANISTYKI
Varšava, Polsko

NATIONAL LIBRARY OF THE
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
Astana, Kazachstán
NATIONAL LIBRARY OF TURKEY
Ankara, Turecko
Nedosekin Pavel
Petrohrad, Rusko
NIPPON FOUNDATION
Tokio, Japonsko
Niubo Marc
Praha, Česko
O
OBEC NEMYSLOVICE
Bezno, Česko
Obolvič Tereza
Krakov, Polsko
ODBOR LIDSKÝCH PRÁV A OCHRANY
MENŠIN ÚŘADU VLÁDY ČR
Praha, Česko
ODBORNÁ KNIHOVNA JIŘÍHO
HÁJKA NA METROPOLITNÍ
UNIVERZITĚ PRAHA
Praha, Česko
ODBOR OSN MINISTERSTVA
ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR
Praha, Česko
Ohira Yoichi
Nara, Japonsko
Olašin Oleh
Užhorod, Ukrajina
ÖSTERREICHISCHE
KIRSCHENMUSIKKOMMISSION
Vídeň, Rakousko
ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
Vídeň, Rakousko
OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
Ostrava, Česko
P
Padov Gleb
Petrohrad, Rusko

Pahirja Oleksandr
Kyjev, Ukrajina
Páleníčková Jitka a Jan
Plav, Česko
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO
PÍSEMNICTVÍ
Praha, Česko
Pasáčková Eva
Plzeň, Česko
PATROLOGIA SLAVICA
Moskva, Rusko
Pavlíková Děvana
Londýn, Česko
Pavliv Oleh
Roztoky u Prahy, Česko
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
OSTRAVSKÉ UNIVERZITY
Ostrava, Česko
Pelikán Jan
Praha, Česko
Pelivan-Roitman Snježana
Praha, Česko
Pestov Sergej
Jekatěrinburg, Rusko
Petrášková Zuzana
Praha, Česko
Placák Jan
Praha, Česko
Pluhař Zdeněk
Praha, Česko
Poljakov Fedor
Vídeň, Rakousko
Polka Pavel
Praha, Česko
Pospíšil Ivo
Brno, Česko
Pozaić Zdenka
Záhřeb, Chorvatsko
PRAŽSKÝ LINGVISTICKÝ KROUŽEK
Praha, Česko

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA
V PREŠOVE
Prešov, Slovensko
R
Ragasová Irena
Praha, Česko
Rais Karel
Prachovice, Česko
Ramisch-Paul Sebastian
Dráždany, Německo
REGIONÁLNA ROZVOJOVÁ
AGENTÚRA SKALICA
Skalica, Slovensko
Rejzl Bohuslav
Praha, Česko
ROMANIAN INSTITUTE
FOR HUMAN RIGHTS
Bukurešť, Rumunsko
Romaniv-Triska Oksana
Lvov, Ukrajina
Rozumna Oksana
Winnipeg, Kanada
RUSKÁ TRADICE, z. s.
Praha, Česko
Rychlík Jan
Praha, Česko
Ř
Řezníček Ladislav
Praha, Česko
S
SÄCHSISCHE AKADEMIE DER
WISSENSCHAFTEN ZU LEIPZIG
Lipsko, Česko
SAITAMA UNIVERSITY
Saitama, Japonsko
Salamucha Agnieszka
Varšava, Polsko
Sanetník David
Praha, Česko
Savčuk Viktor

Kamenec Podolský, Ukrajina
SCRIPTORIUM, SPOLEK PRO
NEKOMERČNÍ VYDÁVÁNÍ ODBORNÉ
LITERATURY
Dolní Břežany, Česko
SDRUŽENÍ ČECHŮ Z VOLYNĚ
A JEJICH PŘÁTEL
Praha, Česko
Sedláčková Kristína
Litoměřice, Německo
Sedmíková Petra
Praha, Česko
SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY
New York, USA
Schreiner Peter
Curych, Švýcarsko
Schelle Karel
Brno, Česko
SIBILINA
Sevilla, Španělsko
Simon Hermann
Berlín, Německo
SINGENDE KIRCHE. ZEITSCHRIFT
FÜR KATHOLISCHE KIRCHENMUSIK
Salzburg, Rakousko
Sivák Jakub
Praha, Česko
SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Opava, Česko
SLEZSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM
Opava, Česko
SLOVANSKÝ ÚSTAV AV ČR, v. v. i.
Praha, Česko
SLOVENSKÝ PAMIATKOVÝ ÚSTAV
Bratislava, Slovensko
Słowik Olga
Praha, Česko
Slušný Jaromír
Praha, Česko
Smíšek Richard

Praha, Česko
SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV
ČR, v. v. i.
Praha, Česko
SPOLEČNOST BRATŘÍ
ČAPKŮ
Praha, Česko
SPOLOČNOST PRO
HISTORIA
Bratislava, Slovensko
SPRÁVA PRAŽSKÉHO
HRADU
Praha, Česko
Staševská Kateřina
Praha, Česko
STATE ADMINISTRATION
OF PRESS, PUBLICATION,
RADIO, FILM AND
TELEVISION
Peking, Čína
STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV
CHRUDIM
Chrudim, Česko
STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV
KARVINÁ
Karviná-Fryštát, Česko
Stojčevski Dragan
Praha, Česko
SUDETENDEUTSCHES
INSTITUT
Mnichov, Německo
Suchá Jaroslava
Olomouc, Česko
SVAZ ČESKÝCH
KNIHKUPCŮ
A NAKLADATELŮ
Praha, Česko
Svoboda David
Praha, Česko
Szabó Viktor
Košice, Slovensko

Š

Štěpánek Václav
Brno, Česko
Šulc Irina
Praha, Česko
Švab Lesja
Luck, Ukrajina

T

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU
Tartu, Estonsko
Taylor Paul Michael
Washington, USA
TECHNICKÁ UNIVERZITA
V LIBERCI
Liberec, Česko
Telešs Vjačeslavs
Riga, Lotyšsko
Tenčl Jakub
Praha, Česko
TRNAVSKÁ UNIVERZITA
V TRNAVE
Trnava, Slovensko
Tsiouti Annini
Paříž, Francie

U

UNIVERZITA HRADEC
KRÁLOVÉ
Hradec Králové, Česko
UNIVERZITA KARLOVA
Praha, Česko
UNIVERZITA MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI
Banská Bystrica, Slovensko
UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI
Olomouc, Česko
UNIVERZITA PARDUBICE
Pardubice, Česko

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU
IOAN CUZA“
Jasy, Rumunsko
UNIVERSITATEA „1
DECEMBRIE 1918“ DIN
ALBA IULIA
Alba Iulia, Rumunsko
UNIVERZITA TOMÁŠE BATI
VE ZLÍNĚ
Zlín, Česko
UNIVERZITNÁ KNIŽNICA
V BRATISLAVE – PROJEKT
SLOVENSKÁ KNIHOVNA
Bratislava, Slovensko
ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ
REPUBLIKY, ODDĚLENÍ
KANCELÁŘE RADY VLÁDY
PRO ZÁLEŽITOSTI ROMSKÉ
MENŠINY A SEKRETARIÁTU
RADY VLÁDY PRO NÁROD-
NOSTNÍ MENŠINY A ODBOR
LIDSKÝCH PRÁV A OCHRANY
MENŠIN
Praha, Česko
ÚSTAV HUDOBNEJ VEDY
SLOVENSKEJ AKADÉMIE
VIED
Bratislava, Slovensko
ÚSTAV PAMĚTI NÁRODA
Bratislava, Slovensko
ÚSTAV PRO SOUDOBÉ
DĚJINY
AV ČR, v. v. i.
Praha, Česko
ÚSTAV PRO STUDIUM
TOTALITNÍCH REŽIMŮ
Praha, Česko
ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ
EKONOMIKY A INFORMACÍ
Praha, Česko

ÚSTŘEDNÍ ARCHIV
ČESKOSLOVENSKÉ CÍRKVE
EVANGELICKÉ
Praha, Česko

V

Valkoun Jaroslav
Praha, Česko
Vasilenko Sergej
Podolsk, Rusko
Velek Viktor
Třebíč, Česko
VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ
REPUBLIKY V DILLÍ
Dillí, Indie
VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ
REPUBLIKY V SOULU
Soul, Jižní Korea
VELVYSLANECTVÍ ČESKÉ
REPUBLIKY V MANILE
Manila, Filipíny
VELVYSLANECTVÍ KANADY
V ČESKÉ REPUBLICE
Praha, Česko
VELVYSLANECTVÍ
KOREJSKÉ REPUBLIKY
V ČESKÉ REPUBLICE
Praha, Česko
VELVYSLANECTVÍ TURECKÉ
REPUBLIKY V PRAZE
Praha, Česko
Vitovska Olesja
Lvov, Ukrajina
Vlašič Anita
Mostar, Bosna
a Hercegovina
Vlašič Marija
Praha, Česko
Vlašič Zrinka
Záhřeb, Chorvatsko
Vlček Radomír
Brno, Česko

Vojtěch Daniel
Praha, Česko
Volková Bronislava
Bloomington, USA
Volková Bronislava
Praha, Česko

Vykypěl Bohumil
Brno, Česko
VYSOKÁ ŠKOLA BĀŇSKÁ –
TECHNICKÁ UNIVERZITA
OSTRAVA
Ostrava, Česko

W

WIENBIBLIOTHEK IM
RATHAUS
Vídeň, Rakousko
WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA
PUBLICZNA I CENTRUM
ANIMACJI KULTURY W
POZNANIU
Poznań, Polsko

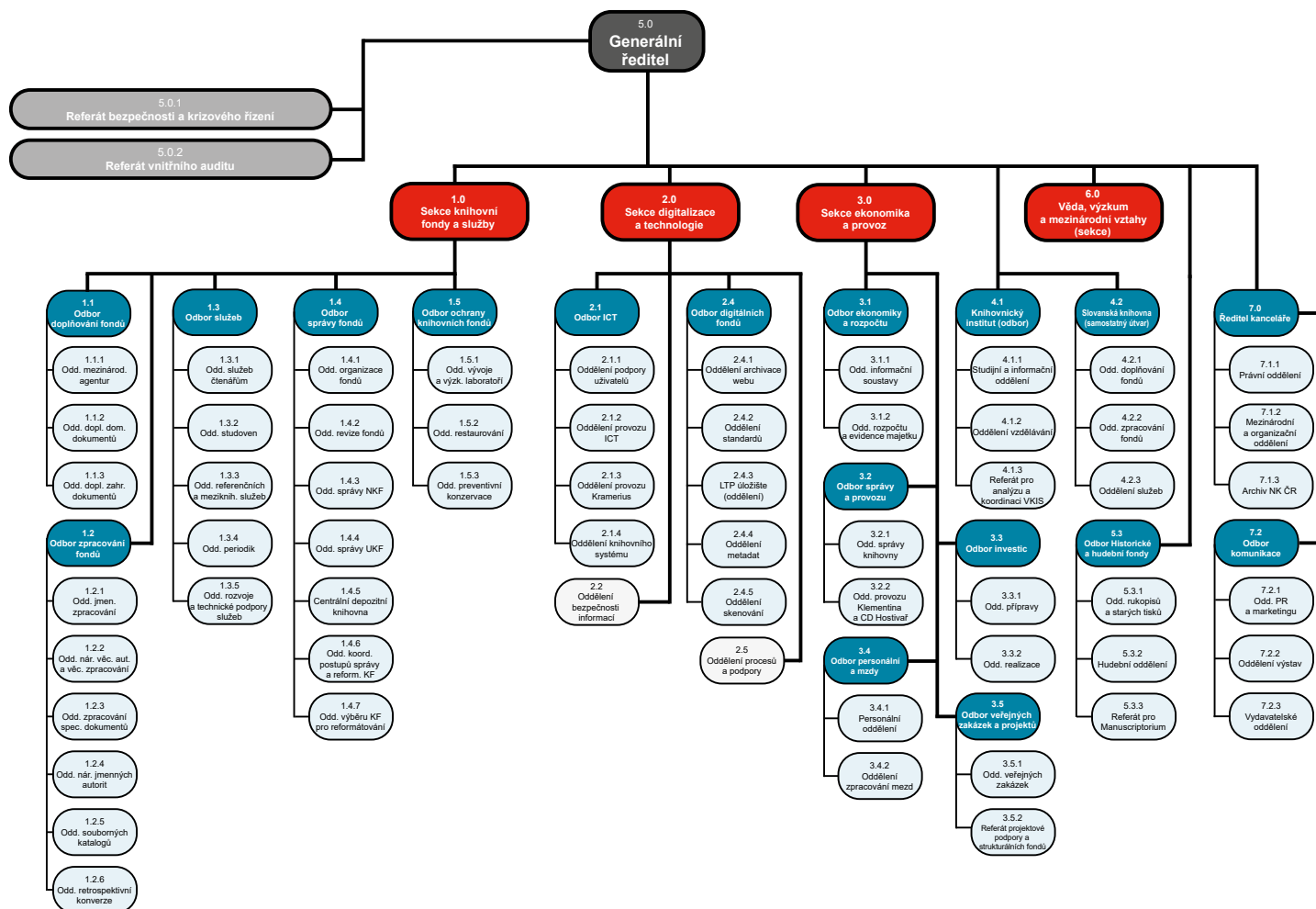
Z

ZASTOUPENÍ EVROPSKÉ
KOMISE V ČR
Praha, Česko
ZASTOUPENÍ
FRANCOUZSKÉHO
SPOLEČENSTVÍ
A VALONSKÉHO REGIONU
BELGIE
Praha, Česko
Zavorotna Naďa
Praha, Česko
ZEMSKÝ ARCHIV V OPAVĚ
Opava, Česko
Zilynskyj Bohdan
Praha, Česko
Zubko Peter
Bratislava, Slovensko

Ž

Žáček Pavel
Praha, Česko

Organizační struktura k 31. 12. 2021

Zkratky

ADR	Adresář knihoven a informačních institucí ČR	FTF	Full Text Finder	MVS	Meziknihovní výpůjční služba	SOA	Státní oblastní archiv
AMG	Asociace muzeí a galerií ČR	HHF	Historické a hudební fondy (odbor)	NAKI	Národní kulturní identita	SKF	Studijní knihovní fond (půjčovni)
ANK	Archiv Národní knihovny	HO	Hudební oddělení	NDK	Národní digitální knihovna	STT	databáze Prvotisky, staré tisky a mapy
ARMA	Art of Reading in the Middle Ages – projekt	HPB	Heritage of the Printed Book	NK ČR	Národní knihovna České republiky	SVKKL	Středočeská vědecká knihovna v Kladně
AV ČR	Akademie věd České republiky, v. v. i.	IAML	International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres	NKF	Národní konzervační fond	TDKIV	Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy
AVU	Akademie výtvarných umění	ICT	Information and Communication Technologies	NPÚ	Národní památkový ústav	TEI	Text Encoding Initiative
AZ	autorský zákon	IIIF	International Image Interoperability Framework	NSK	Národní soustava kvalifikací	ÚDHPSH	Úřad pro dohled nad hospodařením
BCBT	Bibliografie cizojazyčných a bohemikálních tisků	INTERPI	Interoperabilita v paměťových institucích	OAI	Open Archives Initiative	ÚDU AV ČR	Ústav dějin a umění Akademie věd, v. v. i.
CDH	Centrální depozitář Hostivař	IPK	Informace pro knihovny	OCR	Optical Character Recognition	ÚCHP AV ČR	Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.
CERL	Consortium of european research libraries	ISBN	International Standard Book Number	ODF	Odbor digitálních fondů	UKB	Univerzitní knihovna v Bratislavě
CZBRD	Centrální znalostní báze registru digitalizace	k. j.	knihovní jednotka	ODZF	Odbor doplňování a zpracování fondů	UKF	Univerzální knihovní fond
ČDK	Česká digitální knihovna	KNAV	Knihovna Akademie věd ČR, v. v. i.	OOKF	Odbor ochrany knihovních fondů	VaV	Výzkum a vývoj
ČNB	Česká národní bibliografie	KI	Knihovnický institut	OON	Ostatní osobní náklady	VISK	Veřejné informační služby knihoven
ČTK	Česká tisková kancelář	KIV	Knihovnictví a informační věda	OPK	Oddělení preventivní konzervace	VKOL	Vědecká knihovna v Olomouci
DNNT	díla nedostupná na trhu	KKL	Knihovna knihovnické literatury	OR	Oddělení restaurování	VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
DRKVO	Dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace	KPS	Knihopis českých a slovenských tisků	OS	Odbor služeb	ZOR	zvláštní ochranný režim
EDM	EUROPEANA Data Model	LTP	Long-term potentiation	OSF	Odbor správy fondů		
EDS	EBSCO Discovery Service	ManDoŠ	Manuscriptorium do škol	ORST	Oddělení rukopisů a starých tisků		
EIZ	Elektronické informační zdroje	MDT	Mezinárodní desetinné třídění	OVVL	Oddělení vývoje a výzkumných laboratoří		
EOD	eBooks on Demand	MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky	PPP	Public Private Partnership		
FF MU	Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně	MK SR	Ministerstvo kultury Slovenské republiky	PSK	Ptejte se knihovny		
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy	MZK	Moravská zemská knihovna v Brně	RDA	Resource Description and Access		
		MLP	Městská knihovna v Praze	RISM	Répertoire International des Sources Musicales		
		MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR	RIV	Rejstřík informací o výsledcích		
				SDRUK	Sdružení knihoven ČR		
				SK ČR	Souborný katalog ČR		
				SK	Slovanská knihovna		
				SKIP	Svaz knihovníků a informačních pracovníků		
				SLK	online katalog Slovanské knihovny		
				SMVS	Správa majetku ve vlastnictví státu		

Důležité údaje a kontakty

Národní knihovna ČR, Klementinum

Klementinum 190, 110 00 Praha 1
221 663 111 (ústředna)
221 663 331 (informace)
posta@nkp.cz (elektronická podatelna)
ID datové schránky: 5qt8sy8
<https://www.nkp.cz>
<http://klementinum.cz>
<https://www.facebook.com/narodni.knihovna>
221 663 262, 221 663 187 (kancelář a sekretariát generálního ředitele)
sekret.ur@nkp.cz
221 663 275, martina.kosanova@nkp.cz (ředitelka Odboru komunikace)
221 663 161, sluzby@nkp.cz (ředitelka Odboru služeb)
221 663 468, oms.ur@nkp.cz (Mezinárodní oddělení)

Knihovnický institut

221 663 338, vit.richter@nkp.cz (ředitel)
221 663 348, kkl@nkp.cz (studovna)
221 663 340, roman.giebisch@nkp.cz (oddělení vzdělávání)

Slovanská knihovna

221 663 354 (ředitel)
221 663 356 (půjčovna)
sluzby.sk@nkp.cz
<http://www.nkp.cz/slk>

Referenční centrum

Oddělení referenčních a meziknihovnických služeb
221 663 239, reference@nkp.cz (rešeršní a bibliografické služby)
221 663 202, mvs@nkp.cz (meziknihovnické výpůjční služby)

Hala služeb

221 663 244 (informace o výpůjčkách)
221 663 248 (informace o fondech a službách)
221 663 131 (reprografické zakázky)
hala.os@nkp.cz; pujcovna.os@nkp.cz

Národní knihovna ČR, Hostivař

Sodomkova 2/1146, 102 00 Praha 15
221 663 377 ústředna Hostivař
221 663 353 studovna Hostivař
221 663 521 (Odbor správy fondů)
221 663 575 (Odbor ochrany knihovnických fondů)
221 663 327 (Odbor doplňování fondů)
221 663 173, 221 663 306 (Oddělení mezinárodních agentur)

Darovací konto Národní knihovny ČR

123-85535011/0710
Česká národní banka, Praha 1

Národní knihovna České republiky

Výroční zpráva 2021

Odpovědná redaktorka: Martina Košanová

Redakční zpracování: redakce Vydavatelského oddělení NK ČR

Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Tereza Eliášová, Jan Chabr

Fotografie: Archiv NK ČR, Josef Blaho, Kateřina Hekrdlová, Hana

Hlušičková, Eva Hodíková, Monika Chundelová, Alena Jankovcová,

Kateřina Kocová, Lucie Mračková, Jitka Neoralová, Romana Vardanová

Vydala Národní knihovna České republiky

Praha 2022

ISBN 978-80-7050-758-2

ISBN 978-80-7050-759-9 (angl. verze)

ISSN 1804-8625 (online)